

Stichting Pensioenfonds Staples

JAARVERSLAG 2023

Amsterdam, 10 juni 2024

Inhoud

Voorwoord	4
Kerncijfers	6
Bestuursverslag	8
Ontwikkelingen	9
Risicobeheer	24
Beleggingen	30
Maatschappelijk verantwoord beleggen	38
Toekomst Pensioenfonds	42
Samenvatting eindrapportage van de visitatiecommissie	43
Verklaring van het Verantwoordingsorgaan	46
Jaarrekening 2023	48
Balans per 31 december	49
Staat van baten en lasten	50
Kasstroomoverzicht	51
Toelichting algemeen	52
Toelichting op de balans per 31 december	59
Overige informatie beleggingen	67
Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen	69
Risicobeheer	70
Toelichting op de staat van baten en lasten	76
Overige informatie	82
Overige gegevens	83
Actuariële verklaring	84
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	86
Personalia	97
Verklarende woordenlijst	99

Voorwoord

In dit jaarverslag leggen wij als bestuur van Stichting Pensioenfonds Staples verantwoording af over ons gevoerde beleid en de financiële resultaten in 2023.

De economie in 2023

Economisch gezien was 2023 een bewogen jaar, recessie, politieke instabiliteit en rentestijgingen, maar voor beleggers was het uiteindelijk een onverwacht goed jaar. Dit kwam met name doordat in het laatste kwartaal van het jaar de verwachting overheerste dat de inflatie verder zou afnemen zonder diepe recessies en centrale banken hun basisrentes weer zouden gaan verlagen. Hierdoor eindigden vrijwel alle beleggingscategorieën in de plus. Verder groeide tegen alle verwachtingen in de wereldeconomie in 2023 met 3%. Dit was vooral te danken aan de Amerikaanse economie. De economie van de eurozone daarentegen bevond zich het hele jaar op het randje van een recessie. Europa bleef hinder ondervinden van de kwakkelende industrie, tegenvallende wereldhandel en de oorlog in Oekraïne.

Financiële positie

In 2023 was het rendement van de beleggingsportefeuille ruim 10% (vóór aftrek kosten) en daarmee bijna op het niveau van de benchmark. De lasten van de pensioenactiviteiten namen in 2023 toe onder invloed van de rente. De baten van de beleggingsactiviteiten compenseerden ruimschoots de lasten van de pensioenactiviteiten, zodat het jaar kon worden afgesloten met een positief resultaat. Daardoor steeg de actuele dekkingsgraad in 2023 van 119,4% aan het eind van 2022 naar 124,4% aan het eind van 2023.

Toeslagverlening

In ons toeslagenbeleid wordt als maatstaf voor de (gedeeltelijke) toeslagverlening per 1 januari 2024 uitgegaan van de relatieve verandering van de (afgeleide) consumenten prijsindex (CPI) over de periode oktober 2022 - oktober 2023. De maatstaf voor toeslagverlening per 1 januari 2024 komt daardoor uit op -1,98%. Het bestuur heeft naar aanleiding hiervan besloten om de opgebouwde pensioenrechten voor de gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen per 1 januari 2024 niet te verlagen, maar deze maatstaf te verrekenen met de in het verleden niet toegekende toeslagen.

Toekomst pensioenfonds

Net als in voorgaande jaren heeft de toekomst van ons pensioenfonds in 2023 bijzondere aandacht gekregen en zijn de ontwikkelingen nauwlettend in de gaten gehouden. Op 1 juli 2023 is de Wet Toekomst Pensioenen (Wtp) van kracht geworden. In de Wtp staat dat gesloten fondsen en gesloten kringen van een algemeen pensioenfonds niet zelfstandig kunnen invaren. Dat kan alleen als er een werkgever bestaat die betrokken is bij het gesloten fonds en die werkgever een verzoek tot invaren doet. In verband daarmee heeft het fonds in 2023 onderzocht of er nog een aan het fonds gelieerde werkgever is, die de werkgeversrol (met de daaruit voortvloeiende verplichtingen uit de Pensioenwet) op zich neemt en dus mogelijk een invaarverzoek zou kunnen doen. De twee gelieerde ondernemingen Staples Solutions B.V. en Staples Nederland B.V. gaan geen invaarverzoek indienen bij ons pensioenfonds. Het bestuur heeft ook zelfstandig bekeken of invaren een goede optie is en is tot de conclusie gekomen dat dit niet het geval is. De pensioenen worden daarom niet ingevaren in het nieuwe pensioenstelsel. Ons gesloten fonds blijft de pensioenen uitvoeren onder het huidige Financieel Toetsingskader (FTK). Desalniettemin blijven wij de ontwikkelingen in de pensioenmarkt nauwgezet volgen. Ingeval zich een mogelijkheid voordoet waarbij de belangen van de deelnemers beter worden gediend dan de voortzetting van de uitvoering door het pensioenfonds, zal deze worden benut.

Maatschappelijk Verantwoord beleggen (MVB)

Het convenant voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB), waarvan ons fonds medeondertekenaar was, is eind 2022 beëindigd. In de afgelopen jaren hebben wij stappen gezet door de implementatie van de OESO-richtlijnen en UN Guiding Principles (UNGPs) in ons MVB-beleid, beleggingsbeleid en beleggingsketen. Zo hebben onze vermogensbeheerders bevestigd dat de dienstverlening conform ons MVB-beleid en de afspraken uit het IMVB-convenant worden uitgevoerd. Vanuit het perspectief van de SFDR-wetgeving heeft het pensioenfonds haar pensioenregeling als een artikel 8 product geclassificeerd. Dit betekent dat de pensioenregeling volgens de SFDR wetgeving ecologische of sociale kenmerken (of beide) promoot. Pensioenfonds Staples weegt verschillende ESG-criteria mee bij haar investeringsbeslissingen, maar houdt op dit moment geen rekening met de belangrijkste ongunstige effecten (Principal Adverse Impacts, kortweg PAI's) van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren in de zin van artikel 4 van de SFDR en kiest daarmee nog voor de opt-out. Het pensioenfonds heeft dus een eigen keuze gemaakt welke criteria het meeweegt.

Tot slot

Het bestuur bedankt iedereen die zich in 2023 voor ons pensioenfonds heeft ingezet.

Amsterdam, 10 juni 2024

E.G.M. Donders, voorzitter

P.A.H. Martens, secretaris

F.P. Lamein

A.P.M. Mol

R.A.L. Monnens

J. van Noord

M.E.J. Schuit

T. Stanoevska

Kerncijfers

	2023	2022	2021	2020	2019
Deelnemers (aantallen)					
Actieve deelnemers	38	42	50	54	60
Gewezen deelnemers	3.435	3.603	4.225	4.441	4.617
Pensioengerechtigden	4.187	4.231	4.295	4.329	4.395
Totaal	7.760	7.876	8.570	8.824	9.072
Pensioenactiviteiten					
Premie voor risico pensioenfonds	-	-	-	3.708	182
Premie voor risico deelnemers	-	-	-	-	-
Totaal premie	-	-	-	3.708	182
Feitelijke premie	-	-	-	-	-
Zuiver kostendekkende premie	-	-	-	-	-
Pensioenuitkeringen	33.496	31.919	31.587	31.788	32.533
Pensioenuitvoeringskosten	2.167	2.056	1.964	1.405	1.602
Resultaat					
Pensioenactiviteiten	-36.008	126.893	20.109	-43.736	-90.081
Beleggingsactiviteiten	63.421	-227.934	28.962	64.498	109.392
Totaal	27.413	-100.843	49.071	20.762	19.311
Vermogen					
Aanwezig eigen vermogen	136.447	109.034	209.877	160.806	140.044
Vereist eigen vermogen volgens FTK	78.594	66.135	88.812	113.502	117.103
Technische voorziening voor risico pensioenfonds	559.799	561.208	727.433	781.769	767.150
Gemiddelde rekenrente technische voorziening	2,4%	2,7%	0,5%	0,1%	0,6%
Technische voorziening voor risico deelnemers	-	-	-	-	-
Dekkingsgraad					
Actuele dekkingsgraad	124,4%	119,4%	128,9%	120,6%	118,3%
Beleidsdekkingsgraad	123,1%	127,6%	128,0%	112,4%	117,6%
Vereiste dekkingsgraad volgens FTK	114,0%	111,8%	112,2%	114,5%	115,3%
Reële dekkingsgraad	89,1%	82,4%	89,9%	94,6%	92,5%
Toeslagverlening					
Pensioenrechten actieve deelnemers	0%	8,3%	4,00%	0,24%	1,27%
Premievrije pensioenrechten en ingegane pensioenen	0%	8,3%	4,00%	0,24%	1,27%
Beleggingen					
Vastgoed	44.061	34.036	49.180	61.156	61.056
Aandelen	153.514	118.385	159.335	228.909	209.056
Vastrentende waarden	486.309	539.625	723.729	622.054	610.462
Overig, per saldo	5.309	-28.430	-4.740	13.321	7.503
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	689.193	663.616	927.504	925.440	888.077
Beleggingen voor risico deelnemers	-	-	-	-	-
Rendement beleggingen					
Vóór kosten vermogensbeheer	10,3%	-24,8%	3,4%	7,8%	13,7%

	2023	2022	2021	2020	2019
Na kosten vermogensbeheer	9,9%	-25,0%	3,0%	7,4%	13,3%
Kostenratio's					
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer	512	481	429	393	439
Kosten vermogensbeheer / gemiddeld belegd vermogen	0,49%	0,41%	0,40%	0,41%	0,44%
Transactiekosten / gemiddeld belegd vermogen	0,12%	0,11%	0,13%	0,08%	0,05%

Bestuursverslag

Voor u ligt het jaarverslag 2023 van Stichting Pensioenfonds Staples, opgesteld volgens de bepalingen vastgelegd in het Burgerlijk Wetboek, boek 2, titel 9.

Organisatie van het fonds

Het bestuur bestaat uit acht leden, van wie vier namens de werkgever, twee namens de werknemers en twee namens de pensioengerechtigden. Het bestuur wijst uit de bestuursleden een voorzitter, een plaatsvervangend voorzitter, een secretaris en een plaatsvervangend secretaris aan.

De dagelijkse uitvoering van het door het bestuur vastgestelde beleid wordt verzorgd door de voorzitter en de secretaris.

Ernst & Young Accountants LLP is als externe accountant aangesteld en Willis Towers Watson Netherlands B.V. als adviserend en certificerend actuaire, waarbij een scheiding in persoon gewaarborgd is.

De uitvoering van de taken op het gebied van de bestuursondersteuning, pensioenrecht vaststelling, uitkeringen en financiële administratie zijn uitbesteed aan BSG Pension Management B.V.

BNP PARIBAS ASSET MANAGEMENT Europe treedt op als fiduciair manager en CACEIS Bank, Netherlands Branch als custodian.

Basispoint B.V. treedt op als financiële riskmanager, het Nederlands Compliance Instituut functioneert als Compliance Officer en Blue Sky Group Holding B.V. treedt op als Privacy Officer.

Ontwikkelingen

Bestuursmodel

Het fonds kent een zogeheten paritair bestuursmodel. Het bestuur van het fonds bestaat uit vertegenwoordigers van werknemers, de werkgever en pensioengerechtigden en telt acht leden.

Het bestuur legt verantwoording af over zijn gevoerde beleid aan een verantwoordingsorgaan (VO), waarin de belanghebbenden zijn vertegenwoordigd. Een visitatiecommissie van drie onafhankelijke deskundigen houdt intern toezicht op het fonds.

Bestuur

Het bestuur van het fonds voert de door de ondernemingsraden en werkgevers overeengekomen pensioenafspraken uit, na toetsing op uitvoerbaarheid, evenwichtige belangenafweging en wettelijke eisen. Het bestuur is verantwoordelijk voor het prudent beleggen van de pensioengelden, het voeren van een solide financieel beleid, een juiste administratieve uitvoering van de pensioenregeling en de communicatie met belanghebbenden.

Daarnaast bepaalt het bestuur de strategie van het fonds en het te voeren beleid, geeft het leiding aan de uitbestede activiteiten en houdt het toezicht op de uitvoering. Daarbij is risicomanagement een essentieel onderdeel van de bestuursfunctie. Het bestuur communiceert periodiek over de financiële positie van het fonds, het gevoerde beleid en de resultaten van dat beleid.

Samenstelling van het bestuur per 10 juni 2024

De samenstelling van het bestuur is als volgt:

E.G.M. Donders, voorzitter
P.A.H. Martens, secretaris
F.P. Lamein
A.P.M. Mol
R.A.L. Monnens
J. van Noord
M.E.J. Schuit
T. Stanoevska

De leeftijdsverdeling in het bestuur is als volgt:

Leeftijdscategorie	Aantal
Van 50 tot 60	4
Van 60 tot 70	0
Van 70 tot 80	4

De gemiddelde leeftijd in het bestuur is afgerond 64 jaar. Het bestuur voldoet gedeeltelijk aan norm 33 (diversiteit) van de Code Pensioenfondsen 2018, want per 10 juni 2024 bestaat het bestuur uit zes mannen en twee vrouwen, maar geen van hen is jonger dan 40 jaar.

Wijziging in de samenstelling van het bestuur

In 2023 hebben er geen wijzigingen in de samenstelling van het bestuur plaatsgevonden.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan heeft als taak om jaarlijks een oordeel te geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur gevoerde beleid en over de beleidskeuzes van het bestuur voor de toekomst.

Het verantwoordingsorgaan is gedurende het jaar 2023 vijfmaal bijeengekomen. Hierbij zijn het jaarverslag en de stand van zaken rond actuele onderwerpen aan de orde gekomen. In elke vergadering van het verantwoordingsorgaan worden bestuursleden uitgenodigd om toelichting te geven op het gevoerde beleid. Het verantwoordingsorgaan heeft positief advies gegeven over de verlenging van de zittingstermijn van de heer E. van den Hoek in de Visitatiecommissie en over aanpassing van de klachten- en

geschillenregeling. De samenwerking tussen bestuur en verantwoordingsorgaan, ieder met zijn eigen verantwoordelijkheid, is uitstekend.

Samenstelling Verantwoordingsorgaan per 10 juni 2024

De samenstelling van het verantwoordingsorgaan is als volgt:

H. Winkel, voorzitter
G. Altena, secretaris
H.B. Albers
R. Pauptit
D. de Rooij
Vacature
Vacature

De leeftijdsverdeling in het verantwoordingsorgaan is als volgt:

Leeftijdscategorie	Aantal
Van 50 tot 60	1
Van 60 tot 70	2
Van 70 tot 80	2

De gemiddelde leeftijd in het verantwoordingsorgaan is afgerond 67 jaar. Het verantwoordingsorgaan voldoet niet aan norm 33 (diversiteit) van de Code Pensioenfondsen 2018, want per 10 juni 2024 heeft het verantwoordingsorgaan geen vrouwelijke leden en geen leden jonger dan 40 jaar.

Wijziging in de samenstelling van het Verantwoordingsorgaan

In 2023 hebben er geen wijzigingen in de samenstelling van het verantwoordingsorgaan plaatsgevonden.

Visitatiecommissie

De visitatiecommissie heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De visitatiecommissie is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het verantwoordingsorgaan en in het bestuursverslag.

De visitatiecommissie heeft zich op de hoogte gehouden van de stand van zaken bij het fonds door na elke bestuursvergadering te spreken met het dagelijks bestuur. Daarnaast voert de visitatiecommissie gesprekken met onder meer bestuursleden, leden van het verantwoordingsorgaan en andere direct bij het fonds betrokkenen. De visitatiecommissie heeft inzage in alle stukken. De visitatiecommissie heeft een rapportage opgesteld, die op 21 mei 2024 door het bestuur is behandeld. Een samenvatting van de bevindingen van de visitatiecommissie en een reactie van het bestuur zijn in dit jaarverslag opgenomen.

Samenstelling visitatiecommissie per 10 juni 2024

De samenstelling van de visitatiecommissie is als volgt:

E.H. Janssen, voorzitter
N. Swagers
A.G. Doornink

De leeftijdsverdeling in de visitatiecommissie is als volgt:

Leeftijdscategorie	Aantal
Van 40 tot 50	1
Van 50 tot 60	2

De gemiddelde leeftijd in de visitatiecommissie is afgerond 49 jaar. De visitatiecommissie bestaat per 10 juni 2024 uit één man en twee vrouwen.

Wijziging in de samenstelling van de visitatiecommissie

In 2023 hebben er geen wijzigingen in de samenstelling van de visitatiecommissie plaatsgevonden.

De voorzitter van de visitatiecommissie, de heer L.G. van den Hoek, is op 7 maart 2024 overleden. De heer Van den Hoek heeft eerst als lid en later als voorzitter van de visitatiecommissie een belangrijke bijdrage geleverd aan het pensioenfonds. Wij zijn hem hiervoor veel dank verschuldigd. Er is op zoek gegaan naar een opvolger. Per 21 mei 2024 is de vacante positie in de visitatiecommissie door mevrouw E.H. Janssen invuld.

Sleutelfunctiehouders

Belangrijk onderdeel van de governance voorschriften betreft de verplichting tot inrichting van drie sleutelfuncties: actuariael, risicobeheer en interne audit. Binnen deze sleutelfuncties wordt onderscheid gemaakt tussen de (bestuurlijke) eindverantwoordelijkheid – het functiehouderschap - en de feitelijke uitvoering van de functie – de functieervulling. Alle sleutelfuncties moeten onafhankelijk kunnen worden uitgevoerd. Ook gelden geschiktheidseisen voor de personen die de functies vervullen. Het fonds heeft de sleutelfunctiehouderschap risicobeheer en interne audit bij twee bestuursleden belegd. De certificerend actuaire is tevens sleutelfunctiehouder actuariael. DNB heeft ingestemd met deze invulling van de sleutelhouderfuncties.

Het fonds kent de volgende sleutelfunctiehouders:

Sleutelfunctiehouder actuariael - J. Schilder
Sleutelfunctiehouder interne audit - A.P.M. Mol
Sleutelfunctiehouder risicobeheer - T. Stanoevska

Samenstelling beleggings- en controlecommissie per 10 juni 2024

Leden van de beleggings- en controlecommissie:

R.A.L. Monnens (bestuurslid, voorzitter)
F.P. Lamein (bestuurslid)
B.P.H. Puijn (extern deskundige)
M. Iglesias del Sol (extern deskundige)

Wijziging in de samenstelling van de beleggings- en controlecommissie

In 2023 hebben er geen wijzigingen in de samenstelling van de beleggings- en controlecommissie plaatsgevonden.

De missie, visie en strategie van het fonds

Missie

Het fonds wil voor alle belanghebbenden een duurzaam en betrouwbaar pensioenfonds zijn. Het bestuur voert hiertoe een solide financieel beleid en toetst of afspraken in overeenstemming zijn met wet- en regelgeving. Belangrijke onderdelen van het beleid zijn onder meer het toeslagenbeleid, medezeggenschap van alle belanghebbenden, beginselen van goed pensioenfondsbestuur en een gedegen risicomanagement- en communicatiebeleid.

Visie

Het fonds wil in de toekomst blijven zorgdragen voor de belangen van de diverse aangesloten groepen waardoor iedere belanghebbende zich gezien en vertegenwoordigd voelt op basis van solidariteit.

Het pensioenfonds streeft naar optimale transparantie en duidelijke en heldere communicatie. Bij de bemensing van het pensioenfonds wordt gestreefd naar een juiste mix van relevante deskundigheid, ervaring, en competenties en naar continue verbetering. De ambitie van het pensioenfonds uit zich om onder iedere omstandigheid het best mogelijke pensioen aan te kunnen blijven bieden.

Strategie

Doelstellingen

Het fonds levert een actieve bijdrage aan het behoud van een duurzame pensioenregeling dat breed vertrouwen geniet en daarnaast voor een goede en betaalbare regeling zorgt die aantrekkelijk blijft voor alle belanghebbenden, jong en oud.

- **Behoud van een breed risicodraagvlak op basis van solidariteit en collectiviteit**

Het fonds bedient zijn (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden zodanig dat ze zich binnen het fonds vertegenwoordigd voelen en deelt de risico's die in de regeling aanwezig zijn zo evenwichtig mogelijk aan alle belanghebbenden toe.

- **Verdere groei naar een klantgericht pensioenfonds**

Het fonds realiseert transparantie en betrokkenheid door de informatie te geven die zijn belanghebbenden daadwerkelijk helpt om de juiste keuzes op pensioengebied te maken. Het fonds geeft de deelnemers een helder inzicht in hun pensioensituatie. De communicatie is niet alleen op ouderen gericht, maar wijst ook jongeren op het belang van een goed pensioen. Voor een heldere communicatie is het van belang om open te staan voor feedback van deelnemers. Want door goed om te gaan met klachten en ervan te leren kunnen wij de communicatie en de pensioenuitvoering waar nodig verbeteren.

- **Continue professionalisering van de organisatie**

Het fonds leeft de Code Pensioenfondsen (pro)actief na. Deze code richt zich op de drie functies van 'goed pensioenfondsbestuur': besturen, toezicht houden en verantwoording afleggen over wat het fonds gepland en gerealiseerd heeft. Het fonds zorgt voorts voor een uitvoering van de pensioenregeling die binnen de doelstellingen van het fonds past, tegen een zo gunstig mogelijke prijs-kwaliteitverhouding.

Kernwaarden

De kernwaarden van het fonds zijn mede afgeleid van de mensen en de voormalige werkgever voor wie het fonds mag werken: het fonds is integer, betrokken, degelijk, deskundig en transparant en streeft ernaar aan deze kernwaarden op de volgende wijze inhoud te geven:

- **Degelijkheid**

De aan het fonds toevertrouwde taken moeten degelijk worden uitgevoerd. Alle belanghebbenden moeten niet alleen op het fonds kunnen vertrouwen, maar het fonds ook ervaren als een betrouwbaar pensioenfonds. Daarom wordt grote waarde gehecht aan de integriteit van het fonds en is het fonds alert op alles waardoor die in gevaar zou kunnen komen. Zo zijn alle beslissingen zorgvuldig en passend binnen het karakter en de verantwoordelijkheden van het fonds en schenkt het bestuur ook voortdurend aandacht aan de reikwijdte van de gevolgen van deze beslissingen.

- **Deskundigheid**

Het fonds voert zijn taken deskundig en professioneel uit op een adequate en weloverwogen wijze. Het fonds is aanspreekbaar op zijn gedrag en zijn besluiten. Bij inschakeling van externe partijen moeten ook die aan de normen van het fonds voldoen.

- **Evenwichtige Belangenbehartiging**

Het fonds houdt bij zijn besluitvorming rekening met een evenwichtige belangenafweging van alle deelnemersgroepen.

- **Transparantie**

Het fonds communiceert helder en open over de regeling, de financiële positie van het fonds en de risico's die daaraan verbonden zijn voor de belanghebbenden bij het fonds. Het fonds legt ook helder en open verantwoording af over de invulling van de aan hem opgedragen taken, het financiële beleid dat het fonds voert en de resultaten daarvan.

Ambitie

Het is de ambitie om de middelen die aan het fonds zijn toevertrouwd zo te beheren, dat alle participanten nu en in de toekomst een goed pensioen wordt geboden. Het is de ambitie van het fonds toeslagen te verlenen op dit pensioen op basis van de prijsindex voor de gewezen deelnemers en de gepensioneerden (een zogenoemd waardevast pensioen). Deze ambitie is vertaald in de pensioenregeling, die het fonds zorgvuldig en kwalitatief zo goed mogelijk uitvoert.

Het fonds kan echter geen garanties geven op een waardevast pensioen. Eventuele toeslagverlening dient uit het overrendement op de beleggingen te worden gefinancierd. Het resultaat van de beleggingen is echter afhankelijk van de economische ontwikkelingen en (de gevolgen daarvan op) onzekere en volatiele financiële markten. Om te kunnen voldoen aan de ambitie van de pensioenregeling moet het fonds beleggen, en beleggen is nooit zonder risico's. Het fonds belegt daarom weloverwogen en doet er alles aan om risico's zo veel mogelijk te beheersen. Dat gebeurt onder andere door spreiding van de beleggingen, waardoor het fonds binnen de vastgestelde risicokaders gemiddeld betere resultaten behaalt met beleggen. Op die manier kan op lange termijn een hoger rendement gerealiseerd worden dan met sparen alleen. Zo komt het fonds dicht bij de doelstelling om de participanten tegen

aanvaardbare risico's een pensioen te bieden dat waardevast is, teneinde daarmee de koopkracht van de pensioenuitkering op peil te houden.

Bestaansrecht en de toekomstbestendigheid van pensioenfondsen

De pensioensector staat ingrijpende veranderingen te wachten die zorgen voor onzekerheid. De uitdaging is te blijven voldoen aan de verwachtingen van alle belanghebbenden van het fonds. Er zijn ontwikkelingen (zoals de mogelijke transitie naar het nieuwe pensioenstelsel - Wet toekomst pensioenen, inflatieontwikkelingen, verdere verduurzaming etc.), die ook gevolgen hebben voor de besturing en inrichting van het fonds. Al deze ontwikkelingen maken het noodzakelijk voor het fonds om de uitvoering van de pensioenregeling via een eigen ondernemingspensioenfonds periodiek te toetsen en te evalueren. Het fonds monitort dit met behulp van een kwetsbaarheidsmatrix, welke gebaseerd is op de door DNB in januari 2014 geformuleerde risico-indicatoren waaraan besturen van pensioenfondsen de houdbaarheid van hun pensioenfonds moeten toetsen. De kwetsbaarheidsmatrix wordt elk halfjaar geactualiseerd.

Er zijn goede argumenten om momenteel de keuze voor een eigen ondernemingspensioenfonds niet te wijzigen, zoals de invloed en betrokkenheid van de belanghebbenden, het hoge serviceniveau, een acceptabel niveau van de uitvoerings- en vermogensbeheerkosten en goede verwachte pensioenresultaten op basis van prognoseberekeningen in diverse scenario's. Desalniettemin blijft het fonds de ontwikkelingen in de pensioenmarkt nauwgezet volgen. Ingeval zich een mogelijkheid voordoet waarbij de belangen van de deelnemers beter worden gediend dan de voortzetting van de uitvoering door het pensioenfonds, zal deze worden benut.

Compliance

De Compliance Officer heeft in de rapportage over de naleving van de Gedragscode Stichting Pensioenfonds Staples over de periode 1 januari tot en met 31 december 2023 geconstateerd dat geen van de verbonden personen in strijd met de Gedragscode heeft gehandeld.

Privacy

Het fonds beschikt over een adequaat privacy beleid en de daarvoor vereiste procedures, in lijn met de wet. De Privacy Officer heeft in 2023 geen verzoeken met betrekking tot de uitoefening van de rechten van een betrokkene ontvangen. Ook zijn er geen privacy klachten ontvangen. In 2023 heeft de Privacy Officer geen datalekken ontvangen die betrekking hadden op het fonds.

Jaarlijks voert de Privacy Officer van het fonds een privacy self-assessment uit over de naleving van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) zoals deze door het fonds wordt uitgevoerd. Hierin is de pensioenuitvoering door Blue Sky Group (BSG) meegenomen. Het fonds voldoet hiermee aan de gedragslijn van de Pensioenfederatie, waarin het fonds wordt verplicht om een interne controle uit te voeren op de naleving van de gedragslijn.

Communicatie

Het bestuur vindt goede communicatie met deelnemers essentieel. Het fonds beschikt daarom over een communicatiecommissie bestaande uit twee bestuursleden, aangevuld met twee communicatiedeskundigen vanuit BSG.

De uitgevoerde communicatieactiviteiten in 2023 zijn in overeenstemming met het Communicatiebeleidskader 2022–2024. De focus ligt op het zorgen voor een goede verbinding met de (gewezen) deelnemer en pensioengerechtigde om het vertrouwen in het fonds duurzaam te kunnen behouden. Zo is het bestuur aanwezig bij de jaarvergadering van de Vereniging Deelnemers Pensioenfonds Staples (VDPS). In de jaarvergadering informeert het bestuur, aan de hand van presentaties, de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden over hetgeen er bij het fonds speelt. De communicatie aanpak is gebaseerd op drie speerpunten:

Vertrouwen in het fonds

Het bestuur wil het vertrouwen in het fonds handhaven en de tevredenheid over de dienstverlening en communicatie waarborgen. Heldere informatie en transparantie over het beleid en keuzes naar de (gewezen) deelnemer dragen hieraan bij.

Toekomst van het fonds

De toekomst van het fonds is een van de belangrijkste vraagstukken waar het fonds mee te maken heeft. Het is een belangrijk thema in de communicatie met de (gewezen) deelnemer en pensioengerechtigde.

Het tijdig informeren van de (gewezen) deelnemer en pensioengerechtigde draagt bij aan het vertrouwen in het fonds. We benoemen dit onderwerp daarom als apart speerpunt.

Optimale klantbediening

Het optimaal bedienen van de (gewezen) deelnemer en pensioengerechtigde is het derde speerpunt. Sinds eind 2020 vraagt het fonds aan deelnemers om feedback te geven wanneer zij telefonisch of per e-mail contact met het fonds hebben gehad. In de klantbediening gaat de aandacht extra uit naar de (gewezen) deelnemer die richting hun pensioen gaan. Om ze te ondersteunen bij het maken van pensioenkeuzes, organiseert het fonds sinds eind 2020 online pensioen-webinars. In 2023 zijn er vier webinars georganiseerd.

Het fonds blijft inzetten op digitale communicatie. Zo is informatie voor de (gewezen) deelnemer en pensioengerechtigde altijd en overal beschikbaar en worden waar mogelijk kosten bespaard. Centraal in de communicatie staat het deelnemersportaal www.pensioenfondsstaples.nl met naast algemene informatie een persoonlijke mijnomgeving voor de (gewezen) deelnemer en pensioengerechtigde. In 2023 zijn de (gewezen) deelnemer en pensioengerechtigde vier keer via een digitale nieuwsbrief geïnformeerd over het fonds en is een samenvatting van het jaarverslag met hen gedeeld.

Keuzebegeleiding

In de Wet Toekomst Pensioenen die vanaf 1 juli 2023 van kracht is, is een open norm opgenomen dat pensioenfondsden deelnemers voortaan moeten begeleiden bij het maken van pensioenkeuzes. Een pensioenfonds mag zelf bepalen hoe het deze open norm invult.

Naar aanleiding van voorgaande heeft het fonds samen met BSG onderzocht en geconcludeerd dat voldaan wordt aan de nieuwe basis wettelijke eisen voor de invulling van de keuzebegeleiding.

Het fonds heeft in 2023 gekozen voor basis keuzebegeleiding, omdat het fonds eerst wil afwachten hoe deelnemers de huidige keuzebegeleiding ervaren. Aan de hand van de resultaten zal het fonds op een later moment besluiten of het wenselijk is om over te stappen naar een uitgebreidere keuzebegeleiding en de keuzebegeleiding(omgeving) verder te ontwikkelen.

Geschiktheid

In het geschiktheidsplan van het fonds zijn de zogenoemde 'eindtermen' opgenomen waar een bestuurder aan moet voldoen. Het geschiktheidsplan wordt tweejaarlijks of vaker als daar noodzaak toe is geactualiseerd en het benodigde kennisniveau wordt op het vereiste peil gehouden. Bestuursleden gaan geregeld naar voor het fonds relevante seminars en pensioenbijeenkomsten. Nieuwe bestuursleden en de leden van het verantwoordingsorgaan maken gebruik van de opleidingsmogelijkheden van de Willis Towers Watson Academy en de Stichting Pensioen Opleidingen (SPO). Het bestuur agendeert minimaal twee keer per jaar een studiedag waarin actuele onderwerpen worden uitgediept.

Na iedere bestuursvergadering geven bestuursleden een schriftelijke evaluatie van hetgeen besproken is en hoe het groepsproces is verlopen. Deze "Benefits en Concerns" worden gecategoriseerd, geanalyseerd en in de volgende vergadering besproken. Het bestuur trekt hier elke keer actief lering uit.

Extern Toezicht

De Nederlandsche Bank

Het bestuur onderschrijft de noodzaak van goed extern toezicht op de pensioensector en hecht veel waarde aan een goede, open relatie met haar toezichthouder(s). Het bestuur stelt het regelmatig contact met DNB op prijs. In 2023 heeft een delegatie van het bestuur tweemaal met haar toezichthouder(s) gesproken. In beide gesprekken stonden de governance en de (toekomstige) ontwikkelingen van ons fonds t.a.v. de Wet Toekomst Pensioenen centraal. Het fonds heeft enerzijds DNB over de actuele status van voorgenoemde onderwerpen geïnformeerd en anderzijds vernomen hoe DNB hier tegenaan kijkt. DNB kan de stappen van het fonds volgen.

Verder heeft het fonds in 2023 opvolging gegeven aan een mitigatiebrief van DNB naar aanleiding van een eerder ingediende uitvraag Sectorbrede Analyse Informatiebeveiliging. Vóór 30 juni 2023 moesten namelijk alle beheersmaatregelen, zoals opgenomen in de Good Practice Informatiebeveiliging, op het door DNB vereiste volwassenheidsniveau zijn gebracht. Om hieraan te voldoen had het fonds een tijdelijke

interne werkgroep opgericht, welke door KoutersVanderMeer B.V. werd ondersteund. Het fonds heeft alle informatiebeheersmaatregelen op het vereiste niveau gebracht.

Ook heeft het fonds in 2023 de monitoringsvragenlijst Wet Toekomst Pensioenen (hierna: Wtp) ingevuld. Naar aanleiding hiervan heeft het fonds een brief van DNB ontvangen, waarin DNB aangeeft potentiële risico's te hebben geïdentificeerd voor een beheerste en tijdige transitie. Het fonds is zich ervan bewust dat de (implementatie van de) Wtp en het besluit om wel of niet in te varen heel ingrijpend en heel complex is. Het fonds heeft daarom een risk self assessment Wtp (hierna: RSA Wtp) uitgevoerd die de risico's behandelt van enerzijds wel invaren en anderzijds van niet invaren door ons fonds. De RSA Wtp heeft ons inzicht gegeven in de belangrijkste risico's die ons fonds loopt op het gebied van Wtp en op basis waarvan wij eventueel aanvullende acties en beheersmaatregelen kunnen nemen. Met name in het geval van invaren zijn er risico's boven de risicobereidheid van het fonds, welke bovendien lastig zijn te beheersen. De RSA Wtp werd bij nieuwe ontwikkelingen geactualiseerd en besproken in het bestuur. In de beantwoording aan DNB is aangegeven dat het fonds de risico's onderkent, maar dat deze, in ieder geval op dat moment, niet voor ons van toepassing zijn omdat er niet wordt ingevaren.

Op grond van de wettelijke voorschriften zijn het jaarverslag en de actuariële- en bedrijfstechnische nota (Abtn) ter kennis gebracht aan DNB. Daarnaast heeft het bestuur kennisgenomen van de verschillende circulaire's van DNB en daaraan uitvoering gegeven. De haalbaarheidstoets is op tijd bij DNB ingediend. Dit geldt ook voor de periodieke uitvraag naar niet-financiële risico's. Bestuursleden hebben seminars en bijeenkomsten van DNB bijgewoond.

Autoriteit Financiële Markten

De AFM is belast met het gedragstoezicht op het fonds. Met het oog op de Wet Toekomst Pensioenen (Wtp) pleit de AFM voor voldoende aandacht voor de kwaliteit van de pensioenadministraties en de rechtspositie van de deelnemer. De AFM voert toezichttoetsen uit op specifieke elementen van het nieuwe stelsel. Wij werken mee aan de toezichttoetsen vanuit de AFM en nemen kennis van de gepubliceerde onderzoeksresultaten.

In 2023 hebben wij meegewerkt aan een sector breed onderzoek vanuit de AFM inzake de naleving van de duurzaamheidsregelgeving met betrekking tot de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) en de Taxonomieverordening. Mede in het kader hiervan hebben wij de duurzaamheidsinformatie op onze website geactualiseerd, zodat wij ook vanaf 1 januari 2024 aan de wettelijke benodigde (relevante) informatievereisten voldoen.

Net als in voorgaande jaren heeft de AFM in 2023 een uitvraag gedaan over de Toezichtrapportage tweedepijlerpensioenmarkt. De gevraagde informatie is in september 2023 aangeleverd bij de AFM.

Kwalitatieve risicohouding

Het bestuur acht de realisatie van een koopkrachtbestendig pensioen en het beoogde pensioenresultaat het meest belangrijk. Een gemiddelde toeslagverlening op lange termijn van minder dan 40% wordt als onacceptabel gezien. Er wordt naar gestreefd om zoveel mogelijk een dekkingstekort en de kansen op een korting te vermijden. Er wordt gestreefd naar een rechtenkorting van 2,5% per jaar als maximum en een korting van 1% wordt gezien als een beperkte kortingsmaatregel. De kritische grens voor de dekkingsgraad is afhankelijk van de minimale dekkingsgraad waarbij nog ten minste kan worden voldaan aan de vereisten om bij een herstelplan binnen de gestelde termijnen te beschikken over het vereist eigen vermogen zonder een kortingsmaatregel te nemen. De minimale beleidsdekkingsgraad die één keer in de 40 jaar mag voorkomen bedraagt 90%.

Er wordt gestreefd naar een dekkingsgraad na 10 jaar van ten minste 140%, waarbij in een negatief scenario na 10 jaar de dekkingsgraad boven 104% als belangrijk wordt gezien. De eigenschappen van het strategisch beleggingsbeleid dienen tot gevolg te hebben dat de wensen met betrekking tot de risicohouding en de prioritering van de doelstelling tot uitdrukking komt.

Er is een prioritering in het belang van de doelstellingen aangegeven, waarbij sommige doelstellingen qua prioritering redelijk vergelijkbaar zijn:

1. Realisatie van een koopkrachtbestendig pensioen en het beoogd pensioenresultaat;
2. Minimalisatie van de kans op een kortingsmaatregel en de omvang van de korting;
3. Stabiele dekkingsgraad en maximalisatie van de dekkingsgraad.

Kwantitatieve risicohouding

Het bestuur van het fonds streeft ernaar om het vermogen ter dekking van de som van de voorzieningen minimaal gelijk te laten zijn aan het vereiste eigen vermogen. Voor de vaststelling van het vereiste eigen vermogen wordt uitgegaan van het in de regelgeving opgenomen standaardmodel. In het kader van het vastleggen van de risicohouding dient het risico op de korte termijn te worden uitgedrukt in de wettelijk vereiste solvabiliteitsbuffer. Deze is voor het beleggingsprofiel van het fonds rond 116%. Hierbij wordt een bandbreedte toegestaan van plus en min 4%. Dit betekent dat de vereiste dekkingsgraad in principe ligt tussen 112% en 120%.

Kwantitatieve risicohouding - lange termijn Het fonds heeft de onderstaande ondergrenzen gedefinieerd voor wat betreft de risicohouding op de lange termijn:

- De mediaan van het verwachte pensioenresultaat vanuit de evenwichtssituatie (situatie waarbij eigen vermogen gelijk is aan het vereiste eigen vermogen): 95%;
- De mediaan van het verwachte pensioenresultaat vanuit de feitelijke situatie: 95%;
- De maximale afwijking van de mediaan in een 'slecht weer scenario' (5e percentiel) ten opzichte van de mediaan vanuit de feitelijke situatie: 30%.

Haalbaarheidstoets

Het fonds voert jaarlijks een haalbaarheidstoets uit. De haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. In 2015 heeft het bestuur de (lange termijn) risicohouding van het fonds vastgelegd. Hierbij zijn bovengenoemde ondergrenzen voor het pensioenresultaat bepaald. Het verwachte pensioenresultaat wordt vervolgens elk jaar aan deze grenzen getoetst. Het fonds heeft blijkens de haalbaarheidstoets die in juni 2023 bij de toezichthouder is ingediend een goede financiële opzet. Het fonds voldoet aan de eigen normen.

Herstelplan

Voor het fonds is geen herstelplan van kracht, omdat zowel de actuele als de beleidsdekkingsgraad hoger zijn dan het vereiste eigen vermogen van het fonds.

Sancties

In 2023 kreeg het fonds geen boetes of dwangsommen opgelegd. Evenmin was sprake van andere maatregelen, zoals een aanwijzing van de toezichthouder of het aanstellen van een bewindvoerder of curator.

Klachten- en geschillenregeling

Vanaf 1 juli 2023 is onze pensioenuitvoeringsorganisatie BSG gestart met het registreren van elke uiting van ontevredenheid. Ieder kwartaal ontvangt het fonds een klachtenrapportage van BSG. Middels de klachtenrapportage heeft het fonds inzicht in de geregistreerde klachten en de aanbevelingen om klachten te voorkomen/beperken en de kwaliteit van de dienstverlening te verbeteren. De klanttevredenheid over de afwikkeling van klachten wordt door BSG geregeld. BSG verstuurt naar iedere deelnemer een enquête over hoe de afhandeling van de klacht is ervaren. Onderstaande tabel (conform de gedragslijn 'Goed omgaan met klachten') geeft het aantal klachten per onderwerp weer over de periode 1 juli 2023 tot 31 december 2023.

Onderwerp	Klachten	Aantal behandelde	
		Geëscaleerde klachten	Geschillen
1. Service en klantgerichtheid	0	0	0
2. Behandelingsduur	8	0	0
3. Informatieverstrekking	2	0	0
4. Deelnemersportaal	3	0	0
5. Keuzebegeleiding	0	0	0
6. Pensioenberekening en -betaling	3	0	0
7. Registratie werknemersgegevens/datakwaliteit	0	0	0
8. Toepassing wet- en regelgeving: algemeen	0	0	0
9. Toepassing wet- en regelgeving: invaren, transitie	0	0	0
10. Financiële situatie	0	0	0
11. Duurzaamheid	0	0	0
12. Overig	11	0	0
Totaal	27	0	0

De Ombudsman Pensioenen heeft in 2023 geen uitspraken over geschillen van belanghebbenden gedaan. In 2023 is één geschil ingediend en de zaak loopt nog. Dit geschil is niet in voorgaande tabel opgenomen, omdat deze vóór 1 juli 2023 bij de Ombudsman Pensioenen is ingediend.

Verder heeft het fonds twee enquêtes retour ontvangen over hoe de afhandeling van de klacht is ervaren. Beide klachten gingen over de niet verleende toeslagverlening en dus niet over de manier waarop de klachten zijn behandeld. Naar aanleiding van de behandelde klachten en de ontvangen enquêtes zijn er (nog) geen specifieke verbetervoorstellen doorgevoerd.

Het jaar 2023 heeft vooral in het teken gestaan van de implementatie van de gedragslijn 'Goed omgaan met klachten' en het herkennen van ontevredenheid uit schriftelijke verzoeken (e-mail en post). Dit is ook een punt dat in 2024 aandacht blijft behoeven. Zowel de pensioenuitvoeringsorganisatie BSG als het fonds blijven de klachtenafhandeling monitoren en met elkaar afstemmen wat er kan worden verbeterd.

Interne Audit

In 2023 heeft de sleutelfunctiehouder interne audit de volgende audit onderwerpen ter hand genomen:

- 1) Informatiebeveiliging;
- 2) DNB rapportagesproces bij CACEIS;
- 3) Onderzoek datakwaliteit door Mazars.

De sleutelfunctiehouder interne audit heeft in opvolging van de bij DNB ingediende uitvraag Sectorbrede Analyse Informatiebeveiliging, onderzoek gedaan of de volwassenheidsniveaus in het self-assessment informatiebeveiliging in voldoende mate zijn onderbouwd met documentatie. De resultaten van het onderzoek zijn vastgelegd in het rapport van feitelijke bevindingen informatiebeveiliging self-assessment. Op grond van verrichte werkzaamheden zijn enkele verbeterpunten geïdentificeerd, die vervolgens door het bestuur zijn opgevolgd.

Het rapport en een bestuurlijke reactie hierop is eind juni 2023 aan DNB verstrekt.

Het fonds heeft veel werkzaamheden uitbesteed en heeft daardoor te maken met een relatief groot uitbestedingsrisico. Om de impact van het uitbestedingsrisico zoveel mogelijk te mitigeren heeft het fonds diverse beheersmaatregelen ingericht. Het bestuur toetst de effectiviteit hiervan om na te gaan of de beheersmaatregelen functioneren en of er nog verbeteringen mogelijk zijn. Het indienen van diverse rapportages bij DNB, waaronder de maandelijkse dekkingsgraadrapportage en de kwartaalrapportages) is uitbesteed aan de custodian CACEIS. De sleutelfunctiehouder interne audit heeft de robuustheid van het DNB-rapportageproces van CACEIS onderzocht. De uitkomst van het onderzoek is dat het DNB-rapportageproces voor het pensioenfonds voor de door CACEIS opgeleverde DNB rapportages in 2023 voldoende robuust is. In het rapport worden naast het eindoordeel nog drie aanbevelingen gegeven die door het bestuur zijn opgevolgd.

Het in 2022 gestarte onderzoek van Mazars naar de datakwaliteit van het pensioenfonds is afgerond in april 2023. De doelstelling van dit onderzoek was om inzicht te geven in de kwaliteit van fondsspecifieke data van het pensioenfonds zoals deze verwerkt wordt door de uitvoeringsorganisatie BSG.

Op basis van de uitgevoerde werkzaamheden heeft Mazars geen bevindingen, die speciale aandacht behoeven. Wel heeft Mazars een aantal attentiepunten en mogelijk nader te onderzoeken onderwerpen. Naar aanleiding van het rapport van Mazars heeft de interne auditfunctie een memo geschreven met aanbevelingen aan het bestuur. Na bespreking van het memo in het bestuur zijn de aanbevelingen overgenomen.

Karakteristieken van de pensioenregeling

De pensioenregeling van het fonds is gesloten. Dat betekent dat er geen premie meer wordt ontvangen en dat geen nieuwe pensioenopbouw meer plaatsvindt, met uitzondering van premievrije opbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers. Het fonds voert de regeling Pensioenreglement 2015 uit die sinds 30 juni 2018 gesloten is.

Pensioenreglement 2015 (beëindigd per 30 juni 2018)

Hieronder valt de werknemer van 21 jaar of ouder, voor wie in de arbeidsovereenkomst niet uitdrukkelijk is vermeld dat deze is uitgesloten van het deelnemerschap van het fonds en die op 31 december 2014 reeds deelnemer was uit hoofde van het op dat moment geldende pensioenreglement én die tevens op 1 januari 2015 in dienst was bij de aangesloten onderneming.

Het ouderdomspensioen is een toegezegd-pensioenregeling (DB) op basis van (voorwaardelijk) geïndexeerd middelloon. De opbouw van ouderdomspensioen bedraagt in de jaren 2015 tot en met 2017 in enig jaar 1,875% van de pensioengrondslag en vanaf 2018 in enig jaar 1,738% van de pensioengrondslag. Naast het ouderdomspensioen werd tijdens deelname aan de pensioenregeling ook partnerpensioen en wezenpensioen opgebouwd. Het partnerpensioen geldt voor de nagelaten partner van een deelnemer. Het partnerpensioen bedraagt vanaf 1 januari 2015 voor ieder deelnemersjaar 1,3125% van de pensioengrondslag. De jaarlijkse opbouw van wezenpensioen bedraagt voor elk gerechtigd kind 0,2625% van de jaarlijkse opbouw ouderdomspensioen.

Toeslagen

Het fonds heeft een voorwaardelijk toeslagbeleid. Het fonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten voor de gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van het CBS-prijsindexcijfer. Ten aanzien van de maatstaf gelden de volgende grootheden als referentie:

- Prijsindex: De consumentenprijsindex, alle bestedingen, afgeleid, zoals die wordt vastgesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De referentieperiode is oktober van het lopende jaar ten opzichte van oktober van het jaar daarvoor.

Ten aanzien van de door het CBS gepubliceerde indexcijfers gaat het fonds uit van de eerst-gepubliceerde cijfers. De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur en is afhankelijk van de financiële positie van het fonds. Er bestaat geen recht op toeslagen en er wordt hiervoor geen reserve aangehouden. Er zal alleen toeslagverlening plaats kunnen vinden, voor zover dit conform de wettelijke eisen toekomstbestendig is. Dat wil zeggen dat de financiële positie van het fonds zodanig is dat het te verlenen toeslagpercentage ook naar verwachting in de toekomst uitgekeerd zal kunnen worden.

Situatie per 1 januari 2024

Als maatstaf voor de (gedeeltelijke) toeslagverlening per 1 januari 2024 geldt de relatieve verandering van de (afgeleide) consumenten prijsindex (CPI) over de periode oktober 2022-oktober 2023. De maatstaf voor toeslagverlening per 1 januari 2024 komt uit op -1,98% ($= 126,42 / 128,98 - 1$). Het bestuur heeft naar aanleiding hiervan besloten om de opgebouwde pensioenrechten voor de gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen per 1 januari 2024 niet te verlagen, maar na consultatie bij de belastingdienst te verrekenen met de in het verleden niet toegekende toeslagen.

In de jaren 2017 tot en met 2023 zijn de volgende toeslagen verleend.

	Actieve deelnemers*)		Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	
	verleende toeslag	Stijging loonindex	verleende toeslag	stijging prijsindex
1-1-2024	-	-	0,00%	-1,98%
1-1-2023	-	-	8,30%	16,93%
1-1-2022	-	-	3,28%***)	3,28%
1-1-2021	-	-	0,24%	1,12%
1-1-2020	-	-	1,27%	1,73%
1-1-2019	-	-	1,68%**)	1,68%**)
1-1-2018	1,50%	1,56%	1,29%	1,34%

*) Met ingang van 1 juli 2018 zijn er geen actieve deelnemers meer.

**) Exclusief inhaaltoeslag van 0,16%.

***) Exclusief inhaaltoeslag van 0,72%

Code Pensioenfondsen

Voor het fonds geldt de Code Pensioenfondsen. Deze geeft nadere invulling aan de wetgeving voor de besturing van pensioenfondsen. De Code gaat uit van het zogenoemde 'pas toe of leg uit'-beginsel. Dat betekent dat het fonds kan afwijken van de normen in de Code, maar deze afwijking dan moet motiveren en toelichten aan belanghebbenden. De sector heeft een commissie ingesteld om de naleving van de Code door de fondsen kritisch te beoordelen en daarover te rapporteren.

Op 21 november 2023 is de herziene Code Pensioenfondsen 2024 gepubliceerd, welke ingaat op 1 januari 2024. Pensioenfondsen worden geacht de herziene Code na te leven als de normen hierin uiterlijk op 31 december 2024 zijn geïmplementeerd. In het bestuursverslag 2024 zullen wij rapporteren welke acties eventueel door ons zijn ondernomen om compliant aan de herziene code te zijn. In voorliggend bestuursverslag is vooralsnog uitgegaan van de huidige Code pensioenfondsen 2018.

Het bestuur van het fonds onderschrijft de Code, maar het 'afvinken' van normen is geen doel op zich. Het karakter van de normen in de Code Pensioenfondsen verschilt. De naleving van sommige normen is duidelijk vast te stellen aan de hand van concrete beleidsdocumenten, publicaties of acties. Veel normen richten zich echter op gedrag en zijn minder eenvoudig objectief aantoonbaar. Van de volgende norm week het fonds in 2023 af.

Norm 33: Diversiteit in leeftijd en geslacht

De norm is dat zowel in het bestuur als in het verantwoordingsorgaan er ten minste één vrouw en één man zitting hebben en zowel leden van boven als van onder de 40 jaar telt. Er wordt gedeeltelijk aan deze norm voldaan, want in het verantwoordingsorgaan heeft thans geen vrouw zitting, in het bestuur wel. Daarnaast heeft zowel het bestuur als het verantwoordingsorgaan geen leden jonger dan 40 jaar.

Het bestuur streeft naar een complementaire, diverse en representatieve samenstelling van de organen van het fonds, waarbij belangenafweging, besluitvorming en verantwoording plaatsvindt vanuit verschillende achtergronden, belangen, kennis en ervaring, invalshoeken en competenties. Geschiktheid van functionarissen blijft een onvoorwaardelijk uitgangspunt. Bij het vervullen van elke vacature die ontstaat wordt actief gezocht naar kandidaten die voldoen aan de criteria, waardoor aan norm 33 kan worden voldaan. Aangezien het fonds al enkele jaren gesloten is, zijn er geen nieuwe toetreders en is het lastig is om leden onder de 40 jaar voor zowel het bestuur als voor het VO te vinden.

In onderstaande tabel zijn de acht normen uit de code opgenomen, waarover expliciet moet worden gerapporteerd met daarin verwijzingen naar verdere toelichting van deze normen in het jaarverslag.

Rapportagenorm

Norm 5

Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het fonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.

Norm 31

De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.

Norm 33

In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er ten minste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.

Norm 47

Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.

Norm 58

Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.

Norm 62

Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.

Norm 64

Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.

Norm 65

Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.

Voldoet het fonds aan de norm?

Ja

Ja

Gedeeltelijk

Ja

Ja

Ja

Ja

Ja

Vindplaats toelichting jaarverslag of website

Het bestuur rapporteert in het bestuursverslag bij ontwikkelingen (pagina 7), risicobeheer (pagina 19-23) en beleggingen (pagina 24-35) over het in 2023 gevoerde beleid, de gerealiseerde uitkomsten van dat beleid en de beleidskeuzes die het bestuur maakte.

Het bestuur rapporteert op pagina 7 t/m 9 over de governancestructuur, de samenstelling van de fondsorganen en op pagina 12 de geschiktheid van de leden.

Het bestuur rapporteert op pagina 7 en 8 over de samenstelling van het bestuur en het verantwoordingsorgaan, de doelen ten aanzien van diversiteit en de stappen voor het bevorderen van diversiteit.

De visitatiecommissie betreft de Code bij de uitoefening van zijn taak en rapporteert hierover in zijn visitatierapport.

Op pagina 9 en 10 beschrijft het bestuur de missie, visie en strategie van het fonds.

Het bestuur licht op pagina 32-35 de overwegingen toe om maatschappelijk verantwoord te beleggen.

Op pagina 11 rapporteert het bestuur over de naleving van de gedragscode alsmede op pagina 12 over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.

Het bestuur rapporteert op pagina 13 over de behandeling van klachten en geschillen.

Financiering en premie

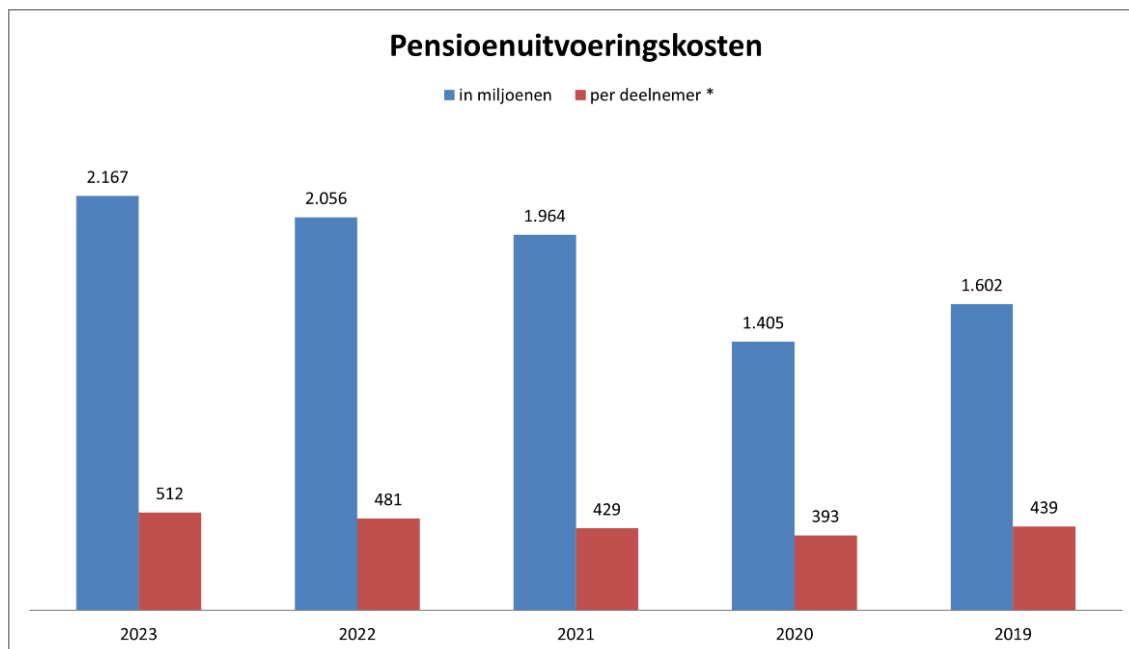
Vanaf 1 juli 2018 wordt er geen premie meer aan het fonds afgedragen. Er zijn vanaf 1 juli 2018 geen actieve deelnemers meer.

Kosten

De kosten worden gesplitst in kosten voor de pensioenuitvoering en kosten voor vermogensbeheer.

Pensioenuitvoeringskosten

De totale kosten pensioenuitvoering voor 2023 zijn EUR 2.167 duizend, dit is circa 0,31% van de verplichtingen (2022: EUR 2.056 duizend, dit is circa 0,37%). Per deelnemer bedragen deze kosten EUR 512,- (2022: EUR 481,-). Voor een overzicht van de pensioenuitvoeringskosten verwijzen wij u naar toelichting 22 op pagina 79.

De wettelijke voorgeschreven bepaling voor het aantal deelnemers laat de gewezen deelnemers buiten beschouwing. Hierdoor is er voor een gesloten pensioenfonds (zoals pensioenfonds Staples) geen goede kostenbenchmark beschikbaar.

In 2023 heeft het fonds meegewerkt aan de Bell Kostenbenchmark 2023. Het rapport geeft inzicht in de in 2022 gemaakte uitvoeringskosten en het gerealiseerde rendement, in relatie tot pensioenfondsen van vergelijkbare omvang. In het rapport wordt ingegaan op de kosten en de rendementen per beleggingscategorie en er wordt inzichtelijk gemaakt hoe de beleggingsstrategie van het fonds zich verhoudt met die van de peer group. Daarbij wordt aandacht besteed aan de beleggingsmix, de mate van renteafdekking en het risicoprofiel van de pensioenfondsen. Het interpreteren van de benchmarkresultaten dient behoedzaam te gebeuren. Ieder pensioenfonds is immers anders.

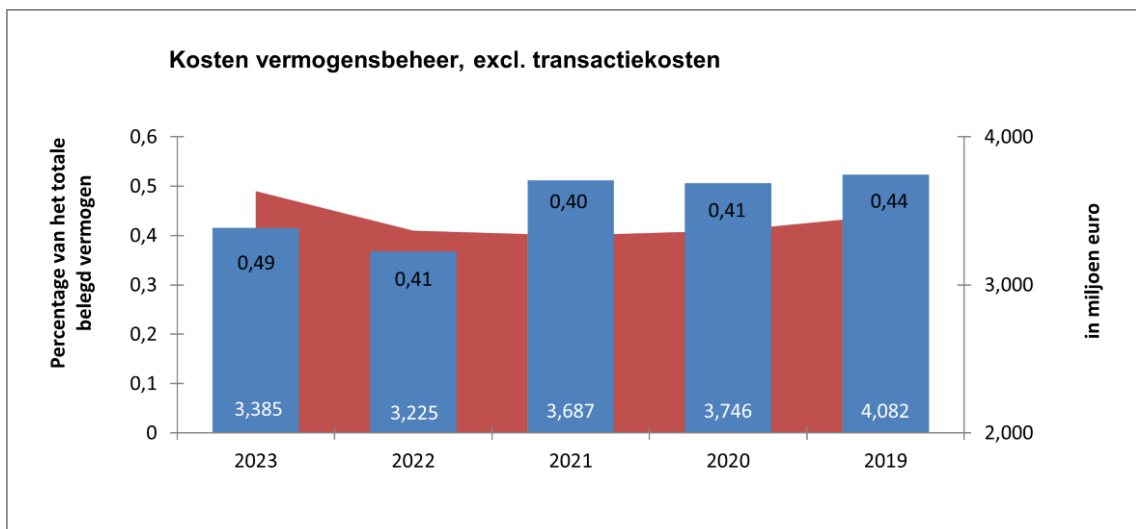
In de periode 2020-2022 zijn de gemiddelde pensioenbeheerkosten, de vermogensbeheerkosten, de transactiekosten en de totale kostenratio van ons fonds hoger dan de mediaan binnen de peer group. Het gemiddelde beleggingsrendement in dezelfde periode was omwille van de rentehedge strategie van ons fonds (na in lijn met uitkomsten van Asset Liability Management studie) onder de mediaan van de peer group. Iedere bestuursvergadering wordt aandacht aan voorgaande besteed. Het bestuur tracht op een zo kosteneffectief mogelijke wijze invulling te geven aan haar taken, teneinde het resultaat voor alle deelnemersgroepen optimaal te behouden.

Kosten vermogensbeheer

De kosten voor vermogensbeheer exclusief de transactiekosten bedragen in totaal EUR 3,385 miljoen, dit is circa 0,49% van het totaal belegd vermogen (2022: EUR 3,225 miljoen respectievelijk circa 0,41%).

De transactiekosten bedragen in totaal EUR 0,841 miljoen, dit is circa 0,12% van het totaal belegd vermogen (2022: EUR 0,911 miljoen respectievelijk circa 0,11%).

Voor een overzicht van de kosten vermogensbeheer verwijzen wij u naar punt 23 op pagina 80.

Beloning bestuur- en verantwoordingsorgaan

Het fonds kent een beloningsbeleid dat onderdeel is van de beheersing van de integrale bedrijfsvoering en beschrijft de wijze waarop het fonds invulling geeft aan zijn verantwoordelijkheid met betrekking tot een beheerst en duurzaam beloningsbeleid dat het fonds op grond van o.a. het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen schriftelijk moet vastleggen. Het beloningsbeleid maakt onderdeel uit van de Actuariële- en bedrijfstechnische nota (Abtn)

De beloning voor het bestuur en het verantwoordingsorgaan zijn vanaf 2020 vastgesteld op basis van benchmarkgegevens (uitgangspunten Pensioenfederatie, vergelijking bedrijfstak/ ondernemingspensioenfondsen en interne informatie van 21 ondernemingspensioenfondsen) enerzijds en de tot 2020 bestaande vergoedingen van (externe) bestuurders van ons fonds anderzijds. De beloningen worden jaarlijks per 1 januari aangepast met de percentages waarmee de pensioenen van de deelnemers worden verhoogd/verlaagd, met uitzondering van inhaaltoeslagen. In onderstaande tabel staan de bedragen zoals deze per 1 januari 2023 van toepassing zijn.

Functionaris

Niveau 1 januari 2023 (bedragen in euro's per jaar)

Bestuurslid (uitgaand van een tijdsbesteding van 1 dag per week)	28.030
Voorzitter bestuur/ BCC/ IRMC (uitgaand van een tijdsbesteding van 1,5 dag per week)	42.045
VO-lid	4.204
Secretaris VO	4.988

De werkzaamheden met betrekking tot vermogensbeheer door de secretaris van ons fonds worden gedeclareerd tegen een uurtarief van € 86,33.

Pensioenreglement en statuten

De statuten zijn door Allen & Overly LLP, advocaten, notarissen en belastingadviseurs, kantoor Amsterdam gepasseerd op 5 februari 2021 en bij de Kamer van Koophandel gedeponneerd. Het pensioenreglement is ongewijzigd gebleven. In 2023 is wel een addendum vastgesteld, waarmee het pensioenreglement consistent is gemaakt met de uitvoeringspraktijk en geactualiseerd naar de stand van januari 2023.

Pensioengerechtigden en uitkeringen

Aantal pensioengerechtigden per 31 december

	2023	2022	2021	2020	2019
Ouderdomspensioen	2.843	2.847	2.881	2.868	2.905
Partnerpensioen	1.292	1.331	1.357	1.392	1.414
Wezenpensioen	10	9	10	15	18
Arbeidsongeschiktheidspensioen	42	44	47	54	58
	4.187	4.231	4.295	4.329	4.395

Uitkeringen na aftrek van herverzekering (x 1 miljoen euro)

Ouderdomspensioen	23,00	21,82	21,62	21,60	22,31
Nabestaandenpensioen	9,71	9,17	9,05	9,22	9,18
Wezenpensioen	0,01	0,01	0,02	0,03	0,05
Arbeidsongeschiktheidspensioen	0,20	0,18	0,19	0,31	0,13
Afkopen	0,24	0,36	0,32	0,30	0,40
Netto uitkeringen	33,16	31,54	31,20	31,46	32,07

Risicobeheer

Om de financiële doelstellingen, gerelateerd aan nominale zekerheid en toeslagverlening, te realiseren, acht het fonds het noodzakelijk om in bepaalde mate financiële risico's te nemen. Daarnaast wordt het fonds bij de uitvoering van de pensioenregeling geconfronteerd met diverse niet-financiële risico's. Het fonds heeft de organisatie zo ingericht dat sprake is van een beheerste en integere bedrijfsvoering en beheersing van de risico's waaraan het fonds is blootgesteld.

Risicogovernance

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor het integrale risicomanagement. Voldoende functiescheiding, onder andere door het gebruik van het Three Lines model, moet voorkomen dat een orgaan van het fonds zichzelf controleert. Tegelijkertijd speelt proportionaliteit een rol. De werkverdeling binnen het fonds moet praktisch uitvoerbaar zijn, gelet op de omvang van het bestuur, de aanwezigheid van andere (al dan niet verplichte) fondsorganen en de vereiste tijdsbesteding die aan functies kan en mag worden gekoppeld.

Het fonds hanteert voor het risicobeheersen en binnen de eindverantwoordelijkheid van het bestuur drie van elkaar gescheiden lijnen (Three Lines model):

- Het eerstelijns risicomanagement is belegd bij de risico-eigenaren. Een risico-eigenaar is een rol binnen het bestuur, verantwoordelijk voor een bepaald proces en de risico's die daarbij horen. De risico-eigenaar is verantwoordelijk voor het beheren en beheersen van alle aspecten van de risico's, waaronder de implementatie van de beheersmaatregelen en rapporteren daarover. De risico-eigenaren zijn onderdeel van het bestuur, doorgaans portefeuillehouders;
- Het tweedelijns risicomanagement is belegd bij functies die ondersteuning verlenen bij risicomanagement. Dit zijn de sleutelfunctiehouder risicobeheer, de sleutelfunctie actuarieel, de compliance officer en de privacy officer¹. De sleutelfunctiehouder risicobeheer is verantwoordelijk voor het 'totaalbeeld' van de verschillende risico's waaraan het fonds is blootgesteld. Zij/hij beoordeelt, monitort, rapporteert over het risicobeheersysteem en heeft een adviserende en initiërende rol met betrekking tot het risicobeheer. Deze rol dient zo veel mogelijk onafhankelijk te zijn van de verantwoordelijkheid van de risico-eigenaar, maar wel dichtbij de risico-eigenaar. Dit wordt bereikt doordat de tweede lijn geen eigenaar is van eerstelijns processen en/of risico's, maar er wel bij betrokken is in enerzijds een adviserende rol en anderzijds in de kritische tegenrol. De sleutelfunctiehouder risicobeheer is ook verantwoordelijk voor het onderhoud en beheer van de risicomanagement documentatie.

De sleutelfunctie actuarieel, de compliance officer en de privacy officer zijn onderdeel van de tweede lijn en hebben een specifiek controlegebied.

De sleutelfunctiehouder risicobeheer, tevens een bestuurder, wordt ondersteund door de IRM commissie en een niet-financiële risicomanager. Daarnaast is er een financiële risicomanager, die primair de BCC en portefeuillehouders financieel-technische en actuariële aspecten in de eerste lijn ondersteunt, maar ook de sleutelfunctiehouder risicobeheer adviseert;

- Het derdelijns risicomanagement is belegd bij de interne auditfunctie. De interne auditfunctie bestaat uit de sleutelfunctiehouder interne audit, tevens een bestuurder en een externe partij ingehuurd als sleutelfunctie vervuller. De interne auditfunctie verleent assurance over de opzet en werking van het gehele risicobeheersysteem en onderzoekt daarbij onder andere de wisselwerking tussen de eerste en tweede lijn. De interne audit is belast met het uitvoeren van (interne) audits binnen de bedrijfsvoering van het fonds.

Risicoprofiel

Het risicoprofiel van het fonds wordt gevormd door de voornaamste risico's waaraan het blootstaat. Deze zijn gekoppeld aan missie, visie en risicohouding van het fonds. In de jaarrekening wordt vooral ingegaan op de financiële risico's, namelijk beleggings- en verzekeringstechnische risico's. In deze paragraaf worden, naast de belangrijke financiële risico's, ook de belangrijkste niet-financiële risico's toegelicht en de impact van de voornaamste risico's.

Het bestuur heeft de volgende risico's geïdentificeerd:

Financiële risico's:

¹ De privacy officer voert ook bepaalde eerstelijns activiteiten uit zoals afhandeling van datalekken en beoordeling van (verwerkers)overeenkomsten. Voor deze activiteiten zijn de portefeuillehouders uitbesteding het eerste aanspreekpunt.

1. Beleggingsrisico's

- Marktrisico
- Renterisico
- Kredietrisico
- Valutarisico
- Liquiditeitsrisico
- ESG-risico
- Risico van actief beheer

2. Verzekeringstechnisch risico

Niet-financiële risico's:

3. Uitbestedingsrisico's pensioenbeheer, vermogensbeheer en custodian

4. Risico's gerelateerd aan de bestuursomgeving, waaronder

- Governance risico
- Operationeel risico
- IT risico
- Integriteitsrisico
- Juridisch risico

5. Omgevingsrisico's.

Hieronder worden de belangrijkste risico's en beheersmaatregelen beschreven:

Beleggingsrisico's

Marktrisico

Dat is het risico dat de dekkingsgraad wordt beïnvloed door prijsvolatiliteit, marktliquiditeit en correlatie. Om te kunnen voldoen aan de ambitie van de pensioenregeling moet het fonds beleggen, maar beleggingen kunnen ook dalen in waarde door averechtse ontwikkelingen op de financiële markten. De impact van het marktrisico op de waarde van de beleggingen en daarmee op de dekkingsgraad is groot. Samen met het renterisico is het marktrisico het meest bepalende risico voor de hoogte van de dekkingsgraad. De mogelijke impact op de dekkingsgraad is weergegeven in onderstaande tabel onder "Renterisico".

Beheersmaatregel(s): Het bestuur maakt op basis van een ALM-studie een afweging van risico en rendement waarin wordt gekomen tot een allocatie van het vermogen die op lange termijn bijdraagt aan de solvabiliteit en die de basis vormt van het strategische beleggingsbeleid. Voordat in een beleggingscategorie wordt belegd, wordt een investment case opgesteld en worden criteria en randvoorwaarden voor een dergelijke beleggingscategorie vastgesteld. Het marktrisico wordt verder beheerst door te zorgen voor voldoende spreiding in de portefeuille, diversificatie en vermijden van grote concentratie. Daarnaast worden de ontwikkelingen van de financiële markten nauwkeurig gevolgd.

Renterisico

Dat is het risico, dat de dekkingsgraad wijzigt als gevolg van renteverandering vanwege het verschil in rentegevoeligheid tussen de beleggingen en de technische voorziening. De impact van een rentewijziging kan zeer groot zijn. Indien de rente daalt stijgt de technische voorziening en daalt de dekkingsgraad, bij gelijkblijvende waarde van de beleggingen.

In navolgende tabel wordt de afhankelijkheid van de twee belangrijkste beleggingsrisico's weergegeven, namelijk het marktrisico en het renterisico. De beginsituatie bevindt zich in het midden van de tabel en is gebaseerd op de actuele dekkingsgraad per 31 december 2023 van 124,4%. Op de verticale as wordt een indicatie gegeven van de impact van veranderingen in de (UFR) rente. Op de horizontale as is de impact te zien van een schok in de waarde van de zakelijke waarden, zoals aandelen. Ook is de impact op de dekkingsgraad te zien bij een combinatie van deze risico's. Groen betekent daarbij dat de dekkingsgraad boven de vereiste dekkingsgraad blijft en rood dat dat de dekkingsgraad daaronder daalt.

		Schokzakelijke waarden in %-punten				
	DG UFR	-25%	-10%	0%	10%	25%
Parallele schok de UFR curve (in basispunten)	-100	106,9%	114,8%	120,3%	126,2%	135,6%
	-75	107,6%	115,7%	121,4%	127,4%	137,0%
	-50	108,3%	116,6%	122,4%	128,5%	138,4%
	0	109,7%	118,4%	124,4%	130,9%	141,1%
	50	111,1%	120,2%	126,5%	133,1%	143,7%
	75	111,7%	121,0%	127,5%	134,2%	145,0%
	100	112,4%	121,8%	128,4%	135,3%	146,3%

Beheersmaatregel(s): Het renterisico wordt beheerst door een gebalanceerd hedgingbeleid, gebaseerd op de ALM-studie. Gebruik wordt gemaakt van langlopende obligaties en interest rate swaps. Om het curverisico te begrenzen wordt daarnaast voor de mismatch per looptijdsegment een limiet gehanteerd. Beheersing van het renterisico is één van de belangrijke elementen in het risico-rendementsprofiel van de beleggingsportefeuille, welke is afgestemd op het deelnemersbestand van ons pensioenfonds. I.v.m. de rijpheid hiervan is de looptijd van de verplichtingen relatief gezien korter en daarmee de rentegevoeligheid relatief iets kleiner dan bij veel andere pensioenfondsen. Gedurende het jaar bedroeg de strategische renteafdekking 88%, wat betekent dat het renterisico voor een heel groot deel is afgedekt. Bovenstaande tabel houdt rekening met deze afdekking.

Kredietrisico

Dit is het risico betreffende de kredietwaardigheid van tegenpartijen in de beleggingsportefeuille, waardoor het rendement wordt beïnvloed of risico van een verlies dat optreedt als de schuldenaar zijn beloofde betalingen niet na kan komen. Het bestuur maakt onderscheid naar kredietrisico vanuit de allocaties van het vermogen en kredietrisico m.b.t. tegenpartijen. Indien een tegenpartij omvalt heeft dat impact op de waarde van het vermogen en daarmee op de dekkingsgraad.

Beheersmaatregel(s): Het risico wordt beheerst door een selectie van hoogwaardige tegenpartijen met goede reputatie en rating en door de keuze voor onderpand van de hoogste kwaliteit en liquiditeit. Waar relevant, bij swaps, wordt gebruik gemaakt van ISDA- en CSA-overeenkomsten. Ook wordt een nauwkeurige analyse gemaakt van de banken waar wij liquide middelen hebben uitgezet. Verder is er een weloverwogen diversificatie over managers, bedrijven en landen.

Valutarisico

Valutarisico is het risico op koersschommelingen in vreemde valuta ten opzichte van de euro, waardoor het rendement wordt beïnvloed. Valutarisico's kunnen ook impact hebben op de dekkingsgraad.

Beheersmaatregel(s): Conform beleid dekt het fonds het risico van een aantal valuta - waaronder de Amerikaanse dollar, de Hongkong dollar en het Britse pond - geheel of gedeeltelijk af door middel van valutatermijncontracten. Overige valuta hebben maar een beperkte invloed.

Liquiditeitsrisico

Dit is het risico dat ons pensioenfonds over onvoldoende middelen beschikt om aan betalingsverplichtingen op korte termijn te voldoen, meer specifiek pensioenbetalingen, betalingsverplichtingen vanuit beleggingsactiviteiten en derivaten verplichtingen. De door ons gecontracteerde externe managers kunnen geconfronteerd worden met een gebrek aan liquiditeit op de financiële markten, waardoor de mogelijkheid ontstaat dat er niet tegen aanvaardbare prijzen gehandeld kan worden. Daarnaast beleggen wij in enkele gespecialiseerde categorieën met een lage mate van liquiditeit, door het type financiële instrument (hypotheekfondsen, onderhandse leningen). De impact van het liquiditeitsrisico is natuurlijk groot als het fonds de uitkeringen niet zou kunnen betalen.

Beheersmaatregel(s): Wij hebben een liquiditeitsbeleid geformuleerd. Het liquiditeitsrisico wordt o.a. beheerst door een maximering van het illiquide segment van de beleggingen, liquiditeitsprognoses en monitoring van de liquiditeitspositie van ons pensioenfonds. Daarnaast maakt human assessment deel uit van de controle. Gezien de hoge mate van liquide beleggingen is het liquiditeitsrisico beperkt.

ESG-risico

Dit is het risico van negatieve effecten op financieel vlak en afwaardering van beleggingen door ESG factoren.

Beheersmaatregel(s): Wij hebben een MVB-beleid geformuleerd. Daarnaast meten en monitoren wij diverse ESG-factoren en acteren wij waar nodig en relevant. Verder is ESG-beleid en impact één van de selectiefactoren bij de selectie van beleggingsfondsen en wordt ESG-risico ook meegenomen in de investment cases. In 2023 heeft het fonds een analyse gemaakt van de ESG-risico's en de conclusie was dat de impact van deze risico's beperkt is.

Risico van actief beheer

Risico dat als gevolg van actief beheer het rendement afwijkt van de voor deze beleggingsportefeuille

gehanteerde benchmark.

Beheersmaatregel(s): Voor wat betreft de posities op categorieniveau, wordt dit risico beheerst door de strategische bandbreedtes en voor wat de posities binnen een categorie betreft, wordt het beheerst door een algemene voorkeur voor passief beheer en begrenzing van de toegestane tracking error, alsmede het opleggen van bandbreedtes voor en limieten aan posities binnen deelportefeuilles. De impact van dit risico op de dekkingsgraad is beperkt.

Verzekeringstechnische risico

Dit betreft het risico op realisaties die afwijken van technische aannames en grondslagen die gebruikt worden bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen. Hieronder valt het langlevensrisico, overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheidsrisico. Wanneer bijvoorbeeld de levensverwachting van onze deelnemers ineens door bepaalde medicijnen of door een pandemie bijgesteld worden, dan kan dat een grote impact op de dekkingsgraad hebben.

Beheersmaatregel(s): Het bestuur stelt een toereikende technische voorzieningen vast voor het geheel van de pensioenverplichtingen, waarbij de grondslagen gebaseerd zijn op prudente beginselen en periodiek op basis van een consistente methodiek geactualiseerd worden. In de pensioenverplichting wordt reeds rekening gehouden met (de nadelige financiële gevolgen van) toekomstige toename van de levensverwachting conform gangbare rekenmodellen/methodieken. Er wordt gebruik gemaakt van de meest recente AG-prognosetafel en een actuele ervaringssterfte. Het model wordt hierbij expliciet getoetst op fonds specifieke toepasbaarheid.

Uitbestedingsrisico

Uitbestedingsrisico is het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden worden geschaad. Het fonds heeft veel werkzaamheden uitbesteed. Daardoor is dit één van de belangrijkste niet-financiële risico's en kan de impact op het realiseren van de doelstellingen van het fonds groot zijn. De belangrijkste risico's betreffen de uitbesteding van het pensioenbeheer, van het vermogensbeheer en de custodian. Voor ieder van deze partijen wordt in het risicoraamwerk verder onderscheid gemaakt naar risico's op het gebied van kwaliteit dienstverlening, continuïteit, IT en integriteit. Belangrijkste beheersingsmaatregelen: afspraken met uitbestedingspartijen in overeenkomsten en Service Level Agreements (SLA's) en permanente monitoring van uitvoering, onder anderen via de SLA-en de niet-financiële risicorapportages en de ISAE 3402 verklaringen van de uitvoerders. In het Uitbestedingsbeleid is vastgelegd welke eisen aan de uitvoerders worden gesteld. Er zijn daarnaast periodieke overleggen met de uitvoerders en ze worden jaarlijks geëvalueerd.

Risico's gerelateerd aan de bestuursomgeving

Governance risico

Het governance risico betreft risico's van sancties en schade met oorzaak in het besluitvormingsproces, de fondsstructuur en/of de rapportagelijnen.

Beheersmaatregel(s): De belangrijkste maatregel is de inrichting van de governance van het fonds, waarbij het Three Lines Model wordt gebruikt en de geschiktheidsmatrix. Voor de bemensing van de diverse fondsorganen, zoals bestuur en verantwoordingsorgaan, gelden wettelijke vertegenwoordigingsverplichtingen en geschiktheidseisen. Met name bij een gesloten pensioenfonds kan het lastig zijn om aan deze eisen te voldoen, wat een continuïteitsrisico met zich zou kunnen meebrengen. Het fonds heeft deze moeilijkheden nog niet ervaren.

Operationeel risico

Het fonds heeft het operationeel risico gedefinieerd als het risico met oorzaak in operationele fouten of ondoelmatige of onvoldoende doeltreffend ingerichte dan wel uitgevoerde processen. Het heeft betrekking op niet-afdoende of falende interne processen, menselijke gedragingen en systemen of externe gebeurtenissen. De impact van operationele risico's kan groot zijn.

Beheersmaatregel(s): De belangrijkste beheersmaatregel is de inrichting van de governance van het fonds en de beheersing van het uitbestedings- en overige niet-financiële risico's.

IT-risico

IT-risico betreft de risico's met oorzaak in de vertrouwelijkheid, beschikbaarheid integriteit en aanpasbaarheid van de IT (informatietechnologie). Het fonds definieert en beheerst de IT-risico's op basis van het Cobit raamwerk dat ook door DNB wordt gebruikt bij het toezicht op de pensioenfonds. Ontwikkelingen in IT, informatiebeveiliging en cyberrisico's kunnen een grote impact hebben op de doelstellingen van het fonds en hebben daarom veel aandacht van het fonds en de externe toezichthouders. In 2023 heeft het fonds, ondersteund door een externe adviseur, grote stappen gezet in de identificatie van de IT-risico's in de bestuursomgeving en met name bij de uitbestedingspartijen en bij

de beheersing en monitoring van deze risico's.

Beheersmaatregel(s): De belangrijkste maatregel is het IT beleid en het IT risicoraamwerk. Omdat de impact van het IT-risico het grootst is bij de uitbestedingsorganisaties is ook het uitbestedingsbeleid en het beheersen van het IT-risico bij de uitbestedingen en het monitoren door het pensioenfonds van uiterst belang.

Integriteitsrisico

Bij het integriteitsrisico gaat het om het risico dat het fonds of aan het fonds verbonden personen niet integer handelen. Het fonds voert periodiek een systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) uit om de integriteitsrisico's en de beheersing daarvan inzichtelijk te maken. Hiermee identificeert het fonds de relevante integriteitsrisico's binnen en buiten het fonds en in de uitvoeringsorganisaties.

Beheersmaatregel(s): Het fonds beheerst dit door het formuleren en bewaken van het integriteitsbeleid en de Gedragscode en door transparante communicatie met belanghebbenden. Daarnaast beschikt het fonds over een Klokkenluiders- en integriteitsincidentenregeling, een klachtenprocedure en is een Compliance Officer en een vertrouwenspersoon ingesteld.

Juridisch risico

Het juridisch risico hangt samen met (veranderingen in) wet- en regelgeving, bijvoorbeeld door het niet (tijdig) implementeren van wet- en regelgeving, of vanwege het niet aan de letter of geest van de wet houden, en/of aansprakelijk worden gesteld waardoor de rechtspositie van het pensioenfonds mogelijk in gevaar komt. Daarnaast wordt hieronder verstaan het risico van sancties en verlies van het niet naleven van formele afspraken (contracten), niet contractuele verplichtingen. Omdat de potentiële impact van de nieuwe Wet toekomst pensioenen heel groot is heeft het fonds een uitgebreide risicoanalyse gemaakt in zowel het scenario van invaren als niet invaren in de nieuwe wet. De juridische risico's in het geval van invaren bleken ver boven de risicobereidheid van het bestuur te zitten, mede waarom besloten is om niet in te varen.

Beheersmaatregel(s): Het bestuur monitort veranderingen in wet- en regelgeving en laat zich waar nodig bijstaan door juridische adviseurs. Ook het uitbestedingsbeleid en de overeenkomsten met de uitbestedingsorganisaties en de toetsing van de fondsdocumenten dragen bij aan de beheersing van het juridische risico.

Omgevingsrisico's

Het omgevingsrisico betreft veranderingen van buiten het fonds. Deze kunnen voorkomen op het gebied van draagvlak en ondernemingsklimaat, waaronder ESG ontwikkelingen. Onder draagvlak valt het risico van afname van het draagvlak onder deelnemers of andere stakeholders. Onder risico's op het gebied van ondernemingsklimaat vallen (geo)politieke, maatschappelijke en economische ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op het fonds. De impact van (geo)politieke risico's manifesteert zich meestal via reacties op de financiële markten en derhalve via de financiële risico's.

Belangrijkste beheersmaatregel: Het fonds beheerst dit risico door te monitoren en anticiperen op nieuwe ontwikkelingen en transparant te zijn bij de belangenafweging en besluitvorming.

Risicomanagementcyclus

Het fonds werkt volgens de principes van Integraal Risicomanagement. Integraal betekent hierbij:

- met betrekking tot de gehele organisatie van het fonds;
- met het overzicht over het geheel van risico's;
- rekening houdend met de onderlinge samenhang van (sommige) risico's;
- geïntegreerd in de dagelijkse uitvoering- en besluitvormingsprocessen.

Het proces dat is ingericht voor het integraal risicomanagement bestaat uit de volgende stappen:

- 1) Attitude of risicohouding: hoeveel risico is wenselijk dan wel acceptabel. De geformuleerde attitude of risicohouding sluit aan bij de missie, visie, strategie en doelstellingen van het fonds;
- 2) Identificatie: Er is een veelheid aan risico's die van invloed is op het realiseren van missie, visie, strategie en/of doelstellingen van het fonds. De identificatie van risico's gaat over het identificeren van de belangrijkste risico's en de logische indeling. Het fonds hanteert een logische indeling naar risico-categorieën en subcategorieën die leidt tot een samenhangend geheel dat overzicht kan bieden over alle risico's;
- 3) Analyse: De geïdentificeerde risico's vormen de input voor de risicoanalyse. Bij de risicoanalyse van de financiële risico's wordt gebruik gemaakt van modellen waarin risico's waar mogelijk worden gekwantificeerd. Bij de risicoanalyse van de niet-financiële risico's wordt gebruik gemaakt van een 'risico self assessment' waarbij wordt ingeschat hoe groot het risico voor het fonds is. Per risico-categorie wordt een inschatting gemaakt van kans en impact van zowel het bruto als het netto risico. De

hoogte van het risico wordt vervolgens bepaald door de combinatie van kans en impact. Het netto risico betreft de hoogte van het risico na het nemen van beheersmaatregelen;

- 4) Reactie: De hoogte van het netto risico wordt afgezet tegen de risicohouding. Vanuit het gewenste beheersingsniveau wordt overwogen of verdere beheersmaatregelen nodig zijn en worden, waar relevant, concrete acties geformuleerd;
- 5) Evaluatie: evaluatie risico's en beheersing. Jaarlijks evalueert het bestuur de doelmatigheid en doeltreffendheid van het IRM. Minimaal één keer in de drie jaar wordt daarnaast een eigenrisicobeoordeling uitgevoerd.

Ter invulling van de continue monitoring van de risico's is een proces ingericht dat leidt tot een niet-financiële risicorapportage aan het bestuur op kwartaalbasis. Uitgangspunt voor de kwartaalrapportage zijn wijzigingen in risico's en beheersing gedurende het kwartaal. Over de ontwikkeling van de financiële risico's wordt maandelijks gerapporteerd en is er ook inzicht op dagbasis.

Risicobereidheid

De bepaling van de risicobereidheid is de eerste stap van de risicomanagementcyclus. Voor de risicobereidheid betreffende de financiële risico's refereren we aan de hoofdstukken "Kwalitatieve risicohouding" en "Kwantitatieve risicohouding" op pagina 15. De risicobereidheid is verder uitgewerkt in KPIs, KRIs en limieten.

De bepaling van de risicobereidheid van de niet-financiële risico's is onderdeel van de methodiek voor het bepalen van de kans en impact en de hoogte van de risico's. We werken met een heatmap met een vijf-punt schaal voor zowel kans als impact.

Ontwikkelingen risicobeheer in 2023 en verwachtingen 2024

Zoals beschreven in "Risicoprofiel en impact van de voornaamste risico's" is in 2023 veel aandacht geweest voor zowel financiële als niet financiële risico's. Met een nieuwe ALM-studie zijn de voornaamste beleggingsrisico's geanalyseerd en is nieuw strategisch beleggingsbeleid met nieuwe limieten vastgesteld.

Van de niet-financiële risico's vroegen de risico's omtrent de Wet toekomst pensioenen het meeste aandacht, naast de IT-gerelateerde risico's.

Gedurende het afgelopen jaar zijn diverse stappen ondernomen om de volwassenheid van het risicomanagement van het fonds, over alle drie linies, te verhogen. Hieronder volgt een opsomming van de belangrijkste ontwikkelingen:

- Er is een risk selfassessment uitgevoerd op de Wet toekomst pensioenen die mede bijgedragen heeft aan de besluiten die door het bestuur zijn genomen;
- Vanaf eind 2022 is in samenwerking met een externe adviseur een degelijke analyse gemaakt van de informatietechnologie (IT) en informatiebeveiliging (IB) risico's, en zijn diverse beheersmaatregelen ingevoerd of aangescherpt;
- Ondersteund door externe adviseurs is een eerste analyse gemaakt van de financiële Environmental, social and governance (ESG) risico's die het fonds loopt en zijn deze ook opgenomen in de financiële risico's in het risicoraamwerk;
- Er is een ALM-studie uitgevoerd waardoor de financiële risico's in de huidige marktomstandigheden in beeld zijn gebracht en het strategisch beleggingsbeleid, inclusief limieten, is geactualiseerd;
- Het bestuur heeft op een studiedag gezamenlijk een algehele risk selfassessment uitgevoerd en met name stilgestaan bij de grootste risico's van het fonds. Er is ook uitgebreid gesproken over de invulling van het Three Lines model waardoor het eigenaarschap van risico's dieper is ingebed in de organisatie en de verantwoordelijkheden van de eerste en tweede lijn nog duidelijker zijn gespecificeerd. De IRM beleidsdocumenten zijn hierop aangescherpt;
- De beschrijving van de financiële risico's is geactualiseerd en consistent gemaakt in alle documenten en er zijn ook voor de financiële risico's risicokaarten gemaakt en opgenomen in het risicoraamwerk van het fonds.

De uitdaging voor 2024 ligt met name in het handhaven van het bereikte volwassenheidsniveau van het risicomanagement. Gezien de ontwikkelingen in technologie en wet- en regelgeving en de toenemende eisen van de toezichthouders DNB en AFM, zullen aanvullende stappen moeten worden gezet om het volwassenheidsniveau te handhaven. Daarbij zal de proportionaliteit die passend is voor het fonds in aanmerking worden genomen. Ook zal in 2024 een reguliere ERB worden uitgevoerd.

Beleggingen

Inleiding

Beleggers kenden in 2023 een hersteljaar na de dip in 2022. Aandelen en obligaties stegen in waarde en met name technologiebedrijven presteerden goed. De dalende rente en inflatie droegen bij aan dit herstel. Geopolitieke spanningen zorgden gedurende het jaar echter voor periodes van volatiliteit. Alle beleggingscategorieën sloten het jaar met een positief rendement af en ook de portefeuille als geheel behaalde een positief rendement. De actuele dekkingsgraad steeg per saldo van 119,4% aan het eind van 2022 naar 124,4% aan het eind van 2023.

Monetair beleid

Na de agressieve verkrapping van het monetair beleid in de tweede helft van 2022 om de “brede en onaanvaardbaar hoge” inflatie in te dammen, verhoogde de Amerikaanse Federal Reserve (Fed) in 2023 de rente in meerdere stappen van 25 basispunten (bps). Gedurende de eerste helft van 2023 moest de Fed de verwachting bestrijden dat het einde van de verhogingscyclus nabij was. De bandbreedte voor het belangrijkste beleidstarief (fed funds rate) werd tot 5,00% - 5,25% verhoogd, waarna de Fed op 14 juni 2023 een pas op de plaats maakte. Op de vergadering van 25 en 26 juli verhoogde het monetair beleidscomité (Federal Open Market Committee – FOMC) de fed funds rate met 25 bps voor het laatst, om de drie volgende vergaderingen de rente ongewijzigd te laten. In alle gevallen was dit volgens de verwachtingen. De huidige bandbreedte van de fed funds van 5,25% - 5,50% is 100 bps hoger dan aan het begin van 2023 en 525 bps hoger sinds de eerste stap in de verhogingscyclus in maart 2022. Tussen september, toen het besluit om de beleidsrentes niet te wijzigen als een nieuwe pauze in de cyclus werd beschouwd, en december werd de retoriek van de Fed veel milder van toon doordat de inflatie eindelijk afzwakte en enkele leden van de FOMC op de toenemende tekenen van een economische vertraging wezen. Het basisscenario van de Fed lijkt een zachte landing van de economie te zijn, waarbij een sterke vertraging van de bedrijvigheid niet nodig is om de inflatie tot het streefniveau terug te dringen.

In 2023 verhoogde de Europese Centrale Bank (ECB) haar drie basisrentetarieven in februari en maart met 50 bps en vervolgens in mei, juni, juli en september steeds met 25 bps. Dit bracht de tarieven op 4,00% voor de depositofaciliteit, 4,75% voor de marginale beleningsfaciliteit en 4,50% voor basisherfinancieringstransacties. Sinds de eerste stap in juli 2022 zijn de tarieven met 450 bps verhoogd. De communicatie vanuit de ECB duidde erop dat de verhoging in september de laatste in de huidige cyclus zou zijn en uit daaropvolgende verklaringen kwam naar voren dat in september de keuze tussen status quo en verdere verhoging moeilijk was geweest, gegeven de bijzonder onzekere omstandigheden. De ECB heeft te maken met een delicate situatie: de arbeidsmarkt blijft krap maar de bedrijvigheid heeft te lijden onder de afgenomen vraag.

Valutamarkten

Na de waardestijging van de dollar met 8,5% in 2022 bewoog de DXY Index, die de waarde van de Amerikaanse dollar weergeeft ten opzichte van een valutamandje bestaande uit de euro, de Japanse yen, het Britse pond, de Canadese dollar, de Zweedse kroon en de Zwitserse frank, zich in 2023 richtingloos. De DXY Index sloot het jaar 2,7% in de min af.

Vanaf begin 2023 was de wisselkoers EUR/USD, die 2022 eindigde op 1,0705, steeds volop in beweging na monetair beleidsbeslissingen en gewijzigde verwachtingen aan beide zijden van de Atlantische Oceaan. Gedurende het jaar reageerden de valutamarkten ook herhaaldelijk op de inflatiecijfers. Het verschil in economische groei tussen de eurozone en de VS speelde ook een rol. Dit alles verklaart waarom het moeilijk is om een trend in de afgelopen twaalf maanden te onderscheiden. In maart zorgde de onrust in de bankensector zelfs voor nog grilligere bewegingen, waarbij de euro en de dollar beurtelings sterk fluctueerden. De zorgen op de valutamarkten verdwenen naar de achtergrond toen duidelijk werd dat er in de eurozone geen sprake van een systemisch risico zou zijn (strenge regelgeving, strikt toezicht door de ECB). De wisselkoers EUR/USD kwam in juli even boven 1,12 (de hoogste stand sinds februari 2022) toen de dollar door een lager dan verwachte inflatie in de VS werd getroffen, en stond begin oktober onder 1,05 - toen de economische indicatoren in de eurozone heel slecht waren. Per saldo steeg de wisselkoers EUR/USD in 2023 met 3,1% tot 1,1039.

Obligatiemarkten

Gedurende het hele jaar leidden veranderende verwachtingen ten aanzien van het monetair beleid tot een sterke toename van de (impliciete en feitelijke) volatiliteit over de hele curve, vooral in de kortere looptijden. Deze bewegingen werden medio maart 2023 versterkt door de ondergang van meerdere

regionale banken in de VS. De markten stonden in het voorjaar ook onder invloed van de discussie over het Amerikaanse schuldenplafond en een hypothetisch technisch bankroet van de VS. Dit leidde tot sterke fluctuaties op de markt voor Credit Default Swaps (CDS) en in de rentes voor Treasury notes met heel korte looptijden. Daarnaast weerspiegelde de volatiliteit ook de nervositeit onder beleggers. Dit kwam tot uitdrukking in de beweging van de rente op de tienjarige Amerikaanse T-note op kwartaalbasis: per saldo -4 bps in het eerste kwartaal, +19 bps in het tweede kwartaal, +73 bps in het derde kwartaal en -69 bps in het vierde kwartaal. Vanaf het begin van het jaar fluctueerde de Amerikaanse tienjaarsrente (3,87% eind 2022) sterk. De rente daalde halverwege maart tot onder 3,40% en, ondanks de snelle reactie van de autoriteiten om alle tegoeden van rekeninghouders bij failliete regionale banken te waarborgen, stegen de lange rentes niet meteen. Beleggers waren bang dat de recessie als gevolg van een eventuele bankencrisis de Fed ertoe zou dwingen om haar beleidsrentes agressief te verlagen. Deze zorgen ebden in mei weg.

De opwaartse druk op de obligatierentes nam toe en op 23 oktober kwam de rente op de tienjarige Amerikaanse T-note voor het eerst sinds 2007 even boven de symbolische grens van 5,00%. Hoewel de Amerikaanse minister van Financiën dit betwistte, weerspiegelde deze ontwikkeling mogelijk de zorgen over de houdbaarheid van de Amerikaanse staatsschuld. Aan deze bezorgdheid werd ook uitdrukking gegeven door rating agencies. In november en december lieten beleggers zich door twee zaken leiden: de vertraging van de inflatie en het minder restrictieve commentaar van de Fed, dat voeding gaf aan de verwachting dat de rente eerder en sterker zou worden verlaagd. De rente op de tienjarige T-note daalde daarna vrijwel onafgebroken en dook op 27 december onder 3,80%, het laagste niveau sinds 19 juli. De tienjaarsrente sloot het jaar af op 3,88% en lag hiermee weer op het niveau van eind 2022.

De bewegingen op de obligatiemarkten in de eurozone werden bepaald door de verwachtingen over het monetair beleid van de ECB en de Fed en, uiteraard, de onrust in de bankensector in maart - eerst in de VS en daarna in Europa. De interbancaire markt werd overigens op geen enkel moment hierdoor geraakt. Dit weerspiegelde het onderlinge vertrouwen tussen banken in de eurozone. In het eerste kwartaal bewoog de rente op de tienjarige Duitse Bund zich onregelmatig tussen 2,00% en 2,75%. De marktfluctuaties werden meermaals versterkt door de reactie van sommige beleggers, die zich genoodzaakt zagen om abrupt het verlies op hun posities te beperken. Dit was onder meer het geval toen de ECB haar basisrentetarieven op 16 maart met 50 bps verhoogde. De rente op de tienjarige Duitse Bund daalde hierdoor op 24 maart zelfs even onder 2,00% tegen de achtergrond van toenemende zorgen over Europese banken. Nadat het risico van een systemische financiële crisis was afgewend, fluctueerde de rente op de tienjarige Duitse Bund in het tweede kwartaal richtingloos tussen 2,20% en 2,50% en kwam deze heel even boven 2,50% toen de obligatierentes wereldwijd opliepen (onderhandelingen over schuldenplafond in VS, inflatiecijfers in het Verenigd Koninkrijk). Pas in juli brak de Duitse tienjaarsrente, in navolging van de Amerikaanse lange rentes, gedurende een langere periode door de weerstandsgrens van 2,50% om na een hobbelige zomer begin oktober 2,97% aan te tikken. Ondanks de nog altijd restrictieve retoriek van de ECB daalde de Duitse tienjaarsrente hierna sterk, in lijn met de Amerikaanse rente. Dit werd versterkt door de verslechterende economische condities in de eurozone en de afzwakkende inflatie. De rente op de tienjarige Duitse Bund bereikte op 27 december 1,90%, de laagste stand in meer dan een jaar. In de laatste week van het jaar was de activiteit op de obligatiemarkten heel gering en de Duitse tienjaarsrente eindigde het jaar op 2,02% (-55 basispunten ten opzichte van eind 2022).

De Nederlandse 10-jaars rente daalde gedurende het jaar met 55 basispunten van 2,82% naar 2,27%.

Aandelenmarkten

Het wisselende economische klimaat leidde in 2023 tot hoge volatiliteit in alle beleggingscategorieën. De aanname van beleggers dat centrale banken hun restrictieve monetaire beleid snel zouden gaan versoepelen, hielp in januari de wereldwijde aandelenmarkten aan een goed begin van het jaar. Door de problemen bij enkele regionale banken in de VS en de – beperkte – negatieve uitstraling hiervan naar Europese banken stak in maart de vrees voor een financiële crisis de kop op. Doordat de autoriteiten snel ingrepen om de problematiek in de bankensector het hoofd te bieden, sloten de aandelenmarkten het eerste kwartaal fors in de plus af (+6,8% voor de MSCI AC World Index in USD). Met het conflict in Gaza trad het geopolitieke risico op 7 oktober 2023 weer op de voorgrond. Dit gebeurde op een moment dat beleggers met een toegenomen opwaartse druk op de lange rentes werden geconfronteerd. Vanaf november zaten obligaties en aandelen weer in de lift. Hieraan lag de hernieuwde verwachting ten grondslag dat de Amerikaanse Federal Reserve (Fed) haar basistarieven in 2024 snel zou verlagen. Dit thema domineerde de markten tot het einde van het jaar, mede door de aanzienlijke afzwakking van de inflatie in oktober en november en vervolgens het officieel commentaar en de prognoses van de

Fed in december. Beleggers raakten er gaandeweg van overtuigd dat de renteverhogingscyclus voorbij was en dat de beleidsomslag door de Fed eindelijk nabij was, en begonnen erop te anticiperen dat de beleidsrentes eerder en sterker zouden worden verlaagd. De MSCI AC World Index (in USD) sloot het laatste kwartaal af met een winst van 10,7% en heel 2023 met een stijging van 20,1%.

De economische situatie in China was de andere marktbepalende factor in 2023. De beëindiging van het zero-covidbeleid in het najaar van 2022 was aanvankelijk hoopgevend en bood tot eind januari 2023 steun aan aandelen uit opkomende markten. Beleggers verkeerden in de veronderstelling dat de Chinese economie zou worden heropend. Naarmate de maanden verstreken, begonnen beleggers zich echter zorgen te maken over de tegenvallende economische cijfers. Zij hadden gehoopt op een krachtigere reactie van de autoriteiten. Tegen deze achtergrond (en gegeven de aanhoudende perikelen in de vastgoedsector) wonnen aandelen uit opkomende markten in 2023 slechts 7,0% (MSCI Emerging Markets Index in USD). Dit kwam vooral door de daling van Chinese aandelen (de MSCI China Index verloor 13,3%), die ook de stijging van de MSCI AC Asia ex Japan Index remde (+3,6%).

Binnen ontwikkelde markten deden Amerikaanse indices het uitstekend. Dankzij de spectaculaire stijging van een heel klein aantal aandelen naderde de S&P 500 Index eind december 2023 de hoogste stand ooit. Gemeten over heel 2023 steeg de index 24,2%. De Nasdaq Composite Index sloot het jaar 43,4% hoger af, hoofdzakelijk door de koersgekte rond bedrijven gelieerd aan kunstmatige intelligentie en halfgeleiders. Diverse Europese indices bereikten in december eveneens de hoogste stand ooit. Wereldwijd liet in 2023 de technologiesector, en daarbinnen halfgeleiderfabrikanten in het bijzonder, een aanzienlijke outperformance zien. Groeiaandelen deden het ook veel beter dan waarde-aandelen (+32,1% voor de MSCI World Growth Index tegen slechts +8,8% voor de MSCI World Value Index).

Vooruitzichten

De laatste bijeenkomst van het FOMC van de Fed in 2023 zorgde voor de beleidsomslag waar beleggers al lang naar uitkeken. Door te verklaren dat aan de reeks renteverhogingen een einde was gekomen, en dat een verlaging in het eerste halfjaar van 2024 zou kunnen worden overwogen, gaf Jerome Powell voeding aan een eindejaarsrally van aandelen en obligaties.

De sterke afzwakking van de inflatie en de – in de VS weliswaar nog prille – tekenen van een vertragende bedrijvigheid waren voor beleggers reden om op meerdere renteverlagingen te anticiperen. Het perfecte scenario van een zachte landing heeft terrein gewonnen nu meer beleggers ervan overtuigd lijken te zijn dat de inflatie is bedwongen zonder dat de economie in een recessie belandde.

De recente aandelenrally hangt sterk samen met de verwachting dat de rente begin 2024 naar beneden gaat. Op korte termijn kan dit thema een factor van betekenis blijven. Nu de verkrappingscyclus waarschijnlijk voorbij is, breken voor veel beleggingscategorieën tijden van grote veranderingen aan. De aanhoudende geopolitieke risico's en de presidentsverkiezingen in de VS in 2024 zullen waarschijnlijk de nervositeit voeden.

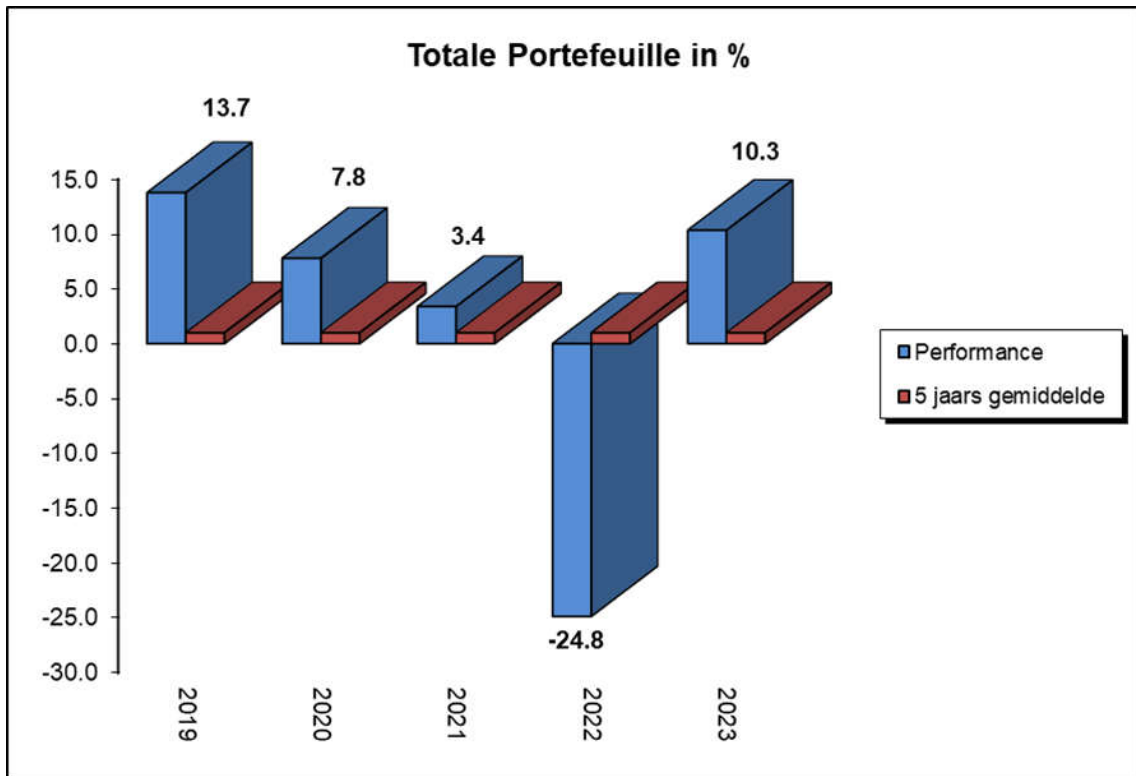
Beleggingen Stichting Pensioenfonds Staples 2023

Stichting Pensioenfonds Staples maakt in haar strategische beleggingsbeleid gebruik van een Dynamische Strategie. Dit houdt in dat op enig moment bij een hogere actuele dekkingsgraad het dekkingsgraadrisko verkleind zal worden, door middel van een verhoging van de strategische afdekking van het renterisico en/of de afbouw van de strategische allocatie naar de rendementsportefeuille. Gedurende het jaar bedroeg de strategische renteafdekking 88%. Op basis van de uitkomsten van de uitgevoerde ALM-studie is de strategische allocatie naar de rendementsportefeuille halverwege het jaar verhoogd van 31% naar 41%.

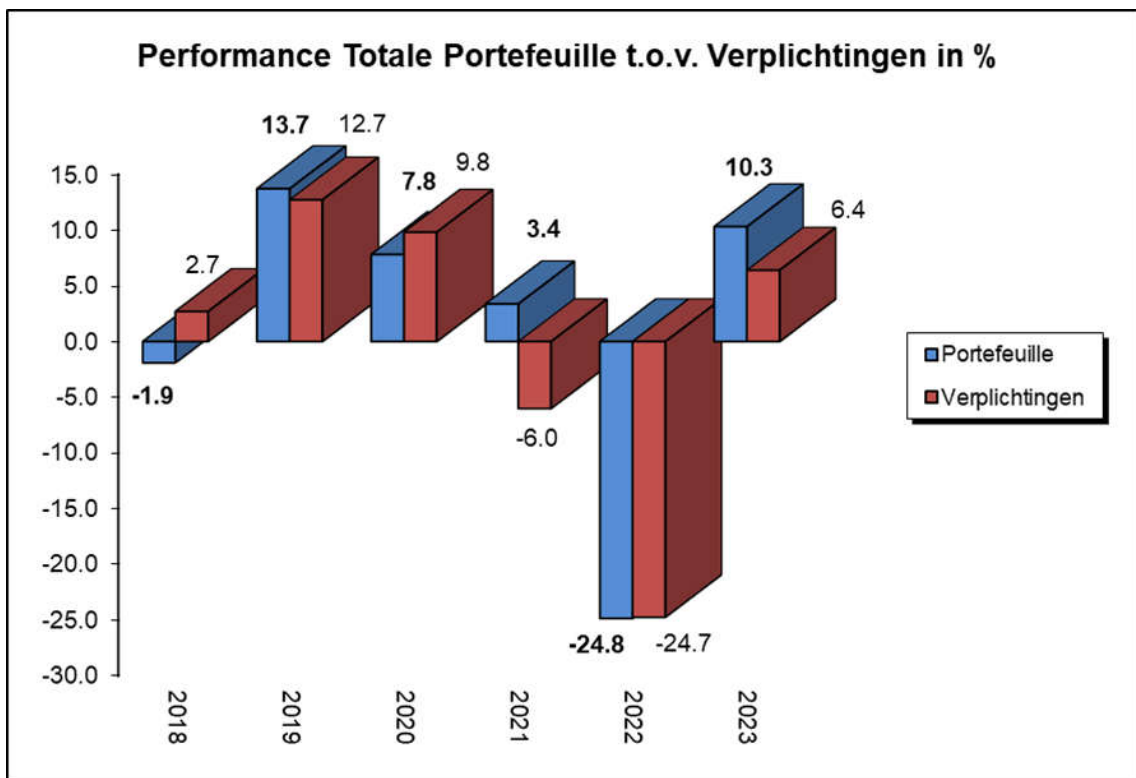
De beleggingsportefeuille van Stichting Pensioenfonds Staples liet, inclusief de overlays voor rente en valuta, in 2023 een rendement zien van 10,3%. Dit was licht onder de strategische benchmark van 10,4%. Over dezelfde periode stegen de verplichtingen met 6,4%, zodat er over het jaar een outperformance ten opzichte van de verplichtingen van 3,9% resteert. Kijken we naar de portefeuille zonder de overlays, dan is er sprake van een rendement van 9,6%, een underperformance van -0,1% ten opzichte van de strategische benchmark van de portefeuille. In 2023 droegen alle beleggingscategorieën positief bij aan het resultaat. In de matchingportefeuille rendeerden Staatsobligaties 6,6%, Nederlandse Hypotheekfondsen respectievelijk 2,6% en 2,3%, Europese Credits 9,0% en Amerikaanse Credits 5,3% in euro termen.

Binnen de vastrentende waarden in de rendementsportefeuille eindigden Obligaties Opkomende Markten met een rendement van 8,2%, 0,6% onder de benchmark. Europese Leveraged Loans behaalden een rendement van 10,8%, een underperformance van 1,2% ten opzichte van de benchmark. Binnen de rendementsportefeuille zorgden Wereldwijde Aandelen met een rendement van 7,3% voor een belangrijke bijdrage aan het totale rendement. De categorie Emerging Markets aandelen is begin 2023 verkocht, maar liet nog een positief rendement zien (7,2%). Onroerend goed aandelen behaalden in 2023 een rendement van 9,2%. De actuele dekkinggraad steeg in 2023, van 119,4% aan het eind van 2022 naar 124,4% aan het eind van 2023.

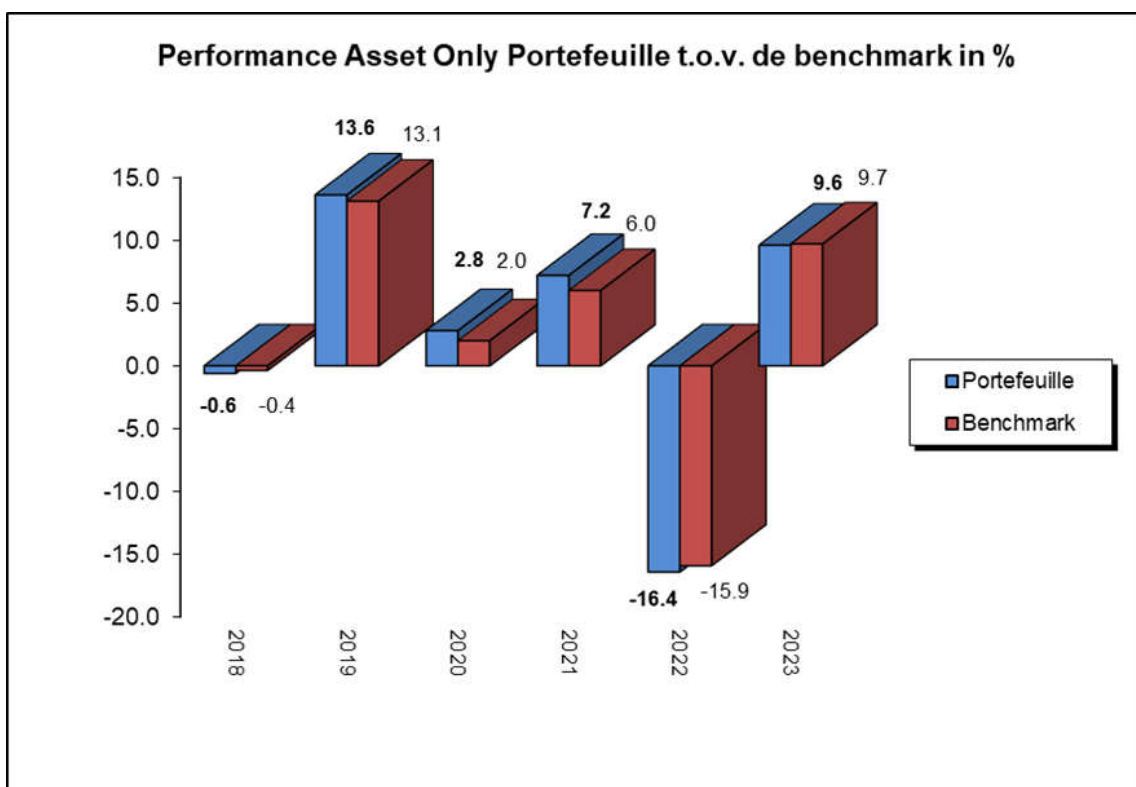
In onderstaande figuur is de performance weergegeven die in de verschillende jaren is behaald.

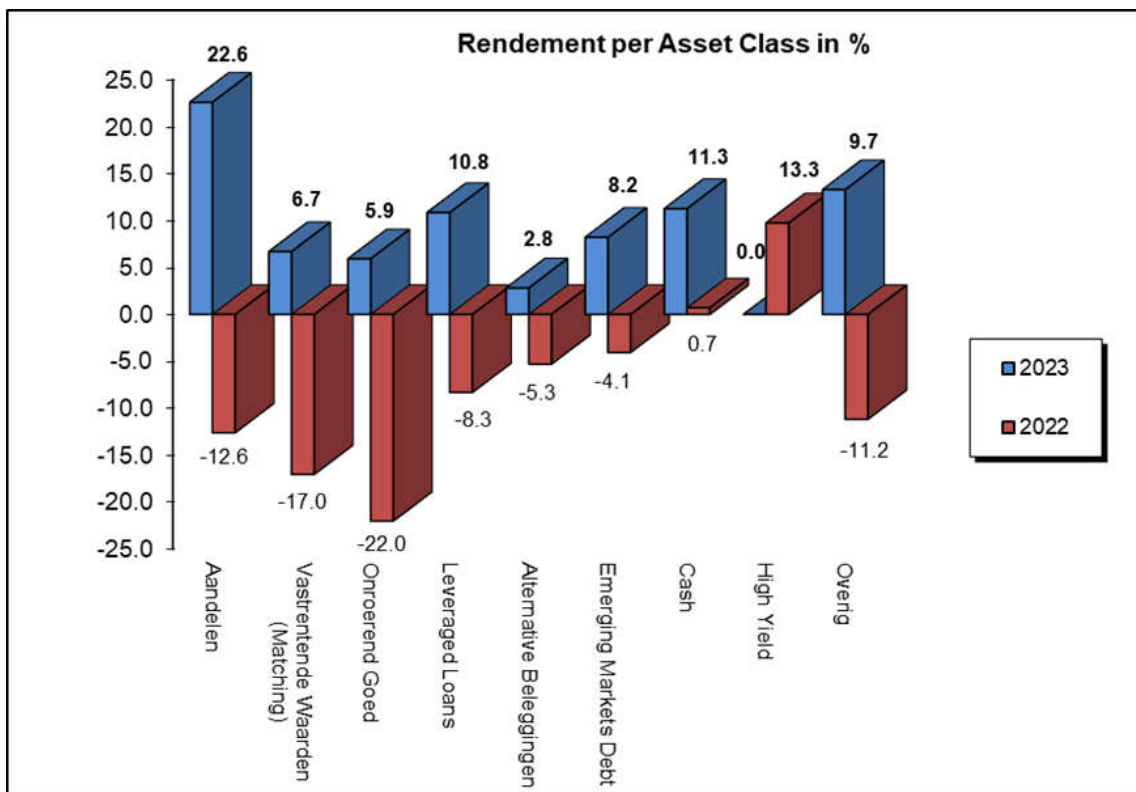
In onderstaande figuur is de performance weergegeven die in de verschillende jaren ten opzichte van de verplichtingen is behaald.

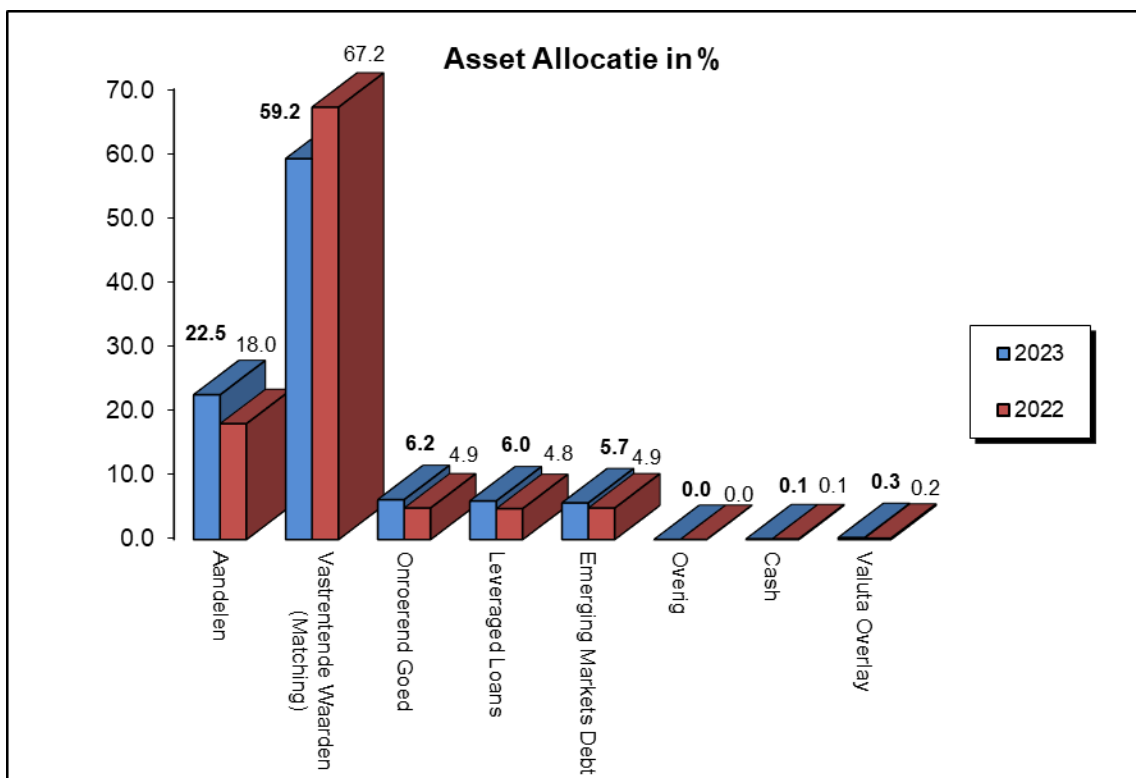
In onderstaande tabel is de performance weergegeven die in de verschillende jaren is behaald ten opzichte van de benchmark.

In onderstaande tabel is de performance weergegeven die in de verschillende vermogenscategorieën is behaald.

In onderstaande tabel is de asset allocatie weergegeven in 2023 ten opzichte van 2022.

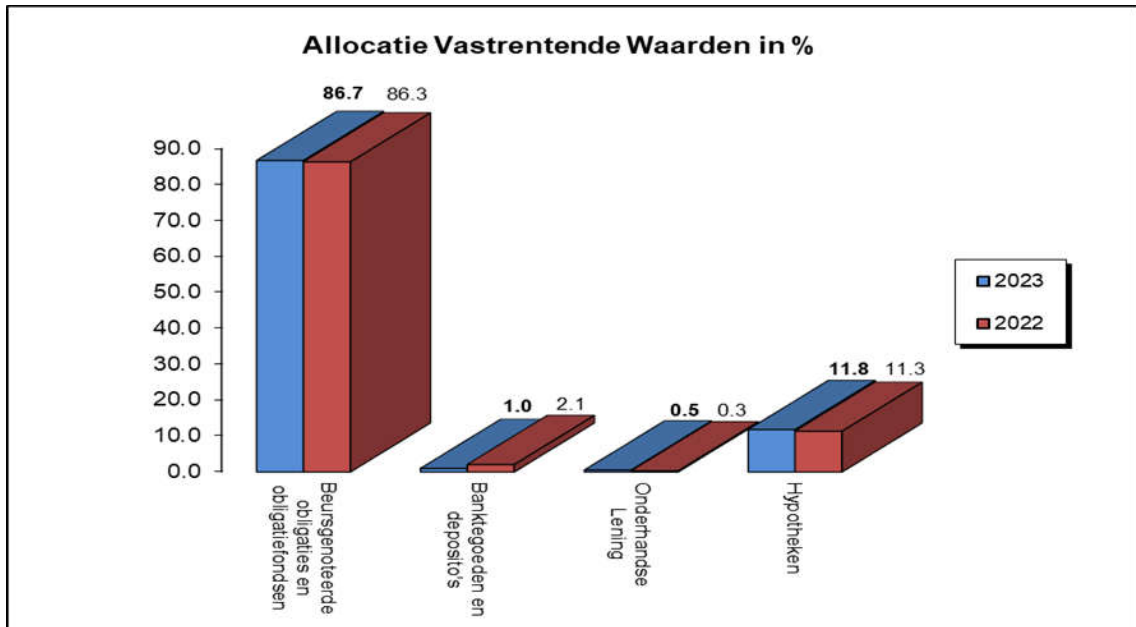

Vastrentende waarden

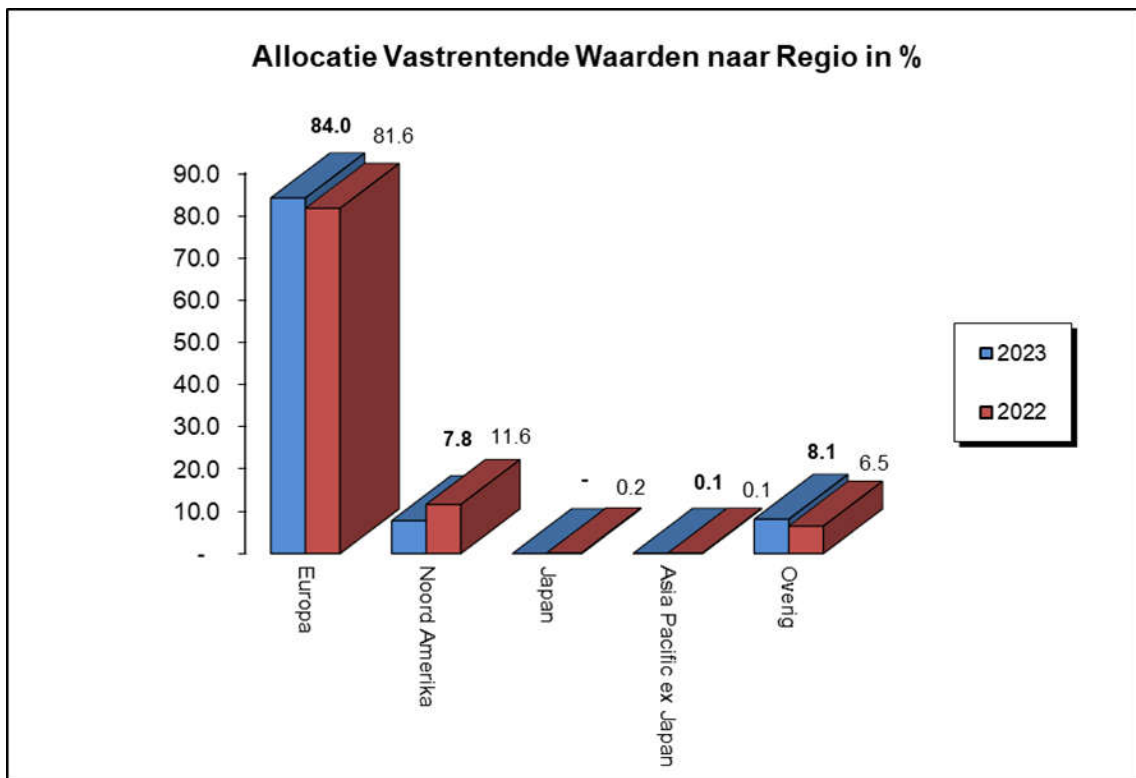
De vastrentende portefeuille bestond eind 2023 uit de volgende onderdelen: Euro Staatsleningen, Nederlandse Hypotheken luidend in Euro, Euro bedrijfsobligaties (credits), US bedrijfsobligaties (credits), Emerging Markets Debt, Europese Leveraged Loans en de renteswap portefeuille om de renteafdekking op het gewenste niveau te houden. Met uitzondering van Emerging Markets Debt en Leveraged Loans maken alle bovengenoemde vastrentende categorieën deel uit van de matchingportefeuille. De strategische allocatie naar deze matchingportefeuille bedroeg eind 2023 59% van de totale portefeuille.

De strategische allocatie naar de staatsobligatie portefeuille bedroeg 29,6%. De werkelijke allocatie bedroeg 29,9% per eind 2023. De allocatie naar Nederlandse Hypotheken bedroeg 7,8% verdeeld over twee managers. De allocatie naar bedrijfsobligaties bedroeg 20,3%. Het strategische rente afdekkingspercentage was gedurende het hele jaar constant op 88%. Indien we kijken naar de regio-allocatie van de vastrentende waarden dan is 84,0% belegd in euro's in Europa, het overige is voornamelijk noterend in Amerikaanse dollar.

In onderstaande tabel is de asset allocatie weergegeven in 2023 ten opzichte van 2022.

In onderstaande tabel is de allocatie van vastrentende waarden naar regio weergegeven in 2023 ten opzichte van 2022.

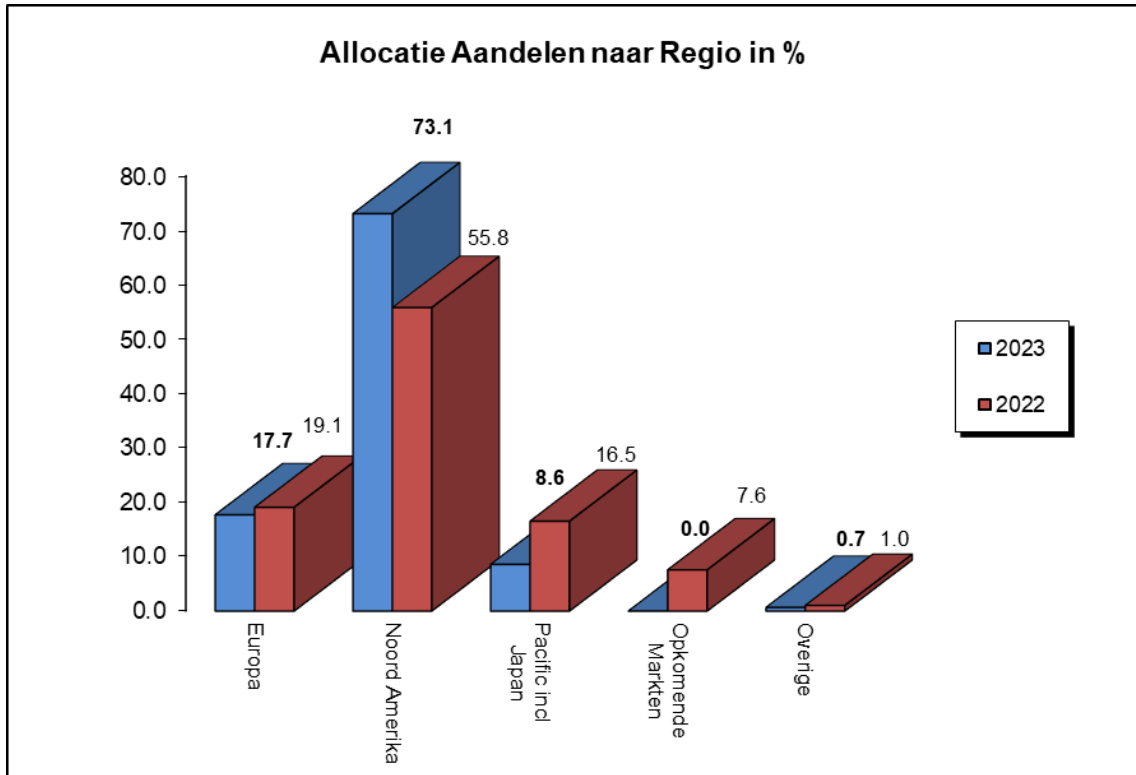

Aandelen, vastgoed en overige beleggingen

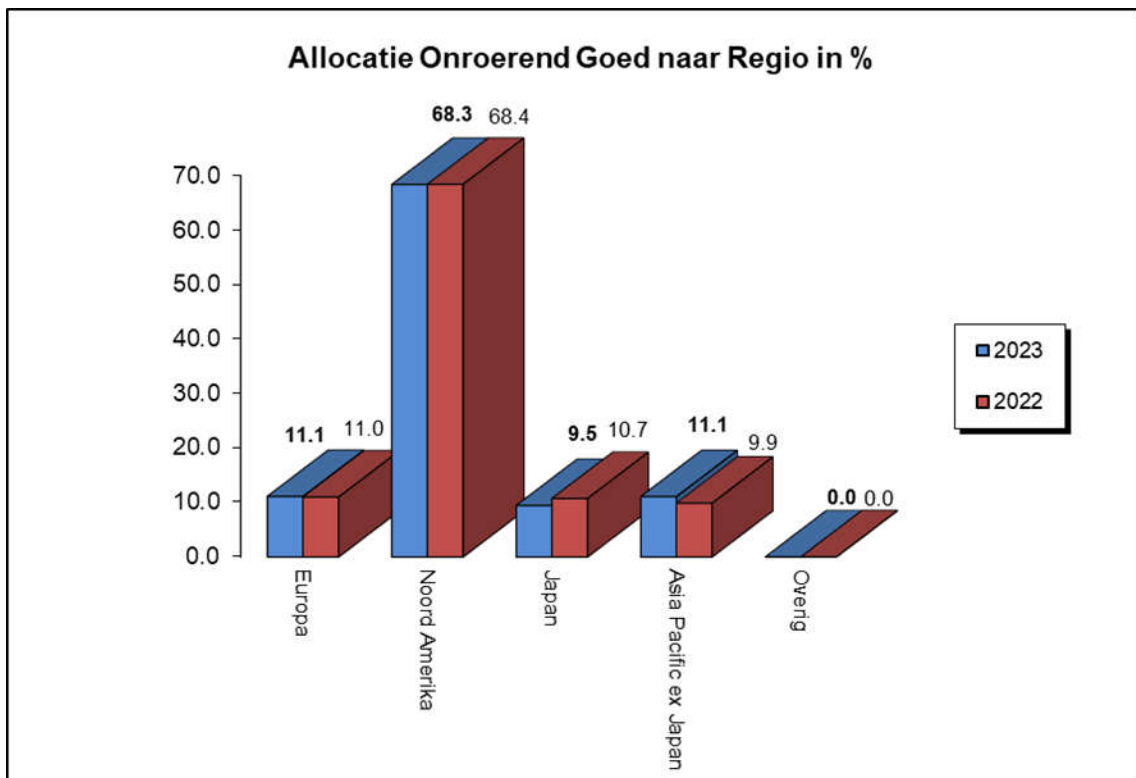
In 2023 bedroeg de strategische allocatie naar wereldwijde aandelen in ontwikkelde landen 22,9%. De aandelen uit opkomende markten zijn begin 2023 verkocht. Kijken we naar de regio allocatie van de

aandelen dan is 73,1% belegd in Noord-Amerika en 17,7% in Europa. De allocatie naar onroerend goed aandelen bedroeg 6,1%, Leveraged Loans maakten 5,9% van de portefeuille uit en Emerging Markets obligaties 6,1%.

In onderstaande tabel is de allocatie van aandelen naar regio weergegeven in 2023 ten opzichte van 2022.

In onderstaande tabel is de allocatie van onroerend goed aandelen naar regio weergegeven in 2023 ten opzichte van 2022.

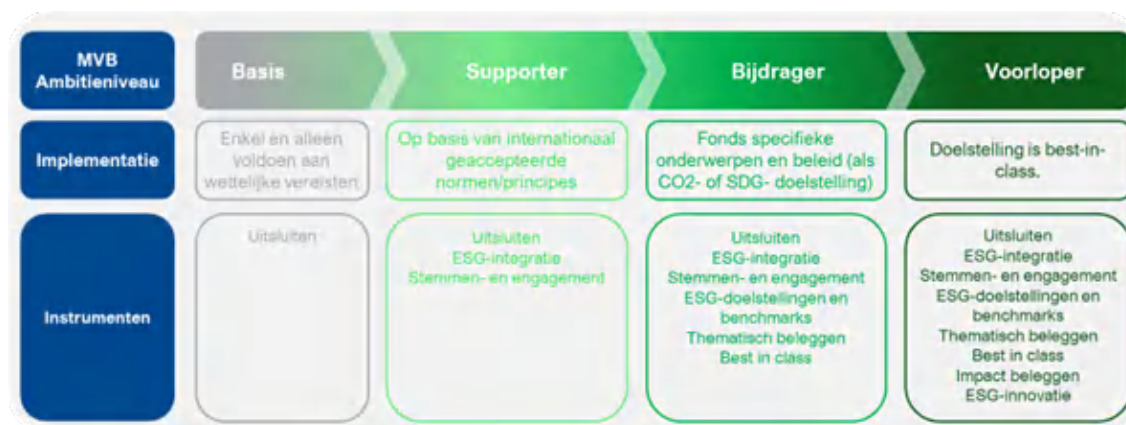

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het fonds vindt maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) belangrijk en is zich bewust van de invloed die zij als langetermijnbelegger kan uitoefenen. Om dit in de praktijk toe te passen heeft het pensioenfonds een MVB-beleid opgesteld en geïmplementeerd waarmee het zowel geldende wet- en regelgeving en de (inter)nationale initiatieven op dit gebied kan naleven, als aan de eigen ambities van het fonds en die van haar deelnemers kan voldoen. In 2023 heeft het pensioenfonds zich verder ingespannen om het beleid te implementeren in de praktijk en in de reguliere beleidscyclus van het fonds en om daarbij passende verantwoording en transparantie te verzorgen, conform de maatstaven van EU-wetgeving,

Achtergrond

Het MVB-beleid van het pensioenfonds en de vertaling daarvan naar de praktijk berust op het MVB-ambitieniveau wat het pensioenfonds op basis van eigen principes en overtuigingen en dat van haar deelnemers. Het pensioenfonds maakt keuzes op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen die in lijn zijn met deze ambitie. Concreet classificeert het fonds haar MVB-ambitie als een 'Supporter' aan de hand onderstaand overzicht.

Deze ambitie sluit aan bij het doel van het fonds om een verantwoord beleid te voeren, waarin de deelnemers zich kunnen herkennen, maar welke proportioneel is voor de aard en grootte van het fonds en welke in functie staat van de primaire doelstelling van het fonds; het behoud van een duurzame pensioenregeling die breed vertrouwen geniet, goed en betaalbaar is en die aantrekkelijk blijft voor alle belanghebbenden, jong en oud. Het fonds wil transparant zijn over het gevoerde beleid, en over de aantoonbare effecten van dit beleid.

De meest recente versie van het MVB-beleid is terug te vinden op de website <https://www.pensioenfondsstaples.nl/ons-pensioenfonds/meer-over-ons-beleid/maatschappelijk-verantwoord-beleggen>

Daarnaast is alle informatie over de MVB-implementatie terug te vinden op het hiertoe specifiek ingerichte domein op de website: <https://www.pensioenfondsstaples.nl/ons-pensioenfonds/meer-over-ons-beleid/maatschappelijk-verantwoord-beleggen-0>

Vervolg 2023

In 2023 heeft het fonds een aantal stappen genomen om het MVB-beleid verder aan te scherpen in lijn met relevante wet- en regelgeving en om de gedragslijnen vanuit dit MVB-beleid te integreren in de reguliere beleidscyclus. In de volgende secties wordt dit in meer detail beschreven.

Wet- en regelgeving

IMVB-convenant

Het fonds is ondertekenaar van het convenant voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB). De ondertekenaars werken samen om, onder andere, de negatieve effecten op mens en milieu van ondernemingen (of de keten hierachter) waarin is geïnvesteerd te mitigeren. Dit wordt nagestreefd door het rekening houden met en het naleven van internationale standaarden van de Verenigde Naties over bedrijfsleven en mensenrechten (United Nations Guiding Principles for Business and Human Rights-UNGP) en de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen in zowel het eigen beleid als dat van

derden. In deze standaarden en richtlijnen staat bijvoorbeeld hoe internationale bedrijven deze potentiële negatieve impact, middels een ESG-due diligence cyclus, in hun bedrijfsvoering kunnen identificeren, prioriteit moeten geven en de passende actie hierop kunnen bepalen. In 2023 liep het IMVB-convenant af. Het pensioenfonds heeft in 2023 de due diligence verder in de aanpak geïntegreerd, zodat dit standaard onderdeel is geworden van de beleggingscyclus en relevante besluitvorming.

De ESG-due diligence aanpak van pensioenfonds Staples is terug te vinden in het MVB-beleid: <https://www.pensioenfondsstaples.nl/ons-pensioenfonds/meer-over-ons-beleid/maatschappelijk-verantwoord-beleggen>

Op deze webpagina wordt ook specifiek verwezen naar ons recente stembeleid en eventueel gevoerde dialoog met de bedrijven waarin wij investeren.

Thema's

Het fonds heeft in de basis een aantal thematische aandachtsgebieden geformuleerd die passen bij de identiteit van het fonds en de voorkeuren van de deelnemers. Zo zijn, vanuit deze eigen overtuigingen en overwegingen, mensenrechten, arbeidsnormen en klimaatverandering als belangrijke focusthema's benoemd binnen de uitvoering van het ESG-beleid. Daarnaast is het fonds van mening dat de duurzaamheidsfactoren E, S en G sterk met elkaar samenhangen en wil deze dan ook in samenhang meenemen in het beleid. Periodiek worden deze aandachtsgebieden aangevuld met de eventuele duurzaamheidsrisico's die middels de uitvoering van het ESG-due diligencebeleid naar voren komen.

Mensenrechten en arbeidsnormen

Vanuit de sociale verantwoordelijkheid van het pensioenfonds is met name via de uitsluitingen op Pacific Oil en Gas, Eskom, en via het landenbeleid in het afscheid van Emerging Market Equity en Emerging Market Debt terug te zien. Het maakt ook deel uit van de ESG-Leaders indexkeuze in de wereldwijde aandelen. Hierdoor sluit het pensioenfonds slechter presterende partijen uit.

Klimaatverandering

Klimaatverandering is ook een aandachtsgebied en met name door maatschappelijke druk wordt hier steeds beter over gerapporteerd. Deze wordt door ESG-Leaders automatisch meegewogen in de Wereldwijde aandelencategorie en meegenomen als extra overweging die het pensioenfonds maakt bij het beoordelen van Investment Cases, Fondsen en -managers. Het Pensioenfonds heeft zichzelf in deze operationele startfase (nog) geen praktisch reductiedoel opgelegd; door de keuzes die het pensioenfonds maakt wordt de indirecte impact gereduceerd (o.a. via ESG-Leaders) en in verband met de aard van de overige fondsen zou beoordeling van individuele fondsen niet direct tot een uitsluiting kunnen leiden en lijkt dat ook niet de gewenste weg. Uiteindelijk wil het pensioenfonds werken met fondsmanagers die gealigneerd zijn met de doelstellingen van het pensioenfonds. Alle fondsmanagers hebben zich aan deze doelstellingen gecommitteerd via de acties volgend uit het IMVB convenant.

In het 2e kwartaal 2023 heeft het fonds de laatste ESG-due diligence screening uitgevoerd. Hieruit kwamen twee overtredingen van de UNGP-richtlijnen naar voren en deze bevonden zich in de portefeuille "obligaties opkomende markten" (EMD LC). Van één van deze investeringen heeft de fondsmanager in augustus 2023 afscheid genomen. De andere investering was per einde 2023 nog aanwezig. Deze tekortkoming is voorlopig gedoogd, echter acht het pensioenfonds het niet wenselijk dat deze overtreding blijft aanhouden en is daarom samen met de fiduciair manager aan het onderzoeken welke alternatieven er beschikbaar zijn en passen bij het pensioenfonds en haar MVB-ambitie. Dit wordt in de eerste helft van 2024 verder uitgewerkt. Vanuit deze analyse zijn verder geen andere specifieke risico-aandachtsgebieden naar voren gekomen die aanvullend opgenomen moeten worden in het MVB-beleid op basis van de geïdentificeerde (potentiële) negatieve impacts. Het fonds blijft deze conclusie periodiek middels dezelfde cyclus en screening evalueren.

Monitoring

Om een gedegen uitvoering van het beleid te kunnen waarborgen, heeft het fonds in de afspraken met haar fiduciair manager vastgelegd hoe en op welke wijze er naleving van het IMVB-convenant wordt nagestreefd in de dienstverlening aan het fonds. In de afspraken met de ESG-dataleverancier (CACEIS) is het due-diligence proces en de terugkoppeling hierover geborgd. De fiduciair manager neemt hierbij ook de verantwoordelijkheid om terugkoppeling van CACEIS te krijgen met betrekking tot de geïdentificeerde potentiële negatieve impacts in de portefeuille, waar actie in de vorm van uitsluiting of engagement op moet worden genomen. In 2023 heeft de fiduciair manager namens het pensioenfonds dialoog gevoerd

omtrent de overtreding binnen de EMD LC portefeuille en het daarin geldende beleid ten aanzien van het uitsluiten van landen.

SFDR

Onder de Europese wetgeving, de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR), wordt er van het fonds verwacht dat zij verantwoording aflegt over bepaalde duurzaamheidsgerelateerde beleidsaspecten. De SFDR bestaat uit een aantal wetsartikelen waarbij de uitwerking in twee levels is gegoten. Per 1 januari 2023 dient pensioenfonds Staples aan de vereisten onder zowel level 1 als 2 te voldoen. Om dit te bewerkstelligen heeft het fonds zich in 2023 laten ondersteunen door een externe specialistische partij, AF Advisors, en de externe ESG-adviseur (Sprenkels) om dit conform de verwachtingen uit de regelgeving in te richten. De daadwerkelijke vereisten voor pensioenfonds Staples zijn deels afhankelijk van een tweetal keuzes die het fonds heeft moeten maken:

Keuzes

- 1) De belangrijkste ongunstige effecten (Principal Adverse Impacts, kortweg PAI's) van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren in de zin van artikel 4 van de SFDR vooralsnog niet worden meegenomen. De voornaamste reden hiervoor is dat er nog veel onduidelijkheid bestaat over de vereiste kwaliteit van de rapportages en de daaraan verbonden kosten. Het fonds acht daarom dat zij binnen haar mogelijkheden niet de gewenste verantwoording af kan leggen. Het fonds is in 2023 de ontwikkelingen op het gebied van ondersteuning en de kwaliteit en dekking van data daarbij blijven monitoren. Hierbij zijn de mogelijkheden bij de fiduciair vermogensbeheerder, de custodian en een externe partij onderzocht. Daaruit is gebleken dat de twee laatstgenoemde partijen (de custodian en externe partij) mogelijk goed zouden kunnen ondersteunen. Het pensioenfonds heeft in 2023 beoordeeld dat de verkregen informatie en inzichten nadere aanvulling behoeven om een gedegen besluit te nemen, waarbij er voldoende kan worden aangesloten bij de maatstaven van de wetgeving. Dit onderzoek zal zich verder voortzetten in 2024 en het pensioenfonds ambieert om in dat kalenderjaar een definitieve keuze te maken. In 2023 is er daarom nog vastgehouden aan de opt-out mogelijkheid voor het rekening houden met de meest ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren.
- 2) Daarnaast is het pensioenfonds in 2023 de classificering van de pensioenregeling als een artikel 8 product blijven handhaven. Dit betekent dat de pensioenregeling volgens de SFDR-wetgeving ecologische of sociale kenmerken (of beide) promoot. Om volledig compliant te zijn met de verwachtingen vanuit de SFDR op dit onderdeel, heeft het fonds zich laten ondersteunen door een externe partij, AF Advisors. In Bijlage 1 SFDR Template kunt u meer lezen over hoe het promoten van ecologische en sociale kenmerken met de beleggingen voor de pensioenregeling er in 2023 hebben uitgezien.

Implementatie en uitvoering MVB

ESG integratie

Het fonds heeft in 2023 gebruik gemaakt van drie verschillende screeningsmodules c.q. dataoplossingen van CACEIS om inzicht te krijgen in de ESG-risico's van haar beleggingen, mede ten behoeve van de ESG-due diligence cyclus. Daarnaast heeft het fonds in 2023 de algemene ESG-scores van de portefeuille, zoals vastgesteld door de fiduciair manager BNP Paribas gemonitord, om een gevoel te krijgen bij de ontwikkeling van de performance van de beleggingen op gebied van algemene ESG-karakteristieken.

Actief aandeelhouderschap

Stembeleid

Op de website van het fonds is terug te vinden hoe er door de vermogensbeheerders van het fonds, namens het fonds is gestemd: www.pensioenfondsstaples.nl/ons-pensioenfonds/meer-over-ons-beleid/maatschappelijk-verantwoord-beleggen/onze-stem-gebruiken

Engagement

Uitgangspunt: Het fonds wil door middel van het aangaan van de dialoog (engagement) haar invloed als aandeelhouder inzetten en positieve verandering bewerkstelligen bij de bedrijven waarin het belegt en ondernemingen stimuleren om maatregelen te nemen om schendingen in de toekomst te voorkomen. Het fonds vindt het belangrijk om de dialoog aan te gaan om de kans op positieve verandering te benutten, om op deze manier bij te dragen aan de kwaliteit, duurzaamheid en continuïteit van ondernemingen en markten.

Uitvoering: Voor het identificeren van partijen in de portefeuille die zich schuldig maken aan schendingen van de OESO-richtlijnen en UNGP's en waar, conform het vastgestelde ESG-due diligence proces, engagement op zou moeten worden toegepast, heeft het fonds de Global Standards module van Sustainalytics geïmplementeerd. De uitvoering van de screening en terugkoppeling hierover is geborgd bij de custodian van het fonds, CACEIS, die daar periodiek een rapportage over aanlevert. De fiduciair manager neemt hierbij de verantwoordelijkheid om terugkoppeling van CACEIS te krijgen met betrekking tot de geïdentificeerde potentiële negatieve impacts in de portefeuille, waar actie in de vorm van engagement op moet worden genomen. Hierbij is tevens afgesproken dat de fiduciair manager ieder half jaar terugkoppeling geeft over de invulling, voortgang en resultaten van de relevante engagement trajecten.

In Bijlage 1 SFDR Template en op de website: www.pensioenfondsstaples.nl/ons-pensioenfonds/meer-over-ons-beleid/maatschappelijk-verantwoord-beleggen/engagement-het-gesprek, is een meer gedetailleerd overzicht van de engagement inspanningen die namens het fonds zijn uitgevoerd terug te vinden.

Uitsluitingsbeleid

Uitgangspunt: Het fonds wil niet beleggen in ondernemingen en landen waarvan producten of kernactiviteiten in strijd zijn met internationale verdragen of de principes van het fonds. Deze zijn terug te vinden in de laatste versie van het MVB-beleid op de website. Het fonds hanteert daartoe een uitsluitingslijst. Naast de uitsluitingen die principieel volgen uit het beleid van het fonds worden met de toepassing van de MSCI ESG Leaders benchmark binnen de aandelen ontwikkelde landen portefeuille ook bedrijven uitgesloten die betrokken zijn bij activiteiten in steenkool, teerzanden, tabak, civiele wapens, alcohol, gokindustrie en kernenergie.

De basis voor het uitsluitingsbeleid voor landen zijn de internationale verdragen die Nederland heeft ondertekend, of waaraan Nederland middels het EU- en VN-lidmaatschap aan gebonden is. Als er sancties gelden voor een bepaald land, belegt Pensioenfonds Staples niet in staatsobligaties van dat land of in bedrijven die hun hoofdvestiging in dat land hebben.

Uitvoering: Het uitsluitingsbeleid is door het fonds in haar ESG-beleid vastgelegd. In Bijlage 1 SFDR Template is een meer gedetailleerd overzicht terug te vinden van de uitgesloten ondernemingen in 2023. Daarnaast publiceert het fonds conform de uitgangspunten van het IMVB-convenant, eens per jaar op de website een lijst van fondsen en entiteiten waarin zij wel belegd.

In 2023 is naar voren gekomen dat met de invulling van de EMD LC strategie middels het NinetyOne fund niet werd voldaan aan de uitgangspunten ten aanzien van de landen die het pensioenfonds wenst uit te sluiten. Als gevolg hiervan heeft de fiduciair manager BNP Paribas mogelijke alternatieve managers voorgesteld, waaruit aanvullend onderzoek is gevraagd door het pensioenfonds. Dit traject wordt in 2024 verder vervolgd.

ESG risicobeheer

In 2023 heeft het pensioenfonds zich ingespannen om het ESG-risicobeheer raamwerk te herijken en opnieuw in te richten binnen de bestaande risico taxonomie. Hierbij zijn ook relevante klimaat en milieurisico's in kaart gebracht.

Evaluatie beleid

Het MVB-beleid wordt minimaal iedere drie jaar geëvalueerd door het bestuur. Indien de evaluatie hier aanleiding toe geeft, wordt het beleid en de invulling van het beleid in de portefeuille aangepast. De laatste evaluatie van het MVB-beleid door het bestuur heeft in 2021 plaatsgevonden. Omdat het pensioenfonds zich in voorgaande jaren heeft ingespannen om het beleid op te stellen en te integreren binnen de beleidscyclus, heeft het pensioenfonds in 2023 een aanvullende analyse uitgevoerd om in kaart brengen of er op basis van de geldende invulling, aanvullende operationele stappen nodig waren of aanvullende doelen moeten worden. Er is daarbij per beleggingscategorie geïdentificeerd welke mogelijke vervolgstappen ten behoeve van de verdere implementatie van het MVB-beleid benodigd zouden zijn. Hieruit is geconcludeerd dat zowel het MVB-beleid als de uitvoering op een aantal punten kan worden aangescherpt om het beleid en de implementatie met elkaar in lijn te brengen.

Het pensioenfonds heeft de relevante vervolgstappen gedocumenteerd en is onderzoek gestart met de fiduciair manager naar passende mogelijkheden.

Toekomst Pensioenfonds

Sinds 2014 wordt de toekomstbestendigheid van het fonds halfjaarlijks geëvalueerd met behulp van een kwetsbaarheidsmatrix, waarvoor de circulaire 'krimpende en gesloten fondsen' van DNB als uitgangspunt heeft gediend. Een liquidatie van het fonds zal in gang worden gezet zodra op basis van de kwetsbaarheidsmatrix geconcludeerd kan worden dat zelfstandige voortzetting onder druk komt te staan of er een alternatieve uitvoeringsvorm is die de belangen van de deelnemers beter behartigt. Tot op heden blijkt voortzetting van ons pensioenfonds de beste optie. Desalniettemin blijft het fonds de ontwikkelingen in de pensioenmarkt nauwgezet volgen. Ingeval zich een mogelijkheid voordoet waarbij de belangen van de deelnemers beter worden gediend dan de voortzetting van de uitvoering door het pensioenfonds, zal deze worden benut.

Op 1 juli 2023 is de Wet Toekomst Pensioenen (Wtp) van kracht geworden. In de Wtp staat dat gesloten fondsen en gesloten kringen van een algemeen pensioenfonds niet zelfstandig kunnen invaren. Dat kan alleen als er nog een werkgever bestaat die betrokken is bij het gesloten fonds en die werkgever een verzoek tot invaren doet. In verband daarmee heeft het fonds in 2023 onderzocht of er nog een aan het fonds gelieerde werkgever is, die de werkgeversrol (met de daaruit voortvloeiende verplichtingen uit de Pensioenwet) op zich neemt en daarmee mogelijk een invaarverzoek zou kunnen doen. Twee entiteiten, te weten Staples Solutions B.V. en Staples Nederland B.V. zouden hiervoor in aanmerking kunnen komen, ware het niet dat Staples Solutions B.V. per e-mail van 12 juli 2023 expliciet heeft aangegeven de banden met het fonds te hebben verbroken en Staples Nederland B.V. op 18 oktober 2023 failliet is verklaard. Uit contact met de curator is gebleken dat er daar inmiddels sprake is van een overname door een derde partij, maar geen sprake van overgang van onderneming in de zin van de wet (art. 7:662 e.v. BW).

Het fonds heeft in 2023 een tijdelijke werkgroep Wtp ingesteld. De opdracht die deze werkgroep heeft meegekregen is om een advies voor te bereiden bij een mogelijk invaarverzoek van een werkgever. In het advies zijn de argumenten voor het al dan niet invaren inzichtelijk gemaakt, evenals de gevolgen die beide keuzes met zich meebrengen. Daarnaast heeft het bestuur een Risk Self-assessment (RSA) Wtp uitgevoerd. Uit zowel de beslisnotitie van de werkgroep als uit de RSA Wtp blijkt dat het invaren van de bij het fonds opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten onwenselijk en niet evenwichtig is. Beide documenten zijn met DNB gedeeld. DNB kan de beredenering van het bestuur volgen. De tijdelijke werkgroep Wtp is eind 2023 opgeheven.

Aangezien er geen entiteit is die de werkgeversrol op zich neemt, heeft dat ook invloed op de governance van het fonds. Vanuit de werkgever zullen er immers geen werkgevers- en werknemersbestuursleden meer worden voorgedragen. In het kader daarvan heeft het bestuur een tijdelijke werkgroep governance ingesteld, welke een aangepast paritair bestuursmodel voorbereidt.

Ook onderzoeken wij of de uitvoering van de pensioenregeling verder te vereenvoudigen is, waardoor mogelijk pensioenuitvoeringskosten kunnen worden bespaard en een overgang naar een eventuele andere pensioenuitvoeringsvorm in de toekomst eenvoudiger is. Het bestuur zal ook in 2024 alle toekomstige opties analyseren en uiteraard de ontwikkelingen in de pensioensector en wet- en regeling op de voet volgen.

Ontwikkelingen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum die nadere informatie geven over de feitelijke toestand op balansdatum van een zodanig belang zijn dat het niet toelichten de oordeelsvorming van de gebruikers van de jaarrekening beïnvloedt.

Samenvatting eindrapportage van de visitatiecommissie

De financiële markten trokken in 2023 aan en de beurzen stegen met 15 tot 20%. De marktrente is in 2023 per saldo iets lager uitgekomen. Na de historisch hoge inflatiecijfers in 2022, was de inflatie in 2023 aanmerkelijk lager. Deze prijsontwikkeling leidde ertoe dat de pensioenen per januari 2024 niet konden worden verhoogd.

De belangrijkste ontwikkelingen voor het pensioenfonds hadden te maken met de Wet toekomst pensioenen, de governance van het fonds en de verdere toekomst van het fonds. Naast een beschouwing op de sleutelfuncties, IT en uitbesteding en Code Pensioenfondsen zullen deze onderwerpen hier worden samengevat.

Het proces van deze visitatie is anders geweest dan voorgaande jaren. Op 7 maart 2024 is de heer Elvin van den Hoek onverwachts overleden. De heer Van den Hoek is vele jaren een zeer gewaardeerd lid en voorzitter van de visitatiecommissie geweest. Deze droevige gebeurtenis heeft de leden van het fondsbestuur, het verantwoordingsorgaan en de visitatiecommissie dan ook bijzonder aangepakt. Na overleg is besloten om voor de visitatie over 2023 de heer Van den Hoek niet te vervangen en dat mevrouw Doornink en de heer Swagers deze visitatie op zich nemen.

Wet toekomst pensioenen (Wtp)

In 2023 is onderzoek gedaan naar de vraag in hoeverre er sprake is van een Staples-entiteit die als werkgever voor een invaarbesluit naar de Wtp zou kunnen kwalificeren. Aanleiding hiervoor is het gesprek geweest dat eind december 2022 met DNB is gevoerd over de twee Staples-entiteiten die nog in de Kamer van Koophandel staan. Naar de mening van de visitatiecommissie heeft het fonds, in samenspraak met een gerenommeerd advocatenkantoor, uitgebreid en zorgvuldig onderzoek gedaan naar de mogelijke invulling van deze werkgeversrol.

In een uitgebreide notitie 'Besliscriteria Wtp' zijn, samen met de externe juridisch adviseur en adviserend actuaire, de risico's rondom invaren door de Werkgroep Wtp uiteengezet. Door de adviserend actuaire is onderzoek gedaan naar het verwachte pensioenresultaat na invaren voor alle groepen deelnemers. In september 2023 is op basis van deze notitie door het bestuur geconcludeerd dat invaren niet mogelijk en vanuit juridisch perspectief niet wenselijk is. Gedurende dit proces is afstemming met DNB geweest.

Het fonds is zich bewust van het belang van een duidelijke uitleg richting deelnemers over dit besluit. Een mogelijke gelaagdheid in communicatie-uitingen kan behulpzaam zijn voor deelnemers.

Governance

Nadat eind 2023 duidelijk is geworden dat geen Staples-entiteit de rol van werkgever zal dragen, is bekeken in hoeverre het huidige governance model met vertegenwoordigers van drie pariteiten (werkgever, werknemers en gepensioneerden) nog van toepassing kan blijven.

De Werkgroep Governance werkt aan de voorbereiding van een aangepast bestuursmodel en brengt de route daarnaartoe in kaart. Naast de mogelijke invulling van het aangepaste bestuursmodel, wordt ook de samenstelling van het verantwoordingsorgaan tegen het licht gehouden. De visitatiecommissie is van mening dat de huidige werkwijze van de Werkgroep Governance en de vastlegging in notities helpt om inzicht te krijgen en houden.

Voor de gremia van het fonds wordt aandacht gevraagd voor de bemensing en het opvolgingsbeleid. Het advies voor de openstaande vacatures is om tijdig te starten met de wervingsprocedures. Met het oog op de relatief korte horizon van het fonds, waarin cruciale keuzes over de toekomst van het fonds gemaakt moeten worden, is het van groot belang om voldoende deskundigheid en bekendheid met het fonds en haar belanghebbenden te behouden.

Toekomst pensioenfonds

Met het besluit dat invaren geen reële mogelijkheid is, zijn voor het pensioenfonds de eerder onderzochte alternatieven voor toekomstige uitvoering van de pensioenregeling weer actueel geworden. Het bestuur en de Commissie Toekomst zijn daarom begin 2024 van start gegaan om de vervolgstappen daarin te zetten.

De visitatiecommissie signaleert dat stappen worden gemaakt om de diverse mogelijkheden met voor- en nadelen daarvan in kaart te brengen.

Naast de zorgvuldige verkenning van de mogelijk alternatieve uitvoeringsvormen is het voor het fonds belangrijk om in de startblokken te staan voor een overgang naar een andere uitvoeringsvorm. Hoe eerder het fonds de interne zaken gestroomlijnd heeft, hoe sneller het fonds kan handelen als de omstandigheden daarvoor gunstig of noodzakelijk zijn. Onderdeel daarvan zijn de al lopende onderzoeken naar de complexiteitsreductie en de datakwaliteit.

Sleutelfuncties

De visitatiecommissie heeft kennisgenomen van de rapportages van de sleutelfunctiehouders (SFH) Risicobeheer, Actuarieel en Interne Audit. Op risicobeheer is in 2023 veel werk verzet, onder andere met het opnemen van de financiële risico's, ESG-risico's en IT-risico's in de risicokaarten. De interne audits op het gebied van datakwaliteit, informatiebeveiliging en rapportages door de custodian aan DNB hebben bevindingen opgeleverd die door het fonds adequaat worden opgepakt.

Voor het komende jaar zijn de eigenrisicobeoordeling (ERB), het aantoonbaar maken van de beheersmaatregelen en het formaliseren van bepaalde processen de aandachtspunten voor risicobeheer. De grootte van het pensioenfonds in relatie tot de diepgang en uitgebreidheid van diverse onderwerpen komt daarbij regelmatig terug. Daarbij kan het fonds op zoek gaan naar voorbeelden of good practices van andere vergelijkbare pensioenfondsen die kunnen helpen om de discussie over proportionaliteit meer inhoud en vorm te geven.

IT en uitbesteding

Op IT-gebied zijn in het afgelopen jaar een IT-risicoanalyse uitgevoerd. De hieruit voortvloeiende bevindingen en aanbevelingen worden op een separate IT-actielijst bijgehouden en door het bestuur afgehandeld. Daarnaast heeft een interne audit op de informatiebeveiliging plaatsgevonden, waaruit de bevindingen reeds adequaat zijn opgepakt. Bij het bestuur is, mede door de IT-awareness sessie die op de studiedag van november 2023 gehouden is, voldoende kennis en kunde aanwezig om voor een goede informatiebeveiliging te zorgen.

In 2024 staat de implementatie van de Digital Operational Resilience Act (DORA) op de agenda dat samen met de belangrijkste uitbestedingspartijen in kaart zal worden gebracht.

De beperkte horizon van het fonds maakt dat de bewegingsruimte te aanzien van uitbestedingspartijen mogelijk beperkter is. In lijn met de voorgaande jaren, is het blijven monitoren van de ontwikkelingen bij de belangrijkste uitbestedingspartijen van belang.

Code Pensioenfondsen

De samenstelling van het bestuur is, net als voorgaande jaren, niet conform de diversiteitsnormen omdat het jongste bestuurslid ouder is dan 39 jaar. In het verantwoordingsorgaan ontbreekt een vrouw. Bij iedere vacature is diversiteit een belangrijk aandachtspunt waarbij voor het vinden van de best passende kandidaten kwaliteit voorop blijft staan.

Daarnaast is vanuit het fonds een overzicht gemaakt van welke thema's en acties in 2024 centraal staan om per einde van dat jaar te voldoen aan de Code Pensioenfondsen 2024. Daarnaast zal de visitatiecommissie in 2024 een toezichtvisie opstellen, conform norm 17 van de Code Pensioenfondsen 2024.

Gedurende de visitatieperiode heeft de commissie meerdere keren contact gehad met het dagelijks bestuur van het pensioenfonds. In deze gesprekken kwamen de actuele bestuurlijke onderwerpen aan de orde. Daarnaast heeft de commissie, net als voorgaande jaren, gesprekken gevoerd met enkele bestuursleden, sleutelfunctiehouders en het verantwoordingsorgaan.

Wij bedanken alle betrokkenen voor de inzet en medewerking bij deze visitatie, en hebben deze als plezierig en constructief ervaren.

De visitatiecommissie,
Op 24 mei 2024,

Mr. Drs. Alieke Doornink
Drs. Elvin van den Hoek AAG CPE (overleden op 7 maart 2024)
Ir. Niek Swagers

Reactie van het bestuur op het samenvattend oordeel van de visitatiecommissie

Het bestuur heeft kennisgenomen van de eindrapportage van de visitatiecommissie en waardeert het algemene oordeel. Wij hebben de geformuleerde aanbevelingen kritisch bekeken en van een eerste reactie voorzien. Hierbij merken wij op dat een aantal onderwerpen al extra aandacht heeft gekregen dan wel dat hierop inmiddels actie is genomen. Het bestuur zal de voortgang van de uitvoering van de aanbevelingen in het najaar van 2024 met de visitatiecommissie bespreken. Wij spreken onze waardering uit voor de deskundige en efficiënte wijze waarop de visitatiecommissie het onderzoek heeft uitgevoerd.

Verklaring van het Verantwoordingsorgaan

Inleiding

Het Verantwoordingsorgaan (VO) beoordeelt het door het bestuur van de Stichting Pensioenfonds Staples (Bestuur) uitgevoerde beleid, de gemaakte beleidskeuzes en de naleving van principes van goed pensioenbestuur. Daarnaast heeft het VO een aantal wettelijke adviesrechten.

Het VO is paritair samengesteld, dat wil zeggen met een evenredige verdeling van vertegenwoordigers van werkgever, (gewezen) deelnemers en gepensioneerden.

Het VO volgt de gedachtewisselingen van het Bestuur nauwgezet; zowel inhoudelijk als wat betreft de wijze waarop besluitvorming tot stand komt. Voor ons oordeel is doorslaggevend of het Bestuur bij haar besluitvorming heeft voldaan aan de opdracht tot een evenwichtige belangenafweging, zoals omschreven in artikel 8 lid 3 van de statuten.

Wij stellen (evenals voorgaande jaren) vast dat er sprake is van een goede relatie met het Bestuur. Er is ruimte voor een positief kritische dialoog er is voldoende transparantie; zo zijn alle vergaderstukken, beleidsnotities, verslagen, besluitenlijsten, presentaties van externe deskundigen etc. voor ons volledig en tijdig toegankelijk.

Vertegenwoordigers van het VO worden in de gelegenheid gesteld hun kennis op peil te houden door o.a. seminars bij te wonen van de Pensioenfederatie en/of DNB. Daarnaast ontvangen zij wekelijks artikelen met actualiteiten over pensioen-gerelateerde onderwerpen

Werkzaamheden van het Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan heeft gedurende 2023 vijfmaal vergaderd. Onze vergaderingen worden (gedeeltelijk) bijgewoond door de voorzitter en/of secretaris van het Bestuur. Daarbij vindt de gedachtewisseling plaats aan de hand van vooraf door het VO opgestelde vragen c.q. opmerkingen naar aanleiding van het doornemen van de vergaderstukken en notulen van de vergaderingen van het Bestuur. Het is gebleken dat die werkwijze tot een open en effectieve communicatie tussen Bestuur en VO heeft geleid. Het afgelopen jaar heeft het VO-adviezen uitgebracht over de verlenging van de zittingstermijn van de leden van de Visitatiecommissie en over de aanpassing van de Klachten en Geschillenregeling.

De kernpunten waarop het VO zich het afgelopen jaar heeft gericht vatten wij als volgt samen:

Ambitie van het Fonds

Begin 2023 heeft het Bestuur de eerder geformuleerde ambitie (waardevast pensioen) en de daarop gebaseerde vastlegging van de missie, visie en strategie van het Fonds opnieuw beoordeeld en op wat kleine punten aangescherpt en verduidelijkt. Op grond daarvan werd de ALM studie bijgewerkt en het (dynamisch) beleggingsbeleid met betrekking tot de allocatie van de beleggingen en de mate van rente-afdekking nader onderbouwd.

Toekomst van het Fonds

Hierbij spelen de volgende onderwerpen een belangrijke rol:

Zelfstandig voortbestaan van het Fonds

Elk kwartaal wordt binnen het Bestuur op grond van de z.g. “kwetsbaarheidsmatrix” en de “buy-out monitor” de vraag gesteld of, en zo ja voor hoelang het Fonds nog als zelfstandig fonds kan/moet blijven voortbestaan. Tot op heden is het antwoord dat een zelfstandig voortbestaan van het Fonds op korte en middellange termijn vooralsnog de beste optie is voor het op termijn realiseren van de ambitie. Dit zal blijvend worden gemonitord en het VO zal dit proces blijven volgen.

Het besluit om al dan niet in te varen in het nieuwe pensioenstelsel

In november heeft het Bestuur het besluit genomen dat invaren van de bij het Fonds opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten onwenselijk en niet evenwichtig is. Over de overwegingen heeft het bestuur de gepensioneerden en gewezen deelnemers op 21 maart 2024 via de website geïnformeerd. Ondanks dat het VO formeel geen adviesrecht heeft in deze kwestie zijn wij door het Bestuur in volledige openheid goed geïnformeerd over en betrokken bij de diverse discussies. Wij zijn van oordeel dat het Bestuur op grond van een zorgvuldige analyse en met hantering van de juiste criteria een conclusie heeft

getrokken die het VO volledig kan onderschrijven. Wij hebben begrepen dat ook DNB geen bezwaar heeft geuit.

Governance

Uitgaande van zelfstandige voortzetting van het Fonds was eerder binnen het bestuur al de discussie gestart over de toekomstige bestuursvorm. Nadere uitdieping hiervan werd als gevolg van de discussie m.b.t. het al dan niet aanwezig zijn van een actieve werkgever uitgesteld. Inmiddels is duidelijk dat er geen actief bij het Fonds betrokken werkgever meer is; de aanpassing van de bestuursvorm van het Fonds staat daarom weer hoog op de agenda.

Overige onderwerpen

Naast de hiervoor benoemde onderwerpen en de telkens terugkerende onderwerpen zoals rapportages van sleutelfunctiehouders en commissies, zoals de beleggings- en controlecommissie, IRM (Integraal Risico Management) commissie en de communicatiecommissie heeft het Bestuur veel aandacht besteed aan o.a.:

- Toepassing IT in de bestuur omgeving, inclusief datakwaliteit en -beveiliging;
- Crisisprocedure;
- Incidentenrapportage en -regeling;
- Klokkenluidersregeling;
- Klachten- en geschillenregeling.

Toeslagbesluit

Het CBS heeft in de loop van 2023 de wijze van berekening van het CPI aangepast, waardoor het inflatiecijfer over het gehele jaar gemeten per eind oktober negatief bleek. Tegen het jaareinde heeft het bestuur helaas moeten besluiten voor 2024 geen toeslag te verlenen, maar ook geen korting toe te passen. Dit werd onvermijdelijk ingegeven door toepassing van de voor het Fonds geldende regels m.b.t. toeslagverlening.

Jaarverslag 2023

Wij hebben kennisgenomen van het jaarverslag van de Stichting Pensioenfonds Staples over 2023 en van diverse documenten, waaronder de rapportage van de Visitatie Commissie, het verslag van de externe accountant en het verslag van de certificerend actuaaris.

Conclusie/Oordeel

Wij zijn in 2023 wederom door het Bestuur ruimschoots meegenomen in het proces van beeldvorming, oordeelsvorming en besluitvorming. Mede daarop baseren wij ons oordeel dat er sprake is geweest van een evenwichtige afweging van belangen van alle betrokkenen.

Huib Winkel, voorzitter
Dick de Rooij
Roland Pauptit

Gerrit Altena, secretaris
Herman Albers

Reactie van het bestuur op de conclusie/oordeel van het verantwoordingsorgaan

Het bestuur verwelkomt het positieve oordeel van het verantwoordingsorgaan in het jaarverslag en bedankt het verantwoordingsorgaan voor de goede samenwerking in 2023 en gaat ervan uit dat deze op dezelfde wijze wordt bestendigd.

Jaarrekening 2023

Balans per 31 december

(na resultaatbestemming)

(bedragen in duizenden euro's)

	2023	2022
Activa		
Beleggingen voor risico pensioenfonds		
· Vastgoedbeleggingen (1)	44.061	34.036
· Aandelen (2)	153.514	118.385
· Vastrentende waarden (3)	486.309	539.625
· Derivaten (4)	8.442	1.573
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	692.326	693.619
Herverzekeringsdeel technische voorziening (5)	8.077	8.367
Vorderingen en overlopende activa (6)	859	1.165
Liquide middelen (7)	984	789
Totaal activa	702.246	703.940
Passiva		
Stichtingskapitaal en reserves (8)		
· Overige reserves	136.447	109.034
Technische voorziening voor risico pensioenfonds (9)	559.799	561.208
Derivaten (4)	3.133	30.672
Schulden en overlopende passiva (10)	2.867	3.026
Totaal passiva	702.246	703.940

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op pagina 59 tot en met 65.

Staat van baten en lasten

(bedragen in duizenden euro's)

	2023	2022
Baten en lasten pensioenactiviteiten		
Premies voor risico pensioenfonds	-	-
Waardeoverdrachten voor risico pensioenfonds, per saldo (11)	-1.699	-3.229
Mutatie technische voorziening voor risico pensioenfonds		
· Pensioenopbouw (12)	-	-
· Toeslagen (13)	-276	-55.952
· Rentetoevoeging (14)	-16.998	3.391
· Wijziging rekenrente (15)	-18.462	190.211
· Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten (16)	35.897	33.611
· Pensioenrechten waardeoverdrachten, per saldo (17)	1.551	3.424
· Wijziging actuariële grondslagen (18)	-754	-12.359
· Overige mutaties technische voorziening (19)	451	3.899
Totaal mutatie technische voorziening voor risico pensioenfonds	1.409	166.225
Pensioenuitkeringen (20)	-33.496	-31.919
Herverzekeringen (21)	-55	-2.128
Pensioenuitvoeringskosten (22)	-2.167	-2.056
Overige baten pensioenactiviteiten		-
Totaal baten en lasten pensioenactiviteiten	-36.008	126.893
Baten en lasten beleggingsactiviteiten		
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds (23)	65.504	-226.013
Kosten vermogensbeheer	-2.083	-1.723
Totaal baten en lasten beleggingsactiviteiten	63.421	-227.736
Resultaat	27.413	-100.843

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op pagina 76 tot en met 80.

Kasstroomoverzicht

(bedragen in duizenden euro's)

	2023	2022
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	-	-
Ontvangen waardeoverdrachten	-	-
Ontvangen uitkering herverzekeringen	335	-2.128
Betaalde pensioenuitkeringen	-33.496	-31.919
Betaalde waardeoverdrachten	-1.699	-3.229
Betaalde premies en koopsommen herverzekeringen	-390	2.124
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-2.048	-2.373
Overige mutaties uit pensioenactiviteiten	-22	-21
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	-37.320	-37.546
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen beleggingen	291.592	698.765
Directe beleggingsopbrengsten	11.395	13.485
Verkopen en afwikkeling derivaten, per saldo	-30.736	-56.698
Aankopen beleggingen	-232.648	-623.744
Mutatie tegoeden en schulden kredietinstellingen	-984	5.429
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-2.083	-1.723
Overige mutaties uit beleggingsactiviteiten	479	1.621
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	37.015	37.135
Mutatie liquide middelen	-305	-411
Liquide middelen begin van het jaar	789	1.200
Liquide middelen eind van het jaar	984	789
Mutatie liquide middelen	195	-411

Toelichting algemeen

Activiteiten

Het doel van Stichting Pensioenfonds Staples, statutair gevestigd te Maastricht (hierna: het pensioenfonds), is het verlenen van pensioenaanspraken en het doen van pensioenuitkeringen aan deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden, een en ander overeenkomstig de pensioenreglementen. Het beleid en de kernactiviteiten van het bestuur zijn beschreven in de actuariële- en bedrijfstechnische nota (Abtn). Het pensioenfonds is als ondernemingspensioenfonds ingeschreven in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 41079169.

Pensioenregeling

Vanaf 1 juli 2018 is het pensioenfonds een gesloten fonds. De inkoop voorwaardelijk pensioen (VPL) regeling is nog voortgezet tot eind 2020.

Ouderdomspensioen (basisregeling)

De premievrije aanspraken op ouderdomspensioen zijn gebaseerd op een toegezegd-pensioenregeling op basis van (voorwaardelijk) geïndexeerd middelloon. Het ouderdomspensioen gaat standaard in op de eerste dag van de maand volgend op de maand waarin de deelnemer de 67-jarige leeftijd bereikt. De deelnemers kunnen het ouderdomspensioen eerder laten ingaan, en wel op zijn vroegst op de eerste dag van de maand waarin de 60-jarige leeftijd wordt bereikt. Op de pensioendatum kan het opgebouwde partnerpensioen geheel of gedeeltelijk worden geruild voor extra ouderdomspensioen. Omgekeerd kan het opgebouwde ouderdomspensioen gedeeltelijk worden geruild voor extra partnerpensioen. Indien op pensioendatum geen partner aanwezig is, wordt automatisch het volledige partnerpensioen omgezet in extra ouderdomspensioen.

Partnerpensioen

Het partnerpensioen geldt voor de nagelaten partner van een deelnemer.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen wordt uitgekeerd bij overlijden van de deelnemer. Het wezenpensioen wordt verdubbeld indien er geen (bijzonder) partnerpensioen (meer) wordt uitgekeerd.

Arbeidsongeschiktheidspensioen

Het arbeidsongeschiktheidspensioen wordt uitgekeerd zolang de arbeidsongeschiktheid duurt, maar uiterlijk tot de normpensioendatum. Dit is de eerste dag van de maand volgend op de maand waarin de deelnemer 67 jaar wordt. Het pensioen is gelijk aan een percentage van het deel van het pensioengevend salaris dat uitgaat boven het maximum WIA-loon. Deelnemers die onder de WIA meer dan 35% arbeidsongeschikt worden, hebben recht op premievrije voortzetting van de pensioenopbouw tot de pensioendatum. De hoogte van de voortgezette pensioenopbouw is afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid. Deze regeling blijft van kracht voor deelnemers die op 30 juni 2018 arbeidsongeschikt waren. Daarnaast kunnen deelnemers die op 1 juli 2018 reeds ziek waren nog aanspraak maken op de regeling als zij aansluitend aan hun ziekte een WIA-uitkering ontvangen (uitlooprisico). Voor de overige deelnemers is het arbeidsongeschiktheidsrisico per 1 juli 2018 overgenomen door de nieuwe pensioenuitvoerder.

Toeslagen

Het pensioenfonds streeft ernaar de premievrije pensioenrechten (van de gewezen deelnemers) en de ingegane pensioenen jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex voor alle huishoudens afgeleid, zoals gepubliceerd door het CBS.

De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagen kunnen worden verleend. Het bestuur beslist jaarlijks of de pensioenaanspraken worden aangepast. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen bestemmingsreserve gevormd, maar deze wordt gefinancierd vanuit het overrendement en de algemene reserve. De toeslagverlening is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds en vindt alleen plaats voor zover deze toekomstbestendig is, dat wil zeggen dat de toeslag naar verwachting ook in de toekomst kan worden toegekend. Bij de besluitvorming wordt uitgegaan van de

beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds. Bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 110% wordt geen toeslag toegekend.

Bij een beleidsdekkingsgraad tussen 110% en een nader te bepalen bovengrens wordt toeslagverlening naar rato toegepast. Bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan de bovengrens vindt volledige toeslagverlening plaats. De bovengrens wordt zodanig vastgesteld dat aan de eis van toekomstbestendigheid van de toeslagverlening wordt voldaan. Het bestuur laat jaarlijks een haalbaarheidstoets uitvoeren om de waarschijnlijkheid van het toeslagpotentieel vast te stellen.

Grondslagen voor de financiële verslaggeving

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en in overeenstemming met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfondsen (RJ 610).

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling, dat wil zeggen de veronderstelling dat de continuïteit gewaarborgd is en de activiteiten in de afzienbare toekomst zullen worden voortgezet.

Deze jaarrekening heeft betrekking op het verslagjaar 2023, dat is geëindigd op 31 december 2023.

De jaarrekening luidt in euro's.

Schattingen en veronderstellingen

Bij het opstellen van de jaarrekening is het maken van schattingen en veronderstellingen noodzakelijk. De schattingen en veronderstellingen hebben invloed op de toepassing van grondslagen en de waardering van activa en verplichtingen. De schattingen en daaraan ten grondslag liggende veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. Vooral de waardering van de technische voorziening en (in mindere mate) de waardering van de beleggingen zijn gebaseerd op schattingen en veronderstellingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Ten behoeve van de oordeelsvorming en het maken van schattingen wordt gebruik gemaakt van externe deskundigen. De aard van oordelen en schattingen en de onderliggende veronderstellingen is, voor zover noodzakelijk geacht voor het vereiste inzicht in het vermogen, vermeld in de toelichting bij de jaarrekening. Herzieningen van schattingen worden verwerkt in de periode waarin de schatting wordt herzien. Een herziening van een schatting heeft dikwijls ook gevolgen voor waardering en resultaatbepaling in toekomstige perioden.

Schattingswijzigingen

Voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds worden de overlevingsgrondslagen volgens de actuele AG prognosetafels gehanteerd. In 2022 zijn de overlevingsgrondslagen geactualiseerd en is overgegaan van de AG prognosetafels 2020 naar de AG prognosetafels 2022. In 2023 zijn deze grondslagen ongewijzigd.

Op de overlevingstafels worden correcties toegepast in verband met afwijkende overlevingskansen van de werkende bevolking ten opzichte van de overlevingskansen van de totale bevolking. Deze correctiefactoren zijn in 2022 eveneens geactualiseerd. In 2023 zijn deze grondslagen ongewijzigd.

Op 12 juni 2019 is het Advies van de Commissie Parameters verschenen, waarin onder meer een aangepaste UFR-methode wordt geadviseerd. De belangrijkste wijziging in de UFR-methode is dat de UFR pas van invloed wordt vanaf looptijd 30 in plaats van looptijd 20. Daarnaast is de berekening van de UFR zelf gebaseerd op de 30-jaars forward rate in plaats van de 20-jaars forward rate. Tot slot groeit de rentecurve in de nieuwe methode langzamer naar de UFR toe. DNB heeft besloten om de nieuwe UFR-parameters over een periode van vier jaar stapsgewijs in te voeren. Op deze manier wordt de impact van de nieuwe UFR gespreid over een langere periode. Door middel van deze stapsgewijze invoering zal de nieuwe UFR volledig van kracht zijn begin 2024. In de periode van 2021 tot 2024 is de rentetermijnstructuur gebaseerd op het gewogen gemiddelde van de rentetermijnstructuur op basis van de huidige en de nieuwe UFR-methode, waarbij de gewichten jaarlijks op 1 januari met gelijke stappen aangepast worden. In januari 2021 is begonnen met de stapsgewijze transitie van de oude methode naar de nieuwe methode. In 2022 bedraagt deze weging 50% voor de curve onder de oude methode en

50% voor de curve onder de nieuwe methode. Per 1 januari 2023 is een nieuwe UFR ingegaan en de stapsgewijze invoering vervalt.

Verwerking

De belangrijkste activa en verplichtingen van het pensioenfonds zijn respectievelijk de beleggingen en de technische voorziening. De beleggingen bestaan volledig uit financiële activa en derivaten. Deze worden in de balans opgenomen respectievelijk van de balans verwijderd op transactiedatum (datum van koop of verkoop). Dit is het moment waarop de toekomstige economische voordelen en de risico's verbonden aan het financiële instrument worden overgedragen. Pensioenverplichtingen worden in de balans opgenomen op het moment van toekenning of overdracht van de pensioenrechten. Zij worden van de balans verwijderd op het moment van uitkering of overdracht van de pensioenrechten.

Saldering

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd en als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Presentatiewijziging beleggingen

Met betrekking tot de presentatie van de beleggingen heeft in beperkte mate herrubricering plaatsgevonden bij vastgoedbeleggingen naar regio, aandelen naar sector en regio, vastrentende waarden naar samenstelling, resterende looptijd en regio en derivaten naar looptijden.

Presentatie beleggingen en beleggingsopbrengsten

De beleggingen bestaan voor een deel uit participaties in beleggingsfondsen. De participaties worden in de balans gerubriceerd naar de aard van de onderliggende beleggingen van de beleggingsfondsen. Waardeveranderingen van participaties in beleggingsfondsen worden in de staat van baten en lasten opgenomen onder indirecte beleggingsopbrengsten. Zij bestaan uit de directe en indirecte opbrengsten van de onderliggende beleggingen. Door beleggingsfondsen uitgekeerde dividenden worden gepresenteerd onder directe beleggingsopbrengsten.

Waardering beleggingen

Beleggingen worden op het moment van verkrijging gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, zijnde de marktwaarde, vermeerderd met de transactiekosten. Vervolgens worden de beleggingen gewaardeerd tegen marktwaarde. De marktwaarde is het bedrag waarvoor een actief of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen terzake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde partijen die onafhankelijk zijn. De marktwaarde is gebaseerd op actuele marktprijzen, tenzij anders vermeld. Participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de berekende intrinsieke waarde op balansdatum of de meest recent beschikbare intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt vastgesteld op basis van de marktwaarde van de onderliggende activa en verplichtingen.

Waardeveranderingen beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen, inclusief derivaten. Alle waardeveranderingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als opbrengst beleggingen direct in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers op transactiedatum. Valutakoersverschillen bij de omrekening van activa en verplichtingen worden in de staat van baten en lasten opgenomen onder de post waarop de activa en verplichtingen betrekking hebben.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Vastgoedbeleggingen

De marktwaarde van aandelen van vastgoedfondsen is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum.

Aandelen

De marktwaarde van de (onderliggende) aandelen is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum. Indien aandelen niet-beursgenoteerd zijn of indien de koersvorming niet representatief is, wordt de marktwaarde getaxeerd. De taxatie is gebaseerd op recente marktinformatie.

Vastrentende waarden

De marktwaarde van de (onderliggende) beursgenoteerde vastrentende waarden is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum, verhoogd met de lopende rente. De marktwaarde van andere directe vastrentende beleggingen wordt bepaald door te ontvangen rente en aflossingen contant te maken op basis van actuele marktrente, rekening houdend met het risicoprofiel en de looptijd van de belegging.

Derivaten

Derivaten zijn afgeleide financiële instrumenten, waarvan de waarde afhankelijk is van één of meer onderliggende primaire financiële instrumenten. Derivaten bevatten rechten en verplichtingen waardoor één of meer van de financiële risico's waaraan de onderliggende primaire financiële instrumenten onderhevig zijn tussen partijen worden overgedragen. Derivaten leiden bij het aangaan van de transactie niet of tot een relatief gering vermogensbeslag.

Basisvormen van derivaten zijn swaps, forwards, futures en opties. Het onderliggende primaire financiële instrument kan onder meer een valutaproduct, een aandelenproduct of een renteproduct zijn.

Het pensioenfonds maakt gebruik van de volgende derivaten: valutatermijncontracten, aandelenfutures, interest rate swaps en obligatiefutures.

Een valutatermijncontract is een contract waarbij de verplichting wordt aangegaan om een bepaalde valuta te verkopen en een andere valuta te kopen op een vooraf vastgestelde datum en tegen een vooraf vastgestelde (termijn)koers.

Een aandelenfuture is een op een beurs verhandelbaar termijncontract met verplichte levering van aandelen op een vooraf vastgestelde datum en tegen een vooraf vastgestelde prijs. Naast futures met als onderliggende waarde een specifiek aandeel bestaan ook aandelenindexfutures. Dit zijn futures met als onderliggende waarde een bepaalde aandelenindex. Het verschil tussen het niveau van de aandelenindex dat is vastgelegd in het futurecontract en het werkelijke niveau van de index wordt afgerekend (cash settlement).

Een interest rate swap of renteswap is een contract waarbij wordt overeengekomen om gedurende een vooraf vastgestelde periode rentestromen in dezelfde valuta te ruilen. Bij de meeste renteswaps wordt een variabele rente geruild tegen een vaste rente. De variabele rente is gebaseerd op de geldmarktrente, waarbij als referentie Euribor of €STR wordt gehanteerd. De vaste rente is meestal gebaseerd op de marktrente van staatsobligaties.

Een obligatiefuture is een op een beurs verhandelbaar termijncontract met verplichte levering van fictieve staatsobligaties op een vooraf vastgestelde datum en tegen een vooraf vastgestelde prijs. Veel voorkomende obligatiefutures in de Europese handel zijn Bundfutures. De onderliggende waarde van een Bundfuture is een fictieve Duitse staatsobligatie met een looptijd van 10 jaar. Het verschil tussen de prijs van de obligatie die is vastgelegd in het futurecontract en de werkelijke prijs wordt afgerekend (cash settlement).

Derivaten worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Voor beursgenoteerde contracten is dit de beursprijs per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde contracten is de waardering gebaseerd op recente marktinformatie (zoals valutakoersen, rentecurves en indexen), als input voor de gehanteerde gangbare waarderingsmodellen.

Herverzekeringsdeel technische voorziening

Herverzekeringscontracten worden opgenomen voor de actuarieel bepaalde contante waarde van de verzekerde uitkeringen, volgens de grondslagen van het pensioenfonds, onder aftrek van een eventuele waardevermindering, indien deze naar verwachting duurzaam is.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid. De geamortiseerde kostprijs komt in het algemeen overeen met de nominale waarde.

Liquide middelen

Liquide middelen worden opgenomen voor de nominale waarde.

Technische voorziening voor risico pensioenfonds

De technische voorziening wordt actuarieel berekend en wordt vastgesteld op basis van de nominaal verworven pensioenrechten, voor zover zij onvoorwaardelijk zijn. Dit betekent dat de voorwaardelijke toekomstige toeslagen niet in de voorziening zijn begrepen, maar de op balansdatum toegezegde toeslagen wel in de voorziening wordt opgenomen. De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur per balansdatum.

De voorziening met betrekking tot ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen is de contante waarde van de beste inschatting van de toekomstige uitgaande kasstromen die voortvloeien uit de tot balansdatum opgebouwde onvoorwaardelijke pensioenrechten. Daarin is begrepen de toekomstige premievrije pensioenopbouw van arbeidsongeschikte deelnemers.

De voorziening met betrekking tot arbeidsongeschiktheidspensioen is de contante waarde van de verwachte uitgaande kasstromen die voortvloeien uit de verplichtingen aan bij het pensioenfonds aangemelde arbeidsongeschikte deelnemers, nog niet aangemelde arbeidsongeschikte deelnemers en zieke deelnemers die naar verwachting arbeidsongeschikt zullen worden verklaard. Bij de vaststelling van de voorziening voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt geen rekening gehouden met revalideringskansen. Voor zieke deelnemers wordt een voorziening opgenomen ter grootte van tweemaal de opslag in de jaarpremie.

De belangrijkste actuariële grondslagen en veronderstellingen zijn:

- rekenrente volgens actuele rentetermijnstructuur DNB (ongewijzigd);
- levensverwachting volgens AG-prognosetafels 2022 met fondsspecifieke correctiefactoren op de overlevingskansen gebaseerd op het Willis Towers Watson model 2022 (ongewijzigd);
- actieve deelnemers en gewezen deelnemers volgens onbepaalde partnersysteem, waarbij factoren volgens het bepaalde partnersysteem worden gehanteerd, en pensioengerechtigden volgens bepaalde partnersysteem (ongewijzigd);
- verschil leeftijd man en vrouw drie jaar (ongewijzigd);
- administratiekosten en excassokosten van de technische voorziening (ongewijzigd).

De kostenvoorziening is vastgesteld op basis van het liquidatie- en overdrachtsscenario, waarbij het fonds verwacht uiterlijk eind 2029 te liquideren. Eind 2022 is de kostenvoorziening voor het laatst onderzocht. Voor kosten zijn de verplichtingen met 2,8% verhoogd vermeerderd met een bedrag van 11,4 miljoen euro.

De opslag van 2,8% is bedoeld om de verplichtingen naar een andere uitvoerder te kunnen overdragen. Het vaste bedrag wordt gebruikt om de uitvoeringskosten tot 2030 op te vangen die niet uit de jaarlijkse vrijval van excassokosten (2,8% van de uitkeringen) kunnen worden gedekt en verwachte aanvullende kosten die gepaard gaan met liquidatie.

De voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen gehanteerde rentetermijnstructuur DNB betreft voor looptijden tot en met 20 jaar de marktrente op de interbancaire swapmarkt.

Voor looptijden langer dan 20 jaar wordt de swapcurve per balansdatum aangepast. Vanaf 1 januari 2021 tot 1 januari 2024 is de aanpassing een weging van de oude UFR-methodiek (advies Commissie UFR 2013) en de nieuwe UFR methodiek (advies Commissie Parameters 2019). De weging van de oude UFR-methodiek wordt stapsgewijs afgebouwd (2021: 75%, 2022: 50%, 2023: 25% en 2024: 0%). In de UFR-methodiek wordt de onderliggende éénjaarsforwardrente geëxtrapoleerd naar een lange termijn verwacht renteniveau, de zogenoemde Ultimate Forward Rate (UFR). De UFR wordt vastgesteld als 120-maands voortschrijdend gemiddelde van de werkelijke 1-jaar 20-jaarsforward- rentes (oude UFR-methodiek) respectievelijk 120-maands voortschrijdend gemiddelde van de werkelijke 1-jaar 30-jaarsforwardrentes (nieuwe UFR-methodiek). In de door DNB gevolgde methodiek beweegt de rente vanaf 21 jaar geleidelijk in de richting van de UFR, doordat de actuele forwardrente wordt gemiddeld met de UFR. De UFR in de oude UFR-methodiek bedraagt ultimo 2023 1,3% (2022: 1,4%) en in de nieuwe UFR-

methodiek ultimo 2023 1,0% (2022: 1,1%) Vanaf 1 januari 2023 heeft DNB de hiervoor beschreven UFR methodiek laten vervallen. De voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen gehanteerde rentetermijnstructuur DNB betreft voor looptijden tot en met 50 jaar de marktrente op de interbancaire swapmarkt. Vanaf looptijd 50 vindt extrapolatie plaats met de constante 30-jaars forward met een looptijd van 20 jaar.

Schulden

Schulden worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, die in het algemeen overeenkomt met de nominale waarde.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

De grondslagen voor resultaatbepaling vloeien voor het merendeel voort uit de voor de beleggingen en de technische voorziening gehanteerde waarderingsgrondslagen. Voor een aantal posten worden de grondslagen voor resultaatbepaling hierna (nader) uiteengezet

Directe beleggingsopbrengsten

Rente wordt ten gunste van het resultaat gebracht in de periode waarop deze betrekking heeft. Dividend wordt in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment van beschikbaarstelling. Voor beursgenoteerde aandelen is dit de datum waarop een aandeel ex dividend noteert

Indirecte beleggingsopbrengsten

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen, inclusief derivaten. Alle waardeveranderingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als opbrengst beleggingen direct in de staat van baten en lasten opgenomen.

Premies

Aangezien ons fonds gesloten is, zijn er geen premies.

Waardeoverdrachten

Waardeoverdrachten worden in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Mutatie technische voorziening

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw met betrekking tot ouderdomspensioen en partnerpensioen wordt toegerekend aan de periode waarin de opbouw van de pensioenrechten plaatsvindt. De verplichtingen met betrekking tot arbeidsongeschiktheidspensioen worden opgenomen in de periode waarin deze ontstaan. De toekomstige premievrije pensioenopbouw van arbeidsongeschikte deelnemers wordt ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarin de arbeidsongeschiktheid ontstaat.

Toeslagen

De toevoeging aan de technische voorziening uit hoofde van toeslagverlening wordt in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarin het bestuursbesluit wordt genomen

Rentetoevoeging technische voorziening

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur per balansdatum. Aan de technische voorziening wordt rente toegevoegd op basis van de éénjaarsrente volgens deze rentetermijnstructuur primo verslagperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de toeslagverlening en het effect van wijzigingen in de actuariële grondslagen.

Wijziging rekenrente

Het effect van de verandering van de rekenrente op de technische voorziening wordt ultimo verslagperiode in de staat van baten en lasten opgenomen.

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval van de technische voorziening wordt ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening waren voorzien.

Pensioenrechten waardeoverdrachten

De met waardeoverdrachten samenhangende toevoeging en onttrekking aan de technische voorziening worden in de rekening van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Wijziging actuariële grondslagen

Het effect van wijzigingen in de actuariële grondslagen op de technische voorziening wordt ultimo verslagperiode in de staat van baten en lasten opgenomen

Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen worden in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Herverzekeringen

Herverzekeringsuitkeringen worden in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben. Winst aandelen worden ten gunste van het resultaat gebracht in de periode waarin zij bekend worden.

Kosten

Kosten worden ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarop zij betrekking hebben.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de directe methode. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

Kasstromen in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers op transactiedatum.

Onder liquide middelen worden verstaan banktegoeden die niet het karakter hebben van beleggingen.

Toelichting op de balans per 31 december

(bedragen in duizenden euro's)

Activa

1 Vastgoedbeleggingen

	2023	2022
Totaal	44.061	34.036
De portefeuille vastgoedbeleggingen bestaat volledig uit beleggingen in beursgenoteerde vastgoedondernemingen.		

De samenstelling van de onderliggende portefeuille op basis van doorkijk (uitgedrukt in percentages) naar regio is als volgt:

	2023	2022
Azië exclusief Japan	0,0%	0,5%
Europa (EU landen)	6,6%	6,9%
Europa (niet EU landen)	4,5%	4,1%
Midden- en Zuid-Amerika	0,6%	0,7%
Noord-Amerika	68,3%	67,7%
Pacific	19,9%	20,0%
Overig	0,1%	0,1%
Totaal	100,0%	100,0%

2 Aandelen

	2023	2022
Aandelen	153.514	97.427
Aandelenbeleggingsfondsen	-	20.958
Totaal	153.514	118.385

De aandelenportefeuille, inclusief de onderliggende portefeuilles van de aandelenfondsen, is volledig beursgenoteerd. De totale aandelenportefeuille op basis van doorkijk (uitgedrukt in percentages) kan als volgt worden gespecificeerd per sector:

	2023	2022
Basismaterialen	4,5%	5,6%
Communicatie diensten	8,9%	8,0%
Cyclische consumptiegoederen	11,2%	11,3%
Defensieve consumptiegoederen	6,8%	7,2%
Energie	3,1%	4,2%
Financiële dienstverlening	14,9%	16,4%
Gezondheidszorg	12,3%	13,9%
Industrie	11,4%	9,8%
Nutsbedrijven	1,8%	2,2%
Technologie	24,4%	20,6%
Overig	0,7%	0,8%
Totaal	100,0%	100,0%

De samenstelling van de onderliggende portefeuille op basis van doorkijk (uitgedrukt in percentages) naar regio is als volgt:

	2023	2022
Azië exclusief Japan	0,1%	13,0%
Europa (EU landen)	13,6%	12,9%
Europa (niet EU landen)	6,9%	7,2%
Midden- en Zuid-Amerika	0,3%	2,0%
Noord-Amerika	69,6%	54,9%
Pacific	9,4%	9,3%
Overig	0,1%	0,7%
Totaal	100,0%	100,0%

De volgende aandelen(beleggingsfondsen) maken meer dan 5% uit van de totale portefeuille aandelen:

	2023	2022
Wellington Emerging Markets Research Equity Fund	20.957	20.958

3 Vastrentende waarden

	2023	2022
Obligaties	231.707	309.557
Bedrijfsobligaties	189.796	168.887
Hypotheken	57.797	57.726
Onderhandse lening	1.305	1.224
Herverpakte schuldtitels (Asset Backed Securities)	2.042	-
Banktegoeden in rekening-courant	3.215	2.231
Totaal	485.862	539.625

De resterende looptijd van de portefeuille vastrentende waarden, inclusief de onderliggende portefeuilles van de obligatiefondsen, gebaseerd op de contractuele aflossingsdata op basis van doorkijk (uitgedrukt in percentages) is als volgt:

	2023	2022
Korter dan 1 jaar	9,0%	12,9%
Vanaf 1 jaar tot 5 jaar	28,0%	31,8%
Vanaf 5 jaar tot 10 jaar	23,0%	24,6%
Vanaf 10 jaar tot 20 jaar	23,0%	19,8%
Langer dan 20 jaar	17,0%	10,9%
Totaal	100,0%	100,0%

De kredietwaardigheid van de totale portefeuille op basis van doorkijk (uitgedrukt in percentages) kan als volgt worden weergegeven:

	2023	2022
AAA-rating	28,0%	28,7%
AA-rating	23,0%	15,7%
A-rating	13,0%	13,3%
BBB-rating	16,0%	18,5%
Lagere rating dan BBB	8,0%	6,0%
Geen rating	12,0%	17,8%
Totaal	100,0%	100,0%

De indeling van de portefeuille is gebaseerd op de gepubliceerde credit ratings van één van de volgende ratingbureaus: Standard & Poor's, Moody's en Fitch. In geval alle drie bureaus een rating geven, is de op één na hoogste gehanteerd. In geval twee van deze kredietbeoordelaars een rating geven, is de hoogste van de twee gehanteerd. Indien slechts één van deze bureaus een rating geeft, is vanzelfsprekend deze rating gehanteerd.

De investeringen in hypothecaire leningen van EUR 57.797 duizend (2022: EUR 57.726 duizend) hebben betrekking op een tweetal beleggingsfondsen. De onderliggende hypothecaire leningen (woninghypotheken) hebben geen rating en zijn dan ook begrepen in het deel van de portefeuille vastrentende waarden zonder rating. Deze beleggingsfondsen hebben evenmin een officiële rating. Op basis van een intern model van de beheerders van de beleggingsfondsen is de indicatieve rating AA.

De samenstelling van de totale portefeuille op basis van doorkijk (uitgedrukt in percentages) naar regio is als volgt:

	2023	2022
Azië exclusief Japan	2,4%	1,3%
Europa (EU landen)	73,0%	72,0%
Europa (niet EU landen)	5,3%	5,4%
Midden- en Zuid-Amerika	2,3%	1,1%
Noord-Amerika	15,0%	17,8%
Pacific	1,3%	1,8%
Overig	0,7%	0,6%
Totaal	100,0%	100,0%

De volgende obligaties (exclusief onderliggende obligaties van beleggingsfondsen) maken in 2023 meer dan 5% uit van de totale portefeuille vastrentende waarden:

	2023	2022
Aegon Euro Credits Funds	81.040	103.925
Ninety One GSF EM LclCcyDynDbt	39.602	32.770
Barings European Loan Fund	42.196	32.192
Particulieren Hypothekenfonds	26.287	28.325

Een deel van de obligatieportefeuille met een totale marktwaarde van EUR 0 (2022: 26.100) is gestort in een gesepareerd depot als zekerheid voor derivaten met een negatieve marktwaarde. Deze obligaties staan niet ter vrije beschikking van het pensioenfonds.

4 Derivaten

Derivaten met een positieve marktwaarde zijn als een actiefpost in de balans opgenomen en derivaten met een negatieve marktwaarde zijn onder de verplichtingen opgenomen.

	Activa	Passiva	Per saldo
2023			
Valutatermijncontracten	3.216	-	3.216
Aandelenfutures	-	-	-
Interest rate swaps	5.226	-3.133	2.093
Totaal	8.442	-3.133	5.309
2022			
Valutatermijncontracten	1.570	-	1.570
Aandelenfutures	3	-	3
Interest rate swaps	-	-30.672	-30.672
Totaal	1.573	-30.672	-29.099

Het volgende overzicht geeft inzicht in de portefeuille derivaten per balansdatum:

	Contract- omvang	2023 Markt- waarde	Contract- omvang	2022 Markt- waarde
Valutatermijncontracten				
Verkocht	150.408	3.203	141.074	1.549
Interest rate swaps				
Gekocht	122.200	2.414	133.500	-30.563

Valutatermijncontracten zijn in dit overzicht aangeduid als verkocht indien de positie in euro's long is en de positie in vreemde valuta's short is. De valutatermijncontracten zijn afgesloten met het doel om het valutarisico af te dekken.

Als gekocht aangeduide interest rate swaps zijn zogenoemde receiver swaps, waarbij een vaste rente wordt ontvangen en een variabele rente wordt betaald. Door middel van de portefeuille interest rate swaps wordt het renterisico gedeeltelijk afgedekt.

De afgesloten futures (aandelenfutures en obligatiefutures) dienen de rendementsdoelstelling. De futures zijn beursgenoteerd en de overige derivatencontracten zijn niet-beursgenoteerd. De portefeuille gekochte interest rate swaps is als volgt samengesteld naar looptijden:

	Contract- omvang	2023 Markt- waarde	Contract- omvang	2022 Markt- waarde
Korter dan 10 jaar	-	-	-	-
Vanaf 10 jaar tot 20 jaar	28.000	-535	38.000	-5.167
Langer dan 20 jaar	94.200	2.949	95.500	-25.396
Totaal	122.200	2.414	133.500	-30.563

De andere contracten hebben een (resterende) looptijd korter dan een jaar. De volgende tegenpartijen maken meer dan 5% uit van de totale (positieve) marktwaarde van de derivatenportefeuille:

	2023	2022
JP Morgan	2.858	-14.269
Société Générale	1.685	2
Bank of America	1.523	-4.185
Citi	422	-894

Voor derivatencontracten met een positieve marktwaarde zijn geen zekerheden verkregen in de vorm van staatsobligaties met ten minste een AA-rating (2022: geen zekerheden). Voor derivatencontracten met een negatieve marktwaarde zijn er geen zekerheden gegeven (2022: EUR 26.100).

5 Herverzekeringsdeel technische voorziening

Hieronder is de gekapitaliseerde waarde van de herverzekeringscontracten opgenomen.

	2023	2022
Risicoverzekering	518	522
Garantiecontracten	7.559	7.845
Totaal	8.077	8.367

Een gedeelte van het ouderdomspensioen en partnerpensioen met betrekking tot in het verleden gedane pensioentoezeggingen is ondergebracht bij verzekeringsmaatschappijen. Het betreffen garantiecontracten die premievrij zijn. In een aantal van deze contracten is een winstdelingsclausule opgenomen. Een deel van de hieruit resulterende uitkeringen wordt door de verzekeraars aan het pensioenfonds uitgekeerd en een deel wordt rechtstreeks aan de pensioengerechtigden uitgekeerd. Indien sprake is van toeslagverlening betaalt het pensioenfonds de hiervoor benodigde koopsom aan de verzekeraars. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter.

De mutaties kunnen als volgt worden weergegeven:

	2023	2022
Stand begin van het jaar	8.367	10.492
Rentetoevoeging	98	-20
Wijziging rekenrente	116	-690
Uitkeringen herverzekerings	-318	-349
Wijzigingen actuariële grondslagen	-	9
Overige mutaties, per saldo	-39	122
Overige mutaties (alle mutaties ex VRG contracten)	-147	-1.197
Balanswaarde eind van het jaar	8.077	8.367

Het herverzekeringsdeel technische voorziening heeft een langlopend karakter.

6 Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

	2023	2022
Werkgevers	-	50
Nog te ontvangen (uitvoerings)kosten werkgever	42	72
Overige vorderingen en overlopende activa	-	-52
Totaal vorderingen pensioenen	42	70
Af te wikkelen beleggingstransacties	549	632
Dividend	-	-
Dividendbelasting	-	-
Omzetbelasting	227	158
Overige vorderingen en overlopende activa	41	305
Totaal vorderingen beleggingen	817	1.095
Totaal	859	1.165

De nog te ontvangen (uitvoerings) kosten werkgever worden in 2024 volledig afgeboekt.

7 Liquide middelen

Liquide middelen worden onderscheiden van banktegoeden die het karakter hebben van beleggingen of direct beschikbaar zijn om te worden belegd. Deze posten zijn begrepen in vastrentende waarden.

	2023	2022
Banktegoeden in rekening-courant	984	789
Totaal	984	789

De liquide middelen zijn vrij opeisbaar. Het pensioenfonds heeft een kredietfaciliteit bij de huisbankier van EUR 6.000 duizend (2022: EUR 6.000 duizend).

Passiva

8 Stichtingskapitaal en reserves

	2023	2022
Stand begin van het jaar	109.034	209.877
Resultaat	27.413	-100.843
Stand eind van het jaar	136.447	109.034

Het stichtingskapitaal bedraagt (ongewijzigd) EUR 453,78 en is gestort bij oprichting. De vermogenspositie wordt toegelicht in de risicoparagraaf op pagina 70 tot en met 75

9 Technische voorziening voor risico pensioenfonds

	Aantal	2023 Bedrag	Aantal	2022 Bedrag
Actieve deelnemers	38	-	42	-
Arbeidsongeschikte deelnemers	42	10.095	44	10.066
Gewezen deelnemers	3.435	178.401	3.603	177.297
Ingegaan ouderdomspensioen	2.843	262.267	2.847	265.049
Ingegaan partnerpensioen	1.292	82.651	1.331	81.089
Ingegaan wezenpensioen	10	50	9	31
Totaal pensioenuitkeringen	7.660	533.464	7.876	533.532
Administratiekosten en excassokosten		26.335		27.676
Totaal	7.660	559.799	7.876	561.208

De technische voorziening met betrekking tot arbeidsongeschikte deelnemers bestaat uit:

	2023	2022
Opgebouwde pensioenrechten ouderdomspensioen	4.235	4.057
Toekomstige premievrije opbouw pensioenrechten ouderdomspensioen	1.441	1.509
Ingegaan arbeidsongeschiktheidspensioen	4.419	4.500
Totaal	10.095	10.066

De waarde van de technische voorziening naar resterende looptijd is als volgt:

	2023	2022
Korter dan 1 jaar	34.782	35.756
Vanaf 1 jaar tot 5 jaar	122.486	123.526
Vanaf 5 jaar tot 10 jaar	122.386	120.287
Vanaf 10 jaar tot 20 jaar	154.668	150.598
Vanaf 20 jaar tot 30 jaar	77.257	78.248
Vanaf 30 jaar tot 40 jaar	34.173	36.714
Langer dan 40 jaar	14.047	16.079
Totaal	559.799	561.208

De mutaties in de voorziening zijn als volgt:

	2023	2022
Stand begin van het jaar	561.208	727.433
Inkomende waardeoverdrachten	12	14
Uitgaande waardeoverdrachten	-1.563	-3.438
Rentetoevoeging	16.998	-3.391
Wijziging rekenrente	18.462	-190.211
Toeslagverlening	276	55.952
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-33.621	-32.180
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-2.276	-1.431
Wijziging actuariële grondslagen	754	12.359
Actuariële resultaten	-304	-2.702
Overige mutaties	-147	-1.197
Stand eind van het jaar	559.799	561.208

Uit de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur ultimo 2023 kan voor het pensioenfonds een gemiddelde rekenrente van 2,4% worden afgeleid. Ultimo 2022 was de afgeleide rekenrente 2,7%

10 Schulden en overlopende passiva

	2023	2022
Waardeoverdracht	1	1
Herverzekeraar	52	-
Pensioenuitkeringen	271	664
Niet opgevraagde pensioenen	1.093	870
Belastingen en premies sociale verzekeringen	716	676
Overige schulden en overlopende passiva	421	411
Totaal schulden en overlopende passiva pensioenen	2.553	2.622
Af te wikkelen beleggingstransacties	56	16
Overige schulden en overlopende passiva	258	388
Totaal schulden en overlopende passiva beleggingen	314	404
Totaal	2.867	3.026

Het onder niet opgevraagde pensioenen opgenomen bedrag van EUR 1.093 duizend (2022: EUR 870 duizend) heeft volledig betrekking op afkopen van (kleine) pensioenen. De schulden hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

Overige informatie beleggingen

Beleggingsportefeuille

De totale beleggingsportefeuille bedraagt EUR 689.738 duizend (2022: EUR 663.616 duizend) en is als volgt samengesteld:

	2023	2022
Vastgoedbeleggingen	44.061	34.036
Aandelen	153.514	118.385
Vastrentende waarden	486.309	539.625
Derivaten activa	8.442	1.573
Derivaten passiva	-3.133	-30.672
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	689.192	662.947
Vorderingen	776	790
Schulden	-230	-121
Totaal	689.738	663.616

Marktwaaarde beleggingen voor risico pensioenfonds

De beleggingen kunnen overeenkomstig RJ 290.916 als volgt worden ingedeeld naar de categorieën afgeleid van genoteerde marktprijzen, onafhankelijke taxaties, netto-contante-waard berekeningen en andere geschikte methoden:

	Genoteerde marktprijzen	Netto-contante waarde	Andere geschikte methoden	Totaal
2023				
Vastgoed	44.058	-	3	44.061
Aandelen	153.514	-	-	153.514
Vastrentende waarden	458.717	1.305	26.287	486.309
Derivaten activa	-	8.442	-	8.442
Derivaten passiva	-	-3.133	0	-3.133
Totaal	656.289	6.614	26.290	689.192
	Genoteerde marktprijzen	Netto- contante waarde	Andere geschikte methoden	Totaal
2022				
Vastgoed	34.036	-	-	34.036
Aandelen	118.385	-	-	118.385
Vastrentende waarden	510.076	1.224	28.325	539.625
Derivaten activa	-	1.570	3	1.573
Derivaten passiva	-	-30.672	0	-30.672
Totaal	662.497	-27.878	28.328	662.947

Mutaties beleggingen voor risico pensioenfonds

	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Totaal
2023				
Balanswaarde begin van het jaar	34.036	118.384	539.625	692.045
Aankopen	25.570	70.508	136.569	232.648
Verkopen	-16.516	-60.103	-214.973	-291.592
Waardeveranderingen	971	24.725	24.623	50.319
Verandering lopende rente	-	-	-519	-519
Mutatie liquiditeiten	-	-	984	984
Balanswaarde eind van het jaar	44.061	153.514	486.309	683.884
2022				
Balanswaarde begin van het jaar	49.180	159.335	723.729	932.244
Aankopen	16.573	61.377	545.793	623.743
Verkopen	-20.893	-81.638	-596.234	-698.765
Waardeveranderingen	-10.824	-20.690	-127.950	-159.464
Verandering lopende rente	-	-	-284	-284
Mutatie liquiditeiten	-	-	-5.429	-5.429
Balanswaarde eind van het jaar	34.036	118.384	539.625	692.045

Derivaten zijn niet in dit overzicht opgenomen.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

(Langlopende) contractuele verplichtingen

Het pensioenfonds heeft een overeenkomst betreffende pensioenuitvoering en bestuursondersteuning afgesloten voor de periode tot en met 31 december 2025. De overeenkomst kan worden beëindigd met inachtneming van een opzegtermijn van zes maanden. De verplichting voor deze periode bedraagt EUR 1.157 duizend (2022: EUR 965 duizend). De totale verplichting voor de resterende looptijd bedraagt EUR 1.202 duizend per jaar.

Risicobeheer

In het bestuursverslag worden de belangrijke risico's die het pensioenfonds loopt besproken, wordt ingegaan op de risicohouding en wordt het beleid beschreven dat wordt gevoerd om deze risico's te beheersen. In deze paragraaf van de jaarrekening worden voornamelijk de financiële risico's beschreven en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico van het pensioenfonds is het solvabiliteitsrisico. Dit is het risico dat het fonds op lange termijn de pensioenverplichtingen niet kan nakomen. De solvabiliteit wordt gemeten aan de hand van het verschil tussen het aanwezig eigen vermogen en het vereist eigen vermogen. Daarnaast wordt de (actuele) dekkingsgraad als solvabiliteitsratio gehanteerd. De actuele dekkingsgraad is de verhouding tussen de nettoactiva en het totaal van de technische voorzieningen (technische voorziening voor risico pensioenfonds en technische voorziening voor risico deelnemers).

Het vereist eigen vermogen wordt berekend op basis van een scenarioanalyse zoals gebruikt in de standaardmethode voor de solvabiliteitstoets van DNB.

Het surplus van het aanwezig eigen vermogen ten opzichte van het vereist eigen vermogen bedraagt EUR 57.853 duizend (2022: EUR 42.899 duizend):

	2023	2022
Vereiste buffers		
· Rentemismatchrisico	5.419	6.137
· Vastgoedrisico en aandelenrisico	55.305	40.978
· Valutarisico	22.336	14.972
· Commodityrisico	-	-
· Kredietrisico	24.882	26.934
· Verzekeringstechnisch risico	15.644	16.164
· Liquiditeitsrisico	-	-
· Concentratierisico	-	-
· Operationeel risico	-	-
· Actief risico	1.624	2.972
Totaal	125.210	108.157
Diversificatie van risico's	-46.616	-42.022
Totaal vereist eigen vermogen	78.594	66.135
Aanwezig eigen vermogen	136.447	109.034
Surplus	57.853	42.899

In voorgaand overzicht worden de vereiste buffers voor de onderscheiden risico's en het diversificatie-effect weergegeven. Het vereist eigen vermogen van EUR 78.594 duizend (2022 EUR 66.135) is gebaseerd op de strategische beleggingsportefeuille ultimo verslagjaar, die bepalend is voor de vermogenstoets van DNB. De hiermee overeenkomende vereiste dekkingsgraad bedraagt 114,0% (2022: 111,8%). De actuele dekkingsgraad bedraagt 124,4% (2022: 119,4%).

De ontwikkeling van de actuele dekkingsgraad kan als volgt worden geanalyseerd:

	2023	2022
Dekkingsgraad begin van het jaar	119,4%	128,9%
Premies	0,0%	0,0%
Pensioenuitkeringen	1,3%	1,3%
Toeslagverlening pensioenrechten	0,0%	-9,3%
Resultaat beleggingen	11,3%	-31,4%
Rentetoevoeging	-3,5%	0,6%
technische voorziening		
Wijziging rekenrente	-3,8%	45,3%
technische voorziening		
Wijziging actuariële grondslagen	-0,1%	-2,2%
Overig	-0,2%	-13,8%
	124,4%	119,4%

De in de berekening van de actuele dekkingsgraad van 124,4% (2022: 119,4%) opgenomen technische voorziening voor risico pensioenfonds is vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur DNB. Hieruit kan voor het pensioenfonds een gemiddelde rekenrente van 2,4% (2022: 2,7%) worden afgeleid. Het effect van -13,8% komt met name doordat de effecten vanwege renteverandering en overrendement relatief groot zijn dit jaar en omdat deze – in lijn met de herstelplansystematiek – afzonderlijk worden beschouwd, ten opzichte van dekkingsgraad begin boekjaar. Hierdoor ontstaat een relatief groot kruiseffect.

Het minimaal vereist eigen vermogen, uitgaande van een minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,0%, bedraagt EUR 22.392 duizend (2022: EUR 22.448 duizend).

De beleidsdekkingsgraad bedraagt 123,1% (2022: 127,6%). De beleidsdekkingsgraad is de (voortschrijdend) gemiddelde actuele dekkingsgraad van de laatste 12 maanden.

De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor:

- de toetsing aan het (strategisch) vereist eigen vermogen;
- het toepassen van eventuele kortingen;
- het toeslagbeleid

De beleidsdekkingsgraad is 9,1 procentpunten hoger (2022: 15,8 procentpunten hoger) dan de met het (strategisch) vereist vermogen overeenkomende dekkingsgraad.

Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden de pensioenverplichtingen contant gemaakt tegen de reële rente. De reële rente wordt berekend door de nominale rekenrente volgens de rentetermijnstructuur DNB te verminderen met de geschatte inflatiecomponent. Deze benaderingswijze wordt gebruikt omdat de reële rentetermijnstructuur niet rechtstreeks kan worden gebaseerd op marktinformatie.

De reële dekkingsgraad bedraagt 89,1% (2022: 82,4%) en is gebaseerd op een afgeleide reële marktrente van -0,05% (2022: 0%).

Het solvabiliteitsrisico wordt hierna toegelicht aan de hand van de in de solvabiliteitstoets van DNB onderkende risico's. Met uitzondering van het operationele risico, worden deze risico's aangemerkt als financiële risico's.

Renterisico

Renterisico is het verschil in rentegevoeligheid tussen de portefeuille vastrentende waarden en de technische voorziening voor risico pensioenfonds. De rentegevoeligheid van de technische voorziening is als gevolg van de langere looptijden hoger dan die van de portefeuille obligaties. Een daling van de marktrente leidt tot een stijging van de waarde van de technische voorziening, die slechts voor een deel wordt gecompenseerd door een stijging van de waarde van de portefeuille obligaties.

Door afdekking van het renterisico is de vermogenspositie van het pensioenfonds minder gevoelig voor de ontwikkeling van de marktrente. Het renterisico wordt afgedekt door middel van interest rate swaps.

Het volgende overzicht van de looptijden van de portefeuille vastrentende waarden (nagenoeg alleen obligaties op basis van doorkijk), de technische voorziening en de portefeuille interest rate swaps geeft op hoofdlijnen inzicht in het renterisico:

	Vastrentende waarden	Technische voorziening	Positie voor rente derivaten	Interest rate swaps	Netto positie
2023					
Korter dan 1 jaar	45.220	-34.782	10.438	-122.200	-111.762
Vanaf 1 jaar tot 5 jaar	133.395	-122.486	10.909	-	10.909
Vanaf 5 jaar tot 10 jaar	109.720	-122.386	-12.666	-	-12.666
Vanaf 10 jaar tot 20 jaar	111.892	-154.668	-42.776	27.465	-15.311
Langer dan 20 jaar	82.419	-125.477	-43.058	97.149	54.091
Totaal	482.647	-559.799	-77.152	2.414	-74.738
2022					
Korter dan 1 jaar	67.953	-35.756	32.197	-133.500	-101.303
Vanaf 1 jaar tot 5 jaar	168.834	-123.526	45.308	-	45.308
Vanaf 5 jaar tot 10 jaar	130.788	-120.287	10.501	-	10.501
Vanaf 10 jaar tot 20 jaar	105.086	-150.598	-45.512	32.833	-12.679
Totaal	530.643	-561.208	-30.565	-30.563	-61.128

In vorenstaand overzicht is geen rekening gehouden met posities in obligatiefutures. De investeringen in hypothecaire leningen van EUR 57.797 duizend (2022: EUR 57.726 duizend) hebben betrekking op een tweetal beleggingsfondsen. De onderliggende hypothecaire leningen (woninghypotheken) hebben geen rating en zijn dan ook begrepen in het deel van de portefeuille vastrentende waarden zonder rating. Deze beleggingsfondsen hebben evenmin een officiële rating. Op basis van een intern model van de beheerders van de beleggingsfondsen is de indicatieve rating AA.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten aan de hand van de modified duration. Dit is de met de contante waarde van rente en aflossing gewogen gemiddelde looptijd in jaren. De duration mismatch is het verschil tussen de duration van de pensioenverplichtingen en de naar omvang (ten opzichte van de pensioenverplichtingen) gewogen duration van de vastrentende waarden.

De modified duration van de portefeuille vastrentende waarden en de technische voorziening en de duration mismatch zijn als volgt:

	2023	2022
Vastrentende waarden inclusief rentederivaten	13,3	11,6
Gewogen ten opzichte van technische voorziening	9,4	8,9
Technische voorziening	12,7	12,8
Mismatch	3,3	8,9

Bij de berekening van de modified duration van de vastrentende waarden worden high yield bonds en emerging market debt buiten beschouwing gelaten.

Bij een rentestijging daalt de waarde van de vastrentende waarden minder dan de waarde van de technische voorziening, waardoor de actuele dekkingsgraad verbetert. Bij een rentedaling stijgt de waarde van de vastrentende waarden minder dan de waarde van de technische voorziening, waardoor de actuele dekkingsgraad verslechtert. Een daling van de nominale marktrente met 1,0 procentpunt resulteert in een daling van de actuele dekkingsgraad met ongeveer 16 procentpunten (2022: ongeveer 15 procentpunten).

Een stijging van de nominale marktrente met 1,0 procentpunt daarentegen resulteert in een verbetering van de actuele dekkingsgraad met ongeveer 16 procentpunten (2022: ongeveer 16 procentpunten).

Hiervoor is ervan uitgegaan dat de marktrente voor alle looptijden in gelijke mate stijgt of daalt. Er kan echter sprake zijn van verschillen in de rentebeweging voor verschillende looptijden. De lange rente kan bijvoorbeeld sterker stijgen of dalen dan de korte rente. Veranderingen in de rentecurve worden niet gemeten aan de hand van de modified duration, maar hebben wel invloed op het renterisico.

Vastgoedrisico en aandelenrisico

Vastgoedrisico is het risico dat de waarde van vastgoed en vastgoedaandelen verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. Informatie over de spreiding van de portefeuille naar sector en regio is opgenomen in de toelichting op de balanspost vastgoed. De portefeuille vastgoedbeleggingen maakt ongeveer 6% (2022: ongeveer 5%) uit van de totale beleggingen.

In de solvabiliteitstoets van DNB wordt uitgegaan van een waardeschok van beursgenoteerd vastgoed van 30% en niet-beursgenoteerd vastgoed van 15%. Een hiermee overeenkomende waardedaling van de vastgoedbeleggingen resulteert in een daling van de actuele dekkingsgraad met ongeveer 2 procentpunten (2022: ongeveer 2 procentpunten). Een hiermee overeenkomende waardestijging van deze beleggingen daarentegen resulteert in een verbetering van de actuele dekkingsgraad met ongeveer 2 procentpunten (2022: ongeveer 2 procentpunten).

Aandelenrisico is het risico dat de waarde van aandelen verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. Informatie over de spreiding van de portefeuille naar sector en regio is opgenomen in de toelichting op de balanspost aandelen. De aandelenportefeuille maakt ongeveer 22% (2022: ongeveer 17%) uit van de totale beleggingsportefeuille.

In de solvabiliteitstoets van DNB wordt uitgegaan van een waardeschok van beursgenoteerde aandelen ontwikkelde markten van 30%, beursgenoteerde aandelen opkomende markten van 40% en nietbeursgenoteerde aandelen (private equity) van eveneens 40%. Een hiermee overeenkomende waardedaling van de totale aandelenportefeuille, rekening houdend met de positie in aandelenfutures, resulteert in een daling van de actuele dekkingsgraad met ongeveer 9 procentpunten (2022: ongeveer 7 procentpunten). Een hiermee overeenkomende waardestijging van de portefeuille aandelen, eveneens rekening houdend met de positie in aandelenfutures, resulteert in een verbetering van de actuele dekkingsgraad met ongeveer 6 procentpunten (2022: ongeveer 7 procentpunten).

Valutarisico

Valutarisico is het risico dat de waarde van beleggingen verandert als gevolg van veranderingen in valutakoersen.

Van de beleggingen (exclusief de derivatenposities) luidt omgerekend EUR 284.446 duizend (2022: EUR 246.100 duizend) in een andere valuta dan de euro. De valutapositie op basis van doorkijk (uitgedrukt in euro's) kan als volgt worden geanalyseerd:

	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Totaal	Valuta- afdekking	Netto positie
2023						
Amerikaanse dollar	29.050	106.119	59.760	194.929	-143.987	50.942
Japanse yen	4.167	10.838	-	15.004	-	15.004
Britse pond	1.988	6.140	4.703	12.832	-12.575	257
Overige valuta's	8.856	30.742	418.183	457.781	161.948	619.729
Totaal	44.061	153.839	482.647	680.547	5.386	685.932
	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Totaal	Valuta- afdekking	Netto positie
2022						
Amerikaanse dollar	22.985	65.352	74.124	162.461	-136.103	26.358
Japanse yen	3.680	6.733	-	10.413	-	10.413
Britse pond	1.399	5.292	5.508	12.200	-11.703	497
Overige valuta's	6.199	40.279	451.010	497.489	118.767	616.255
Totaal	34.264	117.657	530.643	682.563	-29.040	653.523

In de solvabiliteitstoets van DNB wordt uitgegaan van een waardeschok van de na afdekking resterende positie in vreemde valuta's van ontwikkelde markten ten opzichte van de euro van 20%. De positie in vreemde valuta's van opkomende markten wordt geschokt met 35%. Hiermee overeenkomende dalingen van de valutakoersen ten opzichte van de euro resulteren in een daling van de actuele dekkingsgraad met ongeveer 4 procentpunten (2022: ongeveer 5 procentpunten). Hiermee overeenkomende stijgingen van de valutakoersen resulteren in een verbetering van de actuele dekkingsgraad met ongeveer 7 procentpunten (2022: ongeveer 5 procentpunten)

Commodityrisico

Commodityrisico is het risico dat de waarde van commoditybeleggingen verandert als gevolg van veranderingen in de marktprijzen van onderliggende grondstoffen. Het fonds belegt niet in commodities of commodityderivaten, zodat geen sprake is van commodityrisico.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico dat tegenpartijen hun contractuele verplichtingen aan het pensioenfonds of de beleggingsfondsen waarin het pensioenfonds participeert niet nakomen. Informatie over de kredietwaardigheid van de portefeuille op basis van credit ratings en over de spreiding van de portefeuille naar sector en regio is opgenomen in de toelichting op de balanspost vastrentende waarden. Ongeveer 28% (2022: ongeveer 29%) van de totale portefeuille heeft de hoogste rating AAA en ongeveer 23% (2022: ongeveer 16%) van de portefeuille heeft de AA-rating.

Verzekeringstechnisch risico

Het belangrijkste verzekeringstechnisch risico is het langlevenrisico. Dit is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld bij de vaststelling van de premie en de berekening van de technische voorziening. Door toepassing van de AG-prognosetafels 2022 met correcties voor ervaringssterfte wordt rekening gehouden met een toekomstige verbetering van de levensverwachting. Dit neemt niet weg dat een grote mate van onzekerheid bestaat met betrekking tot de toekomstige ontwikkeling van de levensverwachting.

Een ander verzekeringstechnisch risico is het overlijdensrisico. Dit is het risico dat (gewezen) deelnemers en/of pensioengerechtigden eerder overlijden dan gemiddeld verondersteld bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen. Dit is met andere woorden het risico dat de hiervoor opgenomen technische voorziening onvoldoende zijn om de toekomstige uitkeringen partnerpensioen en wezenpensioen te dekken. De hiervoor gevormde technische voorziening worden vastgesteld op basis van de actuele AG prognosetafels met correcties voor ervaringssterfte.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat onvoldoende liquide middelen beschikbaar zijn om op korte termijn aan de verplichtingen (voornamelijk de pensioenuitkeringen) te kunnen voldoen. Dit risico is onder normale omstandigheden nagenoeg afwezig, omdat de pensioenuitkeringen voor een belangrijk deel kunnen worden voldaan uit de ontvangen premies en directe beleggingsopbrengsten en bovendien verreweg het grootste deel van de beleggingsportefeuille bestaat uit liquide vermogenstitels. Dit neemt niet weg dat ingenomen derivatenposities kunnen leiden tot de contractuele verplichting tot bijstorting. Feitelijk is het liquiditeitsrisico geen onderdeel van het solvabiliteitsrisico, namelijk het risico dat het pensioenfonds op lange termijn de pensioenverplichtingen niet kan nakomen. Wel is het zo dat een gedwongen verkoop op korte termijn van illiquide beleggingen veelal een ongunstige prijs tot gevolg heeft, waardoor op de verkoop verlies wordt geleden. Het totaal van de illiquide beleggingen maakt ongeveer 0% (2022: ongeveer 4%) uit van de totale portefeuille beleggingen. Het liquiditeitsrisico wordt overeenkomstig het standaardmodel van DNB op nihil gesteld.

Concentratierisico

Concentratierisico kan optreden als een goede spreiding van beleggingen of pensioenverplichtingen ontbreekt. In het standaardmodel van DNB voor de bepaling van het vereist eigen vermogen is het concentratierisico gelijkgesteld aan nihil. Het pensioenfonds voldoet aan deze veronderstelling van een voldoende gediversifieerde beleggingsportefeuille en een voldoende evenwichtige demografische opbouw van de populatie. In de toelichting op de balanspost vastrentende waarden zijn de posten die meer dan 5% uitmaken van de totale obligatieportefeuille vermeld. Een viertal beleggingsfondsen maken gezamenlijk ongeveer 79% (2022: ongeveer 61%) uit van de totale obligatieportefeuille. De derivaten met een positieve marktwaarde betreffen voor 77% (2022: 95%) 4 (2022: 2) tegenpartijen. De totale marktwaarde van deze contracten komt overeen met ongeveer 1% (2022: ongeveer 1%) van de marktwaarde van de obligatieportefeuille. Voor de derivatenposities zijn voldoende zekerheden Het concentratierisico wordt overeenkomstig het standaardmodel van DNB op nihil gesteld.

Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico dat optreedt bij de uitvoering van de pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten, als gevolg van niet afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen. Dit risico wordt beperkt door de ISAE 3402-rapportages die het pensioenfonds van de diverse uitvoerders ontvangt. Op grond van de Pensioenwet mag het operationeel risico in de solvabiliteitstoets van DNB op nihil worden gesteld, mits geen sprake is van een verhoogd risico. In 2023 (en 2022) is aan deze voorwaarde voldaan.

Actief risico

Actief risico is het risico dat het rendement van een beleggingsportefeuille afwijkt van de voor deze beleggingsportefeuille gehanteerde benchmark. Op basis van een ALM-studie wordt een strategische beleggingsmix bepaald. Ter beoordeling van de relatieve beleggingsresultaten wordt voor de afzonderlijke beleggingscategorieën binnen de totale beleggingsportefeuille een benchmark bepaald, die worden geaggregeerd op portefeuilleniveau.

Door middel van zowel actief beheer van de onderscheiden afzonderlijke beleggingsportefeuilles per assetcategorie (selectie van individuele vermogenstitels) als actief beheer van de totale portefeuille (afwijking van de strategische mix) wordt actief risico aangegaan. De benchmarkportefeuille dient dus als referentiekader voor de beoordeling van de relatieve beleggingsresultaten. In de solvabiliteitstoets van DNB wordt alleen rekening gehouden met het actieve risico in de aandelenportefeuille.

Indexeringsrisico

De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Het bestuur van het pensioenfonds stelt jaarlijks de toeslagverlening vast met inachtneming van de financiële positie van het pensioenfonds. Indexeringsrisico is het risico dat de ambitie met betrekking tot de toeslagverlening niet wordt gerealiseerd als gevolg van tegenvallend rendement op de beleggingen, daling van de marktrente en demografische ontwikkelingen.

Door middel van de reële dekkingsgraad kan inzicht worden gegeven in de mate waarin in de toekomst toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden de pensioenverplichtingen contant gemaakt tegen de reële rente. De reële rente wordt berekend door de nominale rente te verminderen met de geschatte inflatiecomponent. De aldus berekende reële dekkingsgraad bedraagt 89,1% (2022: 82,4%).

Toelichting op de staat van baten en lasten

(bedragen in duizenden euro's)

Baten en lasten beleggingsactiviteiten

Vanaf 1 juli 2018 is het pensioenfonds een gesloten fonds. Per 31 december 2020 is garantieregeling I beëindigd. Voor de 48 deelnemers die nog aanspraak maakten op deze regeling is op deze datum de extra pensioenaanspraak ingekocht. De definitieve koopsom voor de inkoop van deze garantieregeling I pensioenen per 31 december 2020 bedraagt EUR 3.230 duizend. Het restant betreft een individuele koopsom en de koopsommen in het kader van de VPL regeling.

11 Waardeoverdrachten

Hieronder is opgenomen het saldo van inkomende bedragen uit hoofde van overgenomen pensioenverplichtingen en uitgaande bedragen uit hoofde van overgedragen pensioenverplichtingen. In 2023 heeft het fonds (SAMAS aanspraken – Winstuitkering (WUK)) aan de werkgever overgedragen. In de uitgaande waardeoverdrachten zit hierin een bedrag van EUR 774 duizend.

	2023	2022
Inkomende waardeoverdrachten	11	13
Uitgaande waardeoverdrachten	-1.710	-3.242
Totaal	-1.699	-3.229

12 Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuarieel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de technische voorziening van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en partnerpensioen.

	2023	2022
Totaal	-	-

13 Toeslagen

	2023	2022
Actieve deelnemers	-276	-883
Gewezen deelnemers	-	-21.332
Pensioengerechtigden	-	-33.737
Totaal	-276	-55.952

De pensioenrechten van de actieve deelnemers zijn per 1 januari 2024 niet verhoogd (1 januari 2023: 8,3%). In 2023 en 2022 betreft de toeslag van de actieve deelnemers alleen nog de groep arbeidsongeschikten. De premievrije pensioenrechten en de ingegane pensioenen zijn per 1 januari 2024 niet verhoogd (1 januari 2023: 8,3%). In 2023 was er ten onrechte een indexatie van 3,0% toegekend in plaats van 12,1% op WAO-hiaat uitkeringen. In 2023 heeft het fonds de verleende indexatie WAO-hiaat uitkeringen met terugwerkende kracht per 1 januari 2023 gecorrigeerd.

14 Rentetoevoeging technische voorziening

	2023	2022
Totaal	-16.998	3.391

De in het verslagjaar aan de technische voorziening toegevoegde rente is gebaseerd op de éénjaarsrente van 3,26% (2022: negatief 0,49%).

15 Wijziging rekenrente

De waarde van de pensioenverplichtingen wijzigt onder invloed van veranderingen in de rekenrente.

	2023	2022
Totaal	-18.462	190.211

De afgeleide rekenrente is in 2023 gedaald van 2,7% tot 2,4% en is in 2022 gestegen van 0,5% tot 2,7%

16 Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorziening. De hieronder opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen en kosten van de verslagperiode.

	2023	2022
Onttrekking pensioenuitkeringen	33.621	32.180
Onttrekking pensioenuitvoeringskosten	2.276	1.431
Totaal	35.897	33.611

17 Pensioenrechten waardeoverdrachten

Hieronder zijn opgenomen de toevoeging aan de technische voorziening uit hoofde van pensioenrechten met betrekking tot inkomende waardeoverdrachten en de onttrekking aan de voorziening uit hoofde van pensioenrechten met betrekking tot uitgaande waardeoverdrachten. In 2023 heeft het fonds (SAMAS aanspraken – Winstuitkering (WUK))) aan de werkgever overgedragen. In de uitgaande waardeoverdrachten zit hierin een bedrag van EUR 716 duizend.

	2023	2022
Pensioenrechten inkomende waardeoverdrachten	-12	-14
Pensioenrechten uitgaande waardeoverdrachten	1.563	3.438
Saldo	1.551	3.424

18 Wijzigingen actuariële grondslagen

De actuariële grondslagen zijn de uitgangspunten en veronderstellingen waarop de berekening van de technische voorziening is gebaseerd. Onder wijziging actuariële grondslagen is het effect van aanpassing van de bestandsgrondslagen, economische grondslagen en kostengrondslagen op de voorziening opgenomen.

	2023	2022
Wijziging UFR methodiek	-754	-3.574
Overgang op AG-prognosetafels 2020	-	-5.475
Wijziging correctiefactoren	-	2.140
Wijziging actuariële grondslagen	-	-3.753
- kostenvoorziening	-	-
Latent wezenpensioen	-	-1.697
Totaal	-754	-12.359

Voor looptijden langer dan 20 jaar wordt de swapcurve per balansdatum aangepast. Vanaf 1 januari 2021 tot 1 januari 2024 is de aanpassing een weging van de oude UFR-methodiek (advies Commissie UFR 2013) en de nieuwe UFR methodiek (advies Commissie Parameters 2019). De weging van de oude UFR-methodiek wordt stapsgewijs afgebouwd (2021: 75%, 2022: 50%, 2023: 25% en 2024: 0%). In de UFR-methodiek wordt de onderliggende éénjaarsforwardrente geëxtrapoleerd naar een lange termijn verwacht renteniveau, de zogenoemde Ultimate Forward Rate (UFR). De UFR wordt vastgesteld

als 120-maands voortschrijdend gemiddelde van de werkelijke 1-jaar 20-jaarsforward- rentes (oude UFR-methodiek) respectievelijk 120-maands voortschrijdend gemiddelde van de werkelijke 1-jaar 30-jaarsforwardrentes (nieuwe UFR-methodiek). In de door DNB gevolgde methodiek beweegt de rente vanaf 21 jaar geleidelijk in de richting van de UFR, doordat de actuele forwardrente wordt gemiddeld met de UFR. De UFR in de oude UFR-methodiek bedraagt ultimo 2023 1,3% (2022: 1,4%) en in de nieuwe UFR-methodiek ultimo 2023 1,0% (2022: 1,1%) Vanaf 1 januari 2023 heeft DNB de hiervoor beschreven UFR methodiek laten vervallen. De voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen gehanteerde rentetermijnstructuur DNB betreft voor looptijden tot en met 50 jaar de marktrente op de interbancaire swapmarkt. Vanaf looptijd 50 vindt extrapolatie plaats met de constante 30-jaars forward met een looptijd van 20 jaar.

19 Overige mutaties technische voorziening

	2023	2022
Actuariële resultaten	304	2.702
Overige mutaties	147	1.197
Totaal	451	3.899

De actuariële resultaten zijn als volgt samengesteld:

	2023	2022
Kortlevenrisico	611	-1.279
Langlevenrisico	338	3.845
Sterfte	949	2.566
Arbeidsongeschiktheid	36	232
Flexibele keuzemogelijkheden	-359	-245
Overig	-322	149
Totaal	304	2.702

20 Pensioenuitkeringen

	2023	2022
Ouderdomspensioen (inclusief overbruggingspensioen)	-23.206	-22.032
Partnerpensioen	-9.777	-9.243
Wezenpensioen	-14	-12
Arbeidsongeschiktheidspensioen	-263	-269
Totaal periodieke pensioenuitkeringen	-33.260	-31.556
Niet opgevraagde pensioenuitkeringen	-	-
Afkopen pensioenen	-236	-363
Totaal	-33.496	-31.919

Onder niet opgevraagde pensioenuitkeringen is de vrijval van de in het verslagjaar betaalbaar gestelde, maar door de pensioengerechtigden niet opgevraagde pensioenen opgenomen.

21 Herverzekeringen

	2023	2022
Koopsommen toeslagen herverzekering	-100	-387
Uitkeringen herverzekering	335	384
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorziening	-290	-2.125
Totaal	-55	-2.128

22 Pensioenuitvoeringskosten

	2023	2022
Kosten pensioenuitvoering	-1.175	-993
Kosten bestuursondersteuning	-475	-451
Kosten bestuur	-338	-305
Advies- en controlekosten	-386	-498
Overige kosten	-136	-118
 Totaal vóór vergoeding werkgever	 -2.510	 -2.365
Vergoeding werkgever		
 Totaal vóór toerekening aan vermogensbeheer	 -2.510	 -2.365
Toegerekend aan vermogensbeheer	343	309
Totaal	-2.167	-2.056

Dit betreft de kosten met betrekking tot de uitvoering van de pensioenregeling. De kosten van vermogensbeheer zijn hierin niet begrepen. De kosten van bestuur en financieel beheer worden toegerekend aan pensioenuitvoering en vermogensbeheer.

De activiteiten van het pensioenfonds zijn niet onderworpen aan de heffing van omzetbelasting (btw). Om deze reden heeft het pensioenfonds geen recht op aftrek van voorbelasting op kosten.

Baten en lasten beleggingsactiviteiten

23 Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen

	Direct	Waarde verandering	Beheer- kosten	Transactie- kosten	Totaal
2023					
Vastgoedbeleggingen	1.414	1.183	-186	-27	2.384
Aandelen	2.642	24.917	-76	-117	27.366
Aandelenderivaten	-	52			52
Vastrentende waarden	7.427	27.030	-1.040	-697	32.720
Rentederivaten	-1.396	3.658			2.262
Valutaderivaten	-	720			720
Totaal	10.087	57.560	-1.302	-841	65.504
Niet toegerekende kosten					-2.083
Totaal					63.421
2022					
Vastgoedbeleggingen	1.290	-10.614	-185	-23	-9.532
Aandelen	2.588	-20.195	-276	-219	-18.101
Aandelenderivaten	-	-93			-93
Vastrentende waarden	8.585	-125.794	-1.041	-669	-119.119
Rentederivaten	1.022	-64.809			-63.787
Valutaderivaten	-	-15.580			-15.580
Totaal	13.485	-237.085	-1.502	-911	-226.013
Niet toegerekende kosten					-1.723
Totaal					-227.736

De hiervoor weergegeven kosten van vermogensbeheer en transactiekosten per beleggingscategorie zijn mede op schattingen gebaseerd.

De niet aan de afzonderlijke beleggingscategorieën toegerekende kosten van vermogensbeheer kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2023	2022
Kosten fiduciair vermogensbeheer	-1.076	-1.251
Overige kosten vermogensbeheer	-664	-163
Totaal vóór toegerekende kosten bestuur en financieel beheer	-1.740	-1.414
Toegerekende kosten bestuur en financieel beheer	-343	-309
Totaal	-2.083	-1.723

De totale kosten vermogensbeheer (exclusief transactiekosten) bedragen EUR 3.385 duizend (2022: EUR 3.225 duizend). De kosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2023	2022
Aan beleggingscategorieën toegerekende beheerkosten	-1.302	-1.502
Niet aan beleggingscategorieën toegerekende overige kosten	-2.083	-1.723
Totaal	-3.385	-3.225

Overige informatie

Verbonden partijen

De aangesloten ondernemingen, bestuursleden, visitatiecommissie en sleutelfunctiehouders worden aangemerkt als verbonden partijen.

Het pensioenfonds heeft geen leningen verstrekt aan bestuursleden en heeft ook anderszins geen vorderingen op bestuursleden. Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de paragraaf Bezoldiging bestuurders hierna.

Er zijn geen transacties van betekenis met verbonden partijen die niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan

Medewerkers

Het pensioenfonds heeft geen personeel in dienst.

Bezoldiging bestuurders

Het totaal van de uitgekeerde bestuurders beloning via het fonds, zoals is vastgelegd in de abtn-bijlage Beloningsbeleid, bedraagt EUR 271 duizend (2022: EUR 293 duizend).

Honorarium accountant

De aan het verslagjaar toegerekende accountants honoraria zoals bedoeld in artikel 382a Titel 9, Boek 2 BW bedragen EUR 85 duizend (2022: EUR 77 duizend). De kosten hebben volledig betrekking op de controle van de jaarrekening en de jaarstaten DNB.

Belastingen

Het pensioenfonds is op grond van de aard van de activiteiten vrijgesteld van belastingheffing voor de vennootschapsbelasting.

Toezichthouder

Evenals vorig jaar is geen sprake van door DNB genomen corrigerende maatregelen ingevolge artikel 96 Pensioenwet.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum met een financiële impact.

Amsterdam, 10 juni 2024

Bestuur

- E.G.M. Donders, voorzitter
- P.A.H. Martens, secretaris
- F.P. Lamein
- A.P.M. Mol
- R.A.L. Monnens
- J. van Noord
- M.E.J. Schuit
- T. Stanoevska

Overige gegevens

Bestemming van het resultaat

In de statuten is geen bepaling opgenomen over de wijze waarop het resultaat moet worden verdeeld. Het resultaat wordt jaarlijks geheel ten gunste dan wel ten laste van de reserves gebracht.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Staples te Maastricht is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Staples, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 6,9 miljoen. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 345 duizend te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Staples is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen.

De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de toeslagen beperkt zijn.

Apeldoorn, 20 juni 2024

drs. J.L.A. Schilder AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds Staples

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening voor het boekjaar geëindigd op 31 december 2023 van Stichting Pensioenfonds Staples te Maastricht gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Staples per 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- ▶ de balans per 31 december 2023;
- ▶ de staat van baten en lasten over 2023;
- ▶ de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Staples (hierna ook wel het pensioenfonds) zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Ons inzicht in het pensioenfonds

Het pensioenfonds voert als ondernemingspensioenfonds de pensioenregeling uit voor Staples. Vermogensbeheer en pensioenbeheer zijn uitbesteed aan gespecialiseerde dienstverleners. Wij hebben bijzondere aandacht in onze controle besteed aan vermogensbeheer en pensioenbeheer op basis van de activiteiten van het pensioenfonds en onze risicoanalyse.

Wij hebben de materialiteit bepaald en de risico's geïdentificeerd en ingeschat dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, om in reactie op deze risico's de controlewerkzaamheden te bepalen ter verkrijging van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€ 6,9 miljoen
Toegepaste benchmark	1% van het pensioenvermogen per 31 december 2023, zijnde het totaal van de voorziening voor pensioenverplichtingen en de vrije reserves.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van het pensioenfonds en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Gelet op het reserveoverschot hebben wij de materialiteit gesteld op 1,0% van het pensioenvermogen. De wijze waarop wij de materialiteit hebben bepaald, is niet gewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 345 duidend rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Opdrachtteam en gebruikmaken van het werk van specialisten

Wij hebben zorggedragen dat het opdrachtteam over de juiste kennis en vaardigheden beschikt die nodig zijn voor de controle van een ondernemingspensioenfonds. Wij hebben in het opdrachtteam specialisten opgenomen op het gebied van IT audit.

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van alle wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Onze controle-aanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij hebben de risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en diens omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de visitatiecommissie het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij verwijzen naar hoofdstuk "Risicobeheer" van het bestuursverslag, waarin het bestuur zijn (fraude)risicoanalyse heeft opgenomen.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode en de klokkenluidersregeling. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij houden rekening met het risico dat het bestuur interne beheersmaatregelen kan doorbreken, aangezien dit risico in alle organisaties aanwezig is. Vanwege dit risico hebben wij onder meer schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang, met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen en significante schattingsposten, zoals toegelicht in Toelichting Grondslagen voor de waardering van activa en passiva in de jaarrekening, waaronder de subjectieve elementen in de waardering van de technische voorzieningen. Wij verwijzen in dit kader verder naar het kernpunt "Technische voorziening risico pensioenfonds". Ook hebben wij data analyse gebruikt om journaalposten met een verhoogd risico te signaleren en te toetsen en de zakelijke beweegredenen (of het ontbreken daarvan) beoordeeld van bijzondere transacties, waaronder die met verbonden partijen.

Wij zijn uitgegaan van de veronderstelling dat er bij de opbrengstenverantwoording frauderisico's bestaan met name bij de indirecte beleggingsopbrengsten uit hypothekenfondsen. Wij beschrijven in de controleaanpak van het kernpunt Waardering en toelichting van beleggingen zonder genoteerde marktprijzen onze controlewerkzaamheden om in te spelen op de veronderstelde frauderisico's bij de opbrengstenverantwoording.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur, sleutelfunctionarissen (waaronder sleutelfunctiehouders, de compliance officer, medewerkers van het bestuursbureau en de uitvoeringsorganisatie(s)).

Uit de door ons geïdentificeerde frauderisico, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controle-aanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben passende controlewerkzaamheden verricht inzake de naleving van de bepalingen van de relevante wet- en regelgeving die van directe invloed zijn op de verantwoorde bedragen en toelichtingen in de jaarrekening. Daarnaast hebben wij de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op de jaarrekening. In lijn met NBA-handreiking 1144 Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfondsen, is onze inschatting gebaseerd op onze ervaring in de sector, afstemming met het bestuur, het kennis nemen van de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA), het lezen van notulen, het kennisnemen van rapporten van sleutelfunctiehouders en de compliance officer en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

We hebben verder kennis genomen van correspondentie met toezichthouders en zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben we schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controle-aanpak met betrekking tot de continuïteitsveronderstelling

Zoals toegelicht in het onderdeel Algemeen van de Grondslagen voor de financiële verslaggeving van de jaarrekening, is de jaarrekening opgemaakt op basis van de continuïteitsveronderstelling. Bij het opmaken van de jaarrekening heeft het bestuur een specifieke beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van het pensioenfonds om zijn continuïteit te handhaven en de activiteiten voort te zetten voor de voorzienbare toekomst.

Wij hebben de specifieke beoordeling met het bestuur besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd. Wij hebben overwogen of de specifieke beoordeling van het bestuur op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, alle relevante gebeurtenissen en omstandigheden bevat waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten en in hoeverre het pensioenfonds voldoet aan de vereisten rondom solvabiliteit en liquiditeit. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen materiële onzekerheden ten aanzien van de continuïteit geïdentificeerd. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een pensioenfonds zijn continuïteit niet langer kan handhaven.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

In vergelijking met voorgaand jaar, hebben wij geen relevante wijzigingen aangebracht in de kernpunten van onze controle. Wel hebben wij dit jaar het frauderisico op opbrengstverantwoording toegevoegd aan het kernpunt Waardering en toelichting van beleggingen zonder genoteerde marktprijzen.

Ontwikkeling en toelichting van de (beleids)dekkingsgraad

Risico	De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling. Het pensioenfonds is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of het pensioenfonds voldoende buffers heeft. De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in toelichting Risicobeheer van de jaarrekening. Hieruit blijkt dat het pensioenfonds een reserveoverschot heeft op 31 december 2023. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids)dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld
Onze controleaanpak	Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2023 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaris gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van het pensioenfonds beoordeeld op basis van het actuarieel rapport van de certificerend actuaris en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven. Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maands-dekkingsgraden: ▶ Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandtoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Dit jaar betroffen de wijziging van de UFR-methode een key-item. ▶ Daarnaast heeft de certificerend actuaris een plausibiliteitstoets uitgevoerd op de ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen zoals gehanteerd in de bepaling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve.

Ontwikkeling en toelichting van de (beleids)dekkingsgraad

	Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaris. ► Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de (beleids)dekkingsgraad geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2023 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

Risico	De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen betreffen een significante post in de balans van het pensioenfonds. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het pensioenfonds, zijnde de fondsspecifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle. Wij hebben aan de subjectieve elementen ervaringssterfte en kostenopslag van de bepaling van de technische voorziening een frauderisico gekoppeld en de waardering en de toelichting daarop als kernpunt van onze controle aangemerkt. Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen beschreven in toelichting Grondslagen voor de financiële verslaggeving en toelichting Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en een nadere toelichting opgenomen in toelichting Technische voorziening voor risico pensioenfonds. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.
--------	---

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

Onze controleaanpak

Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaire van het pensioenfonds.

De certificerend actuaire onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaire heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaire onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2023. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetabellen en de effecten van de wijzigingen hierin, de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2023:

- ▶ Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaire.
- ▶ Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaire gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn.
- ▶ Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse.

Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen geëvalueerd.

Belangrijke observaties

Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2023 of de toelichting van de technische voorzieningen.

Waardering en toelichting van beleggingen voor risico pensioenfonds zonder genoteerde marktprijzen

Risico	De beleggingen voor risico pensioenfonds (hierna: beleggingen) zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties, netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen. De waarderingsonzekerheid neemt inherent toe bij netto contante waardeberekeningen en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij het pensioenfonds betreffen dit de posities in derivaten. De posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen, met name hypotheekfondsen, kennen eveneens inherent relatief veel waarderingsonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum. Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in paragraaf Grondslagen voor de financiële verslaggeving en toelichting Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en een nadere toelichting opgenomen in toelichting 3. Vastrentende waarden en 4. Derivaten. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2023 € 5,3 miljoen (gesaldeerd) is belegd in derivaten en dat € 26,3 miljoen is belegd in niet-(beurs)genoteerde hypotheekfondsen. Dit betreft 5% van de totale beleggingen. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten. Zoals tevens beschreven in 'Onze controle-aanpak met betrekking tot frauderisico's', hebben wij het veronderstelde frauderisico inzake de opbrengstenverantwoording gekoppeld aan de indirecte beleggingsopbrengsten uit beleggingen in en niet-(beurs)genoteerde fondsen, met name hypotheekfondsen.
Onze controleaanpak	Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen, uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2023. ► Voor de posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen is door de controlerend accountant van CACEIS Bank de waardering gecontroleerd op basis van de gecontroleerde jaarrekeningen van de betreffende fondsen met daarin opgenomen de gecontroleerde waarde per aandeel of participatie per 31 december 2023. Verder hebben wij vastgesteld of de gekozen waarderingsgrondslagen en de belangrijkste uitgangspunten daarbij aansluiten op de grondslagen van het pensioenfonds.

Waardering en toelichting van beleggingen voor risico pensioenfondsen zonder genoteerde marktprijzen

	▶ Voor de waardering van de derivaten is door de controlerend accountant van CACEIS Bank een controle uitgevoerd op het gehanteerde waarderingsmodel en op de gehanteerde input waaronder de uit de markt afgeleide gegevens zoals rentevolatiliteit en rentecurves. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij eigen waarderingsspecialisten betrokken. ▶ Voor de posities in hypotheekfondsen is door de controlerend accountant van CACEIS Bank de waardering geverifieerd met gecontroleerde jaarrekeningen 2023 van deze fondsen. Waar deze (nog) niet beschikbaar zijn, omvat de controle het vaststellen van de aansluiting met de meest recente (niet-gecontroleerde) rapportages van de fondsmanagers, waar van toepassing gecorrigeerd voor kasstromen en marktontwikkelingen tot aan balansdatum, alsmede de back-testing (met gecontroleerde jaarrekeningen) en onderzoek van de monitoring procedures van het bestuursbureau. Verder hebben wij vastgesteld of de gekozen waarderingsgrondslagen en de belangrijkste uitgangspunten daarbij aansluiten op de grondslagen van het pensioenfonds. Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen per 31 december 2023 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- ▶ met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- ▶ alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om zijn werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel' hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel.

Onze controle bestond verder onder andere uit:

- ▶ het in reactie op de ingeschatte risico's uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel;
- ▶ het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- ▶ het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

- ▶ het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- ▶ het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen

Communicatie

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Eindhoven, 21 juni 2024

Ernst & Young Accountants LLP

Digitally signed by Paul Arnold
Eleonora Dirks
DN: cn=Paul Arnold Eleonora
Dirks, o=NL, o=Paul Arnold
Eleonora Dirks
Date: 2024.06.21 14:34:13 +02'00'

drs. P.A.E. Dirks RA

Personalia

Situatie per 10 juni 2024

HET BESTUUR

Benoemd op voordracht van de werkgever

E.G.M. Donders, voorzitter

Relevante nevenfunctie(s): Bestuurslid – voorzitter Pensioenfonds Rockwool
Consultant Donders Management B.V.

P.A.H. Martens, secretaris

Relevante nevenfunctie(s): Geen

T. Stanoevska

Relevante nevenfunctie(s): Lid Commissie risicomanagement van de Pensioenfederatie

Bestuurslid en sleutelfunctiehouder interne audit Pensioenfonds Notariaat

Bestuurslid en sleutelfunctiehouder interne audit Pensioenfonds PostNL

Associe maatschap VC Holland

Sleutelfunctiehouder Risicobeheer Reiswerk Pensioenen i.l.

Lid visitatiecommissie Pensioenfonds Pensura

Lid visitatiecommissie Pensioenfonds BAT

Lid visitatiecommissie Pensioenfonds Forbo

Lid visitatiecommissie Pensioenfonds Mercer

R.A.L. Monnens, plv. voorzitter

Relevante nevenfunctie(s): Voorzitter Fonds de Pension Goodyear ASBL Luxemburg
EMEA Treasurer Goodyear

Benoemd op voordracht van werknemers

F.P. Lamein, plv. secretaris

Relevante nevenfunctie(s): Eigenaar en vervuller FrankmakesIT.work

J. van Noord

Relevante nevenfunctie(s): Bestuurslid VVE Jungfrau/Matterhorn te Utrecht
DGA Van Noord Beheer

Benoemd op voordracht van de Vereniging Deelnemers Staples Pensioenfonds (VDPS)

A.P.M. Mol

Relevante nevenfunctie(s): Bestuurslid Stichting Agnes van Leeuwenberg

Lid Raad van Toezicht Stichting Bartholomeus Gasthuis

Bestuurslid VVE de Wending

Bestuurslid Vereniging Gepensioneerden Buhrmann/Corporate Express

Bestuurslid Cerberus Beleggingsclub

Bestuurslid Stichting Maximiliaan van de Gucht

M.E.J. Schuit

Relevante nevenfunctie(s): Bestuurslid Pensioenfonds DNB
Eigenaar Margreet Schuit Pensioenadvies

SLEUTELFUNCTIEHOUDERS

Sleutelfunctiehouder actuarieel - J. Schilder

Sleutelfunctiehouder interne audit - A.P.M. Mol

Sleutelfunctiehouder risicobeheer - T. Stanoevska

VERANTWOORDINGSORGAAN

Namens de actieve en gewezen deelnemers

G. Altena, secretaris

Vacature

Namens de gepensioneerden

H. Winkel, voorzitter

D. de Rooij

Namens de werkgever

R. Pauptit

Vacature

VISITATIECOMMISSIE

A. Doornink,
L.G. van den Hoek, voorzitter (overleden op 7 maart 2024)
N. Swagers

BELEGGINGS- EN CONTROLECOMMISSIE

R.A.L. Monnens (bestuurslid, voorzitter)
F.P. Lamein (bestuurslid)
B.P.H. Puijn (extern deskundige)
M. Iglesias del Sol (extern deskundige)

PRIVACY OFFICER

Blue Sky Group Holding B.V.

COMPLIANCE OFFICER

Nederlands Compliance Instituut

Certificerend ACTUARIS

Towers Watson Netherlands B.V.

ACCOUNTANT

Ernst & Young Accountants LLP

ADVISEREND ACTUARIS

Towers Watson Netherlands B.V.

BESTUURSONDERSTEUNING

BSG Pension Management B.V.

PENSIOENADMINISTRATEUR

BSG Pension Management B.V.

FIDUCAIR MANAGER

BNP PARIBAS ASSET MANAGEMENT Europe

FINANCIEELRISKMANAGER

Basispoint B.V.

CUSTODIAN

CACEIS Bank, Netherlands Branch

Verklarende woordenlijst

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (Abtn)

Hierin zijn de financiële opzet van een pensioenfonds en de grondslagen waarop deze berust, gemotiveerd omschreven. De actuariële en bedrijfstechnische nota moet in ieder geval een beschrijving bevatten van de financieringsmethode, de wijze van berekening van de bijdragen en van de toereikendheidstoets, alsmede een uiteenzetting van het beleggingsbeleid, een organogram en een mandaatregeling. De actuariële en bedrijfstechnische nota moet aan De Nederlandsche Bank worden overgelegd.

Actuariële grondslagen

Gegevens als sterftekansen, arbeidsongeschiktheidskansen, rekenrente en kosten die gemaakt worden om pensioen uit te keren. Ook het vermogen dat nodig is om alle pensioenen te kunnen uitkeren, wordt met deze gegevens berekend.

ALM-studie

Een ALM-studie is een hulpmiddel bij strategische besluitvorming door inzicht te geven in hoe de belangrijkste risicofactoren voor de balans van een pensioenfonds doorwerken. Daarnaast geven ALM-analysen inzicht in de mate waarin het strategisch beleid in staat is om de strategische doelstellingen te realiseren.

Autoriteit Financiële Markten (AFM)

De AFM houdt toezicht op het gedrag van iedereen die actief is op de markt van sparen, lenen, beleggen en verzekeren.

AVG Algemene verordening gegevensbescherming

Het is een Europese verordening die de regels voor de verwerking van persoonsgegevens door particuliere bedrijven en overheidsinstanties in de hele Europese Unie standaardiseert.

Beleggingsbeleid

Een pensioenfonds is verplicht om op solide wijze te beleggen. Het beleggingsbeleid van een pensioenfonds is enerzijds gericht op het zo veel mogelijk uitsluiten van beleggingsrisico's en anderzijds op het behalen van een zo hoog mogelijk rendement. Bovendien moet de afstemming van de beleggingen op de verplichtingen juist zijn: het fonds moet op het juiste moment aan haar verplichtingen kunnen voldoen. Om optimaal aan deze uitgangspunten te voldoen is een juiste samenstelling van de beleggingsmix noodzakelijk, die met behulp van een ALM-studie kan worden vastgesteld.

Beleidsdekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad wordt berekend door alle bezittingen van het fonds te delen door de pensioenverplichtingen (de pensioenaanspraken van alle deelnemers). De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele maanddekkingsgraden van de laatste twaalf maanden.

Benchmark (index)

Een objectieve maatstaf voor zowel de samenstelling als de performance van het belegde vermogen. Een benchmarkindex is een mandje van -bijvoorbeeld- een aantal aandelen.

In beginsel bepaalt de totale waarde van alle uitstaande aandelen de waarde van een index; fluctuaties in de waarde van de index worden derhalve veroorzaakt door koersfluctuaties van de in de index opgenomen aandelen. Bekende voorbeelden van indices zijn AEX en MSCI.

Code Pensioenfondsen

In de Code Pensioenfondsen staan principes voor een goed pensioenfondsbestuur. De Code is via artikel 33 Pensioenwet en artikel 11 Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling wettelijk verankerd in de Pensioenwet. Pensioenfondsen zijn wettelijk verplicht de normen van de Code toe te passen of gemotiveerd uit te leggen welke normen zij niet (volledig) toepassen en waarom. Pensioenfondsen nemen deze uitleg op in het bestuursverslag.

Collateral

Ontvangen of verstrekte zekerheden ter dekking van verplichtingen die voortkomen uit bepaalde beleggingstransacties.

Compliance

Het woord komt van het Engelse woord to comply with, overeenstemmen met. De naleving van de wet- en regelgeving, evenals het werken volgens de normen en regels die het fonds zelf heeft opgesteld.

Compliance Officer

Is een functionaris die bij veelal een financiële instelling is aangesteld om toe te zien op de naleving van wet- en regelgeving binnen de organisatie. Een Compliance Officer zorgt er voor dat de handelwijze van de organisatie inclusief haar personeel overeenkomt met de door de wetgever gesteld vereisten.

Contante waarde

Het bedrag dat op dit moment nodig is om in de toekomst een uitkering te kunnen doen, waarbij rekening is gehouden met de actuariële grondslagen.

Curverisico

Het curverisico is een risico dat ontstaat door niet-parallelle verschuivingen in de rentetermijnstructuur (curverisico). Het curverisico wordt door het fonds begrensd door - tot 30 jaar - per looptijdsegment het renterisico van de matchingportefeuille niet meer dan +/-5% af te laten wijken van het renterisico van de totale verplichtingen op dat segment.

Custodian

Het fonds maakt voor de beleggingsadministratie gebruik van een custodian, namelijk CACEIS. Een custodian is een financiële partij die de effecten in een administratieve vorm bewaard.

Datalek

Bij een datalek gaat het over inbreuk in verband met persoonsgegevens. Dat kan zijn een onbedoelde openbaring van of toegang tot persoonsgegevens; of vernietiging, wijziging, verlies of vrijkomen van persoonsgegevens.

(Beleids-)dekkingsgraad

De verhouding van de contante waarde van het belegde vermogen en de contante waarde van de pensioenverplichtingen. Dit percentage geeft aan de mate waarin het fonds buffers heeft om in de toekomst aan haar verplichtingen te kunnen voldoen.

Per 1 januari 2015 hanteren pensioenfondsen de beleidsdekkingsgraad, dat is een gemiddelde van de dekkingsgraden van de twaalf voorgaande maanden.

Derivaten

Financiële producten die alleen kunnen bestaan bij de gratie van een ander product ofwel de onderliggende waarde. De prijsontwikkeling is (mede) afhankelijk van de prijsontwikkeling van de onderliggende waarde. Een ander woord voor derivaten is afgeleid product, zoals opties, futures en termijncontracten. Het zijn verhandelbare rechten en/of plichten.

Direct rendement/totaal rendement

Direct rendement heeft betrekking op de directe opbrengsten uit beleggingen in de vorm van rente, dividend en huren, uitgedrukt in een percentage van de waarde van die beleggingen. In het begrip totaal rendement wordt ook de waardeverandering van de beleggingen meegenomen. Bij het effectief rendement op vastrentende beleggingen wordt ook nog rekening gehouden met het patroon van de nog te ontvangen aflossingen en rentebetalingen.

Discretionair mandaat

De vermogensbeheerder beschikt over een mandaat voor de aan- en verkoopbeslissingen en kan binnen deze door het pensioenfondsbestuur vastgestelde kaders zonder aanvullend overleg of toestemming besluiten om te verkopen of om aan te kopen en tot uitvoering daarvan overgaan.

De Nederlandsche Bank (DNB)

Orgaan dat toezicht houdt op pensioenfondsen en verzekeraars. Het toezicht op pensioenfondsen is geregeld in de Pensioenwet. De Pensioenwet heeft als doel het beschermen van de pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers. DNB houdt ook toezicht op pensioenregelingen die door een werkgever bij een pensioenfonds of een verzekeraar worden ondergebracht.

Diversificatie-effect

Het effect dat het totale risico kleiner is dan de som van de afzonderlijke risico's doordat de betreffende gebeurtenissen slechts zelden tegelijk optreden.

(modified) Duration

Duration ofwel Duratie is het gewogen gemiddelde van de looptijden van een verzameling vastrentende waarden, praktisch gezien de 'terugverdiensdij' van bijvoorbeeld een obligatie. De 'Modified' Duration is een afgeleide factor die het effect van een rentewijziging op het rendement weergeeft. Als de rente met een zeker percentage stijgt, daalt het rendement met hetzelfde percentage vermenigvuldigd met de Modified Duration.

Dynamische Strategie

Pensioenfondsen Staples maakt in haar strategische beleggingsbeleid gebruik van een Dynamische Strategie. Uitgangspunt bij de vastgelegde regels die de Dynamische Strategie beschrijven is dat op enig moment bij een hogere actuele dekkingsgraad het dekkingsgraadrisico verkleind zal worden. De regels beschrijven ook welke keuzes daarbij gemaakt zullen worden. De keuzes bestaan uit een verhoging van de strategische afdekking van het renterisico of de afbouw van de strategische allocatie naar de rendementsportefeuille.

Emerging Markets (Opkomende Markten)

Landen waarvan de aandelenmarkt en de obligatiemarkt nog niet volledig zijn ontwikkeld; bijvoorbeeld China en India.

Emerging Market Debt

Beleggingen in obligaties uitgegeven door overheden en bedrijven in opkomende markten.

Environmental, Social & Governance (ESG)

Dit houdt in dat factoren als energieverbruik, klimaat, beschikbaarheid van grondstoffen, gezondheid, veiligheid en goed ondernemingsbestuur worden meegewogen bij de samenstelling van de beleggingsportefeuille.

Fiduciair manager

Fiduciair management is een integrale benadering van vermogensbeheer die ervoor zorgt dat alle vermogens-beheeractiviteiten optimaal op elkaar worden afgestemd. De fiduciair manager begeleidt het fondsbestuur bij het vaststellen van het beleggingsbeleid, het voeren van risicomanagement en het samenstellen van een optimale beleggingsportefeuille. Door middel van een frequente rapportage houdt het fondsbestuur volledig grip op alle processen.

Financieel Toetsingskader (FTK)

Voorschriften voor de premiehoogte en de omvang van de reserves, als onderdeel van de Pensioenwet die op 1 januari 2007 van kracht is geworden.

Franchise

Het deel van het salaris waarover geen pensioen wordt opgebouwd. Gepensioneerden krijgen hiervoor in de plaats de AOW van de Sociale Verzekeringsbank.

Geëscaleerde klacht

Een geëscaleerde klacht is een klacht die niet in eerste instantie naar tevredenheid van de gewezen deelnemer of pensioengerechtigde (hierna deelnemer) is opgelost. In eerste instantie behandelt de pensioenuitvoeringsorganisatie BSG deze geëscaleerde klacht en in tweede instantie het bestuur.

Geschil

Een geschil ontstaat als een geëscaleerde klacht niet tot tevredenheid van de deelnemer is opgelost. Een geschil kan worden voorgelegd aan de externe Geschilleninstantie Pensioenfondsen of de burgerlijke rechter.

Gewezen deelnemer (ook wel slaper genoemd)

Iemand is een gewezen deelnemer als de deelname aan de pensioenregeling is gestopt doordat hij/zij niet langer bij een werkmaatschappij van Staples werkt.

Governance

Het stelsel van verantwoordelijkheden van alle partijen die bij het besturen van een pensioenfonds betrokken zijn, zoals bestuur en directie.

Haalbaarheidstoets

Pensioenfondsen moeten jaarlijks toetsen of het verwachte koopkrachtbehoud van de pensioenen en de daarbij behorende risico's in lijn zijn met de ambities van het fonds. Het doel van de haalbaarheidstoets is om de afweging tussen het streven naar rendement uit beleggingen en het pensioenresultaat en de daar bijbehorende risico's expliciet te maken. In deze afweging houdt het fonds rekening met een evenwichtige afweging van de belangen van verschillende generaties. Het resultaat van de toets kan ertoe leiden dat het fonds samen met de werkgever en de COR (arbeidsvoorwaardelijke partijen) in overleg gaat over een aanpassing van het beleid of de ambitie.

Herstelplan

Plan (van aanpak) gericht op het herstel van de financiële positie van het fonds. Als de beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds per het einde van een kalenderkwartaal onder de gestelde eisen ten aanzien van het vereist eigen vermogen ligt, moet het fonds dit direct aan DNB melden. Binnen drie maanden na het ontstaan van de situatie dient het bestuur van het fonds een herstelplan bij DNB te hebben ingediend. Het herstelplan dient zodanige maatregelen te omvatten, dat de situatie op grond waarvan een herstelplan moet worden opgesteld binnen uiterlijk tien jaar is beëindigd.

IMVB

Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Pensioenfondsen beleggen in internationaal opererende bedrijven en kunnen door middel van die beleggingen mogelijk invloed uitoefenen op die bedrijven. Daarom wordt in de context van pensioenfondsen gesproken over een Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB-) convenant.

Integriteitsbeleid

Integriteit staat voor integer handelen en dat is zoiets als 'doen wat van je verwacht wordt'. Daarbij gelden dan de waarden en normen van 'goed burgerschap' zoals onafhankelijk, loyaal, betrouwbaar, dienstbaar en onkreukbaar. Deels zijn deze waarden en normen uitgewerkt in gedragscodes die concreter aangeven wat wel moet en niet mag.

IORP II

Europese richtlijn voor pensioenfondsen en premiestellingen. De bepalingen uit IORP-II zijn van kracht in de Nederlandse wetgeving en pensioenfondsen moeten aan deze regelgeving voldoen.

Klacht

Een klacht is ieder ongenoegen dat een deelnemer richting pensioenuitvoeringsorganisatie BSG/het fonds uit. Overigens kan een deelnemer te allen tijde naar de burgerlijke rechter stappen met zijn klacht (waarna het een geschil wordt).

Kwetsbaarheidsmatrix

Het bestuur heeft aan de hand van een groot aantal indicatoren een matrix opgesteld waaruit de mate van kwetsbaarheid met betrekking tot het voortbestaan van het pensioenfonds is af te leiden.

Leveraged loans

Hebben verwantschap met een high yield obligatie. Deze worden ook uitgegeven door bedrijven zonder investment grade rating van kredietbeoordelaars. Zo staan deze leningen hoger in de hiërarchie ten opzichte van de obligaties bij een faillissement. Het kredietrisico is dus geringer.

Marktrente

Onder de marktrente verstaan we de rente die bij het verstrekken van een lening of krediet overeenkomt met de gemiddelde rente voor vergelijkbare leningen of kredieten.

Marktwaarde

Waarde van een beleggingsobject als het op dit moment zou worden verkocht.

Matchingportefeuille

Binnen de matching portefeuille wordt het renterisico van het fonds verminderd. De verplichtingen van

het fonds worden (tot op zekere hoogte) gematched met de vastrentende-waarden portefeuille. Dit kan gebeuren met behulp van obligaties, maar ook door middel van derivaten.

Mediaan

De mediaan is het midden van een verdeling of gegevensverzameling.

Nominale waarde

De hoofdsom, waarover rente wordt betaald en die uiteindelijk wordt terugbetaald aan de uitlener. Door rentebewegingen in de markt kan de marktwaarde afwijken van de nominale hoofdsom.

Obligatie

Schuldpapier van een overheid of onderneming met een vaste of variabele rente en een vaste looptijd waarna de schuld zal worden afgelost.

Pensioenaanspraak

Een recht op toekomstige pensioenuitkeringen. De aanspraak op pensioen wordt onderscheiden van het ingegane pensioen.

Pensioengerechtigde

Degene, die krachtens de bepalingen van de statuten en het reglement periodieke pensioenuitkeringen ontvangt.

Pensioengrondslag

Het deel van het (vaste) jaarsalaris dat resteert na aftrek van de franchise. Over de pensioengrondslag worden de pensioenaanspraken verleend.

Pensioenwet

De Pensioenwet heeft als doel het beschermen van de pensioenaanspraken van de werknemers. Verder regelt de Pensioenwet het toezicht op pensioenfondsen en verzekeraars door DNB.

Privacy Officer

Een persoon die toeziet op de omgang met persoonsgegevens binnen de organisatie en controleert of de organisatie voldoet aan de wet en eventuele andere toepasselijke regelgeving. Naast toezicht heeft de Privacy Officer ook adviserende taken.

Prognosetafels

Tabellen opgesteld door het Actuarieel Genootschap op basis van waarnemingen in een bepaalde periode, aangevend per leeftijd de kans om binnen het jaar te overlijden. Stichting Pensioenfonds Staples gebruikt de zgn. Prognosetafel AG2022 met correcties voor ervaringssterfte waardoor al rekening wordt gehouden met een toekomstige verbetering van de levensverwachting als het gaat om het resterende langlevensrisico.

Reële dekkingsgraad

De verhouding tussen het vermogen inzake de bij een pensioenfonds ondergebrachte pensioenregeling of pensioenregelingen en de technische voorzieningen van een pensioenfonds waarbij in elk kalenderjaar rekening wordt gehouden met voorwaardelijke toeslagverlening aan de hand van loon- of prijsontwikkelingen in het daaraan voorafgaande kalenderjaar.

Rekenrente

Het rentepercentage dat in aanmerking wordt genomen bij de berekening van de contante waarde van de pensioenverplichtingen.

Rendement

Het positieve of negatieve resultaat dat een pensioenfonds of vermogensbeheerder behaalt met de belegging van daartoe beschikbare middelen.

Riskmanager

De functionaris die controles op het beleggingsproces, het resultaat en de kwaliteit van waarderingen uitvoert. Hiermee krijgt het bestuur het gewenste zicht op de operationele risico's van het onder haar verantwoording gevoerde beleggingsbeleid.

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)

Verordening met betrekking tot informatieverstrekking over duurzaamheid in de financiële sector. De SFDR maakt deel uit van het Action Plan for Financing Sustainable Growth van de Europese Commissie.

Sleutelfunctie

Sleutelfuncties bieden countervailing power ten opzichte van de onderdelen die belast zijn met de uitvoerende werkzaamheden, dit in het kader van beheerste en integere bedrijfsvoering. Bij de inrichting van sleutelfuncties geldt het wettelijke vereiste dat het fonds of premie pensioen instelling (ppi) waarborgt dat de houders van sleutelfuncties, alsmede de overige personen betrokken bij het uitoefenen van de sleutelfuncties, in staat worden gesteld hun taken op een objectieve, eerlijke en onafhankelijke manier te vervullen.

Sleutelfunctiehouder

Functionaris die eindverantwoordelijk is voor de sleutelfunctie.

SWOT-analyse

Sterkte-zwakteanalyse, een analysetechniek op basis van Strengths, Weaknesses, Opportunities, en Threats

Solvabiliteit

Het vermogen van het pensioenfonds om op langere termijn aan de pensioenverplichtingen te kunnen voldoen.

Technische voorziening (TV)

Het bedrag dat naar verwachting nodig is om alle lopende in de toekomst aan pensioengerechtigden uit te keren bedragen te kunnen dekken.

Toeslagen

Verhoging van ingegane pensioenen en/of (premienvrije) pensioenaanspraken met een percentage dat gelijk blijft of gelijk is aan een indexcijfer. Als indexcijfer wordt vaak het consumenten-prijnsindexcijfer (CPI) gehanteerd.

United Nations Global Compact

De UN Global Compact is een oproep aan bedrijven over de hele wereld om hun strategieën en activiteiten op één lijn te brengen met 10 principes op het gebied van mensenrechten, arbeidsvoorwaarden, milieu en anticorruptie (zie <http://www.globalcompact.be/issues>), de bredere doelstellingen van de Verenigde Naties (VN) actief te steunen (o.a. Sustainable Development doelstellingen) en zich te engageren om jaarlijks een voortgangsrapport in te dienen.

UN PRI

Principles for Responsible Investment. Door de Verenigde Naties ontwikkelde gedragscode voor het duurzaam beleggen door pensioenfondsen en andere beleggers.

Vastrentende waarden

Verzamelnaam voor beleggingen waarop in beginsel een vaste rentevergoeding en een vaste looptijd geldt. Voorbeelden van vastrentende waarden zijn obligaties, onderhandse leningen en hypotheekleningen.

Verantwoordingsorgaan

De Pensioenwet verplicht pensioenfondsen tot het instellen van een verantwoordingsorgaan waarin actieve deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever vertegenwoordigd zijn. Zij hebben als taak het controleren van het handelen van het bestuur met betrekking tot het beleid, de wijze waarop het beleid is uitgevoerd en de naleving van de bij of krachtens de wet vastgestelde principes voor Goed Pensioenfondsbestuur.

Vereist eigen vermogen

Is de omvang van het eigen vermogen waarover een pensioenfonds ten minste moet beschikken. Indien een fonds niet over dit vermogen beschikt, moet het een herstelplan indienen bij DNB.

Visitatiecommissie

Het fonds draagt zorg voor de organisatie van het interne toezicht. Het gaat daarbij om het beoordelen van de beleids- en bestuursprocedures, de interne beheersing, de manier waarop de uitvoering van de

regeling wordt bestuurd en aangestuurd en de manier waarop wordt omgegaan met risicomanagement. Het interne toezicht wordt bij ons fonds uitgevoerd door de visitatiecommissie.

Waardeoverdracht

Het overhevelen van de contante waarde van de bij de oude werkgever opgebouwde pensioenaanspraken naar de pensioenverzekeraar of het fonds van de nieuwe werkgever voor inkoop van (geïndexeerde) pensioenaanspraken.

BIJLAGE 1: SFDR Template

Template periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten, bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Duurzame belegging:

een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een ecologische of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan ecologische of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd, praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaat om een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten**. Die verordening bevat geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.

Productnaam: Stichting Pensioenfonds Staples

Identificatiecode juridische entiteiten (LEI): BN3DFTDNTL4FZHWRJ131

Ecologische en/of sociale kenmerken (E/S-kenmerken)

Heeft dit financieel product een duurzame beleggingsdoelstelling?

Ja

Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling gedaan: ____%

in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden

in economische activiteiten die volgens EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden

Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan: ____%

Nee

Dit product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken.

Hoewel duurzaam beleggen niet het doel ervan was, had het een minimum van ____% duurzame beleggingen

met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden

met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden

met een sociale doelstelling

Dit product promootte E/S-kenmerken, maar heeft niet duurzaam belegd.

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Stichting Pensioenfonds Staples heeft de volgende ecologische en sociale kenmerken gepromoot:

1. Stichting Pensioenfonds Staples (Pensioenfonds Staples) wil niet bijdragen aan controversieel gedrag en controversiële activiteiten en hanteert daartoe een uitsluitingenbeleid.

Aan dit kenmerk is voldaan.

Pensioenfonds Staples heeft gedurende de referentieperiode in een onderneming belegd die op de uitsluitingslijst van Pensioenfonds Staples was opgenomen. Dit betrof een onderneming die de United Nations Global Compact Principles ernstig heeft geschonden. Nadat duidelijk was geworden dat de onderneming op de uitsluitingslijst stond is deze verkocht.

Via een fondsbelegging was er ook indirecte exposure naar een belegging die op de uitsluitingslijst stond. Dit betreft een onderneming die de United Nations Global Compact Principles ernstig heeft geschonden. De fondsbeheerder is gedurende de rapportageperiode de dialoog aangegaan met de onderneming maar dit heeft gedurende de rapportageperiode nog niet geleid tot verkoop van het belang in de onderneming.

2. Pensioenfonds Staples heeft door middel van het aangaan van de dialoog (engagement) haar invloed als aandeelhouder ingezet.

Aan dit kenmerk is voldaan.

Door middel van het aangaan van dialoog (engagement) heeft Pensioenfonds Staples haar invloed als aandeelhouder ingezet. Pensioenfonds Staples vindt het belangrijk om de dialoog aan te gaan om de kans op positieve verandering te benutten, om op deze manier bij te dragen aan de kwaliteit, duurzaamheid en continuïteit van ondernemingen en markten. Pensioenfonds Staples heeft gemeten met hoeveel ondernemingen uit de portefeuille van het pensioenfonds de dialoog is aangegaan.

Naast engagement heeft Pensioenfonds Staples ook invloed uitgeoefend door te stemmen op aandeelhoudersvergaderingen. Het actief uitoefenen van het stemrecht draagt bij aan het creëren van lange termijn aandeelhouderswaarde en past bij een verantwoord beleggingsbeleid. Pensioenfonds Staples heeft voor zowel haar beleggingen in beleggingsfondsen als haar directe beleggingen (via discretionaire mandaten) het stembeleid van de betreffende vermogensbeheerders gevolgd. De impact van een stem groter is als de krachten gebundeld worden en dit was voor Pensioenfonds Staples de meest efficiënte handelswijze.

3. Meenemen van ESG-criteria (Environment, Social, Governance) in de keuze voor vermogensbeheerders en beleggingen.

Aan dit kenmerk is voldaan.

De ESG-criteria waren onderdeel van zowel de monitoring als de selectie van vermogensbeheerders gedurende de referentieperiode. De geselecteerde vermogensbeheerders hebben zelf ESG-criteria meegenomen bij de selectie van beleggingen.

Specifiek voor de wereldwijde aandelenportefeuille is een benchmark gehanteerd waarin ESG-criteria zijn geïntegreerd, te weten een MSCI ESG Leaders Index. Ondernemingen werden in de benchmark geselecteerd op basis van bovengemiddelde duurzaamheidsprestaties gemeten aan de hand van ESG-scores, goede prestaties op het gebied van controverses en beperkte betrokkenheid bij controversiële activiteiten. De ESG prestatie van de wereldwijde aandelenportefeuille is gemeten aan de hand van een ESG-score (zie de volgende vraag).

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot, worden verwezenlijkt.

● **Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?**

1. Het aantal uitgesloten ondernemingen en landen waarin is belegd gedurende 2023	2 beleggingen
2. Het aantal ondernemingen waarmee engagement is gevoerd gedurende 2023	Totaal aantal engagements: 738 Wereldwijde aandelenportefeuille: 707 Beursgenoteerd vastgoed: 31
3. De gemiddelde ESG-score van de wereldwijde aandelenportefeuille ten opzichte van de standaard benchmark (MSCI World)	De gemiddelde ESG-score van het wereldwijde aandelenmandaat is 61,7. Deze score ligt boven die van de standaard benchmark (54.9)

● ...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?

	2022	2023
1. Het aantal uitgesloten ondernemingen en landen waarin is belegd gedurende 2023	7 beleggingen + 1,27% van het EMD fonds in Russische staatsobligaties in de portefeuille	2 beleggingen
2. Het aantal ondernemingen waarmee engagement is gevoerd gedurende 2023	Totaal engagements: 1197 Aandelen opkomende markten: 502 Wereldwijde aandelen: 666 Beursgenoteerd vastgoed: 29	Totaal engagements: 738 Wereldwijde aandelenportefeuille: 707 Beursgenoteerd vastgoed: 31
3. De gemiddelde ESG-score van de wereldwijde aandelenportefeuille ten opzichte van de standaard benchmark	Portefeuille: 58.8 Benchmark: 56.4	Portefeuille: 61,7 Benchmark: 54,9

Het aantal beleggingen in uitgesloten ondernemingen en landen is sterk afgenomen. In 2023 betrof het nog één directe belegging (die snel na identificatie is verkocht) en één indirecte belegging. Met deze onderneming is door de fondsbeheerder de dialoog aangegaan. In 2022 waren dit nog 7 beleggingen plus een allocatie naar Russische staatsobligaties

Er is met iets minder ondernemingen de dialoog aangegaan. Dat komt omdat Pensioenfonds Staples niet langer belegt in de categorie aandelen opkomende markten als gevolg van de implementatie van het strategische beleggingsplan voor 2023. Voor de andere categorieën (aandelen wereldwijd en beursgenoteerd vastgoed) is het aantal engagements licht gestegen.

De gemiddelde ESG-score is zowel absoluut als relatief verbeterd.

In de EU-taxonomie is het beginsel "geen ernstige afbreuk doen" vastgelegd. Dit houdt in dat op de taxonomie afgestemde beleggingen geen ernstige afbreuk mogen doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie, en dat een en ander vergezeld gaat van specifieke Uniecriteria.

Het beginsel "geen ernstige afbreuk doen" is alleen van toepassing op de onderliggende beleggingen van het financiële product die rekening houden met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. De onderliggende beleggingen van het resterende deel van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

Andere duurzame beleggingen mogen evenmin ernstige afbreuk doen aan ecologische of sociale doelstellingen.

De **belangrijkste ongunstige effecten** zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

Er is in de pensioenregeling geen rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

De lijst bevat de beleggingen die het **grootste aandeel beleggingen** van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten: **31-12-2023**

Grootste beleggingen	Sector	% Activa	Land
AEGON EURO CREDITS I EUR ACC	European Credits	11.6%	Ierland
Barings European Senior Loans Fund	European Senior Loans	6.0%	Ierland
IGSF-EMMK LOC CURR DY DB-I USD A	Sovereign Debt Emerging Market	5.7%	Luxemburg
AEAM MORTGAGE FUND	Dutch Mortgages	4.2%	Nederland
PARTICULIER HYPO	Dutch Mortgages	4.0%	Nederland
KFW MTN RegS 1.125 06/15/2037	Sovereign Agencies	2.0%	Duitsland
MICROSOFT CORP	Equity	1.9%	US
NETHERLANDS (KINGDOM OF) 3.75 01/15/2042	Treasuries	1.6%	Nederland
NETHERLANDS (KINGDOM OF) RegS 2 01/15/2054	Treasuries	1.6%	Nederland
BNG BANK NV RegS 0.1 01/15/2030	Sovereign Agencies	1.6%	Nederland
BELGIUM (KINGDOM OF) 1.7 06/22/2050	Treasuries	1.4%	België

LANDWIRTSCHAFTLICHE RENTENBANK RegS 0 09/22/2027	Sovereign Agencies	1.4%	Duitsland
BELGIUM (KINGDOM OF) RegS 3.75 06/22/2045	Treasuries	1.3%	België
NETHERLANDS (KINGDOM OF) 0 01/15/2052	Treasuries	1.2%	Nederland
FINLAND (REPUBLIC OF) 2.625 07/04/2042	Treasuries	1.1%	Finland

De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in specifieke activa.

Om te bepalen of aan de EU-taxonomie wordt voldaan, bevatten de criteria voor **fossiel gas** emissiegrenswaarden en de omschakeling naar hernieuwbare energie of koolstofarme brandstoffen tegen eind 2035. Voor **kernenergie** bevatten de criteria uitgebreide regels inzake veiligheid en afvalbeheer.

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een ecologische doelstelling.

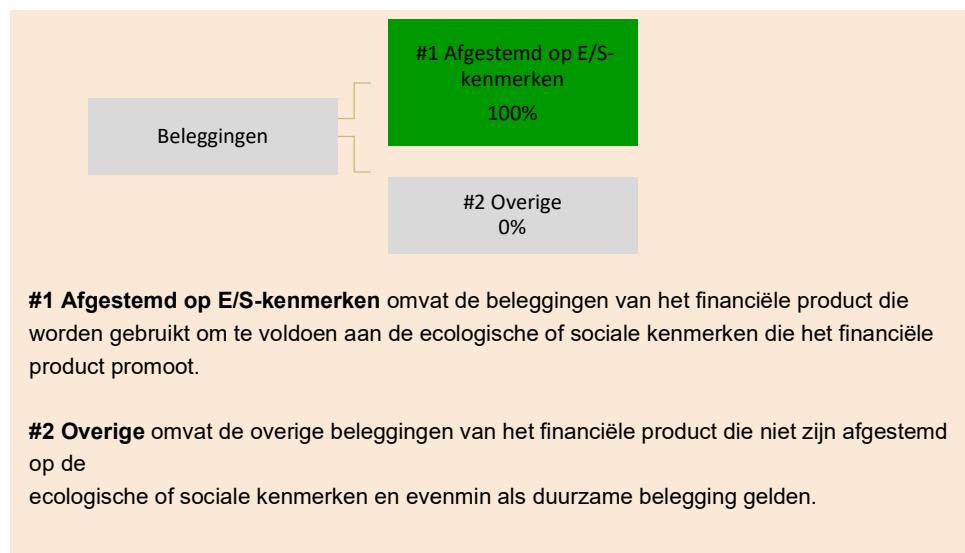
Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Pensioenfonds Staples promootte ecologische en sociale kenmerken zonder dat het een duurzame beleggingsdoelstelling heeft nagestreefd. Pensioenfonds Staples kende gedurende de referentieperiode geen minimumallocatie naar duurzame beleggingen in de zin van SFDR of naar beleggingen in ecologisch duurzame activiteiten in de zin van de Taxonomie-Verordening. Pensioenfonds Staples heeft het percentage duurzame beleggingen in de zin van SFDR niet gemeten gedurende de referentieperiode en had 2,3% exposure naar ecologisch duurzame activiteiten in de zin van de Taxonomie-Verordening (op basis van omzet).

Nagenoeg alle beleggingen van Pensioenfonds Staples waren afgestemd op ecologische en of sociale kenmerken. Deze beleggingen hadden betrekking op aandelen, bedrijfsobligaties, leveraged loans, beursgenoteerd vastgoed, hypotheeklen en staatsobligaties. De overige beleggingen waren niet afgestemd op deze kenmerken en zijn belegd in derivaten of liquide middelen. Daarvoor gelden geen ecologische of sociale minima. Deze beleggingen hadden echter een negatieve marktwaarde. Vandaar dat in onderstaande tabel 100% is afgestemd op E/S kenmerken en 0% in de categorie overig valt.

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

● **In welke economische sectoren werd belegd?**

Pensioenfonds Staples belegt een deel van haar activa in beleggingsfondsen. De onderstaande sectorverdeling van de beleggingen is gedaan op basis van doorkijk in de fondsen.

Sectorverdeling	Som marktwaarde %
Cash	0.8%
Communications	4.6%
Consumer Discretionary	5.9%
Consumer Staples	3.0%
Energy	1.4%
Financials	20.9%
Government	34.8%
Health Care	5.7%
Industrials	4.3%
Materials	1.4%
Other	1.4%
Real Estate	6.4%
Technology	7.6%
Utilities	2.0%

In hoeverre waren de duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de **omzet** die het aandeel van de opbrengsten uit groene activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeeft;
- de **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen worden gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, bv. voor een transitie naar een groene economie;
- de **operationele uitgaven** (OpEx) die groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeven.

2,3%. Pensioenfonds Staples heeft geen nadere data over de verdeling in ecologische doelstellingen. Ook kan Pensioenfonds Staples niet bepalen voor welk deel van de beleggingen een accountant heeft geverifieerd of deze daadwerkelijk zijn afgestemd op de EU-taxonomie. Het EU-taxonomie percentage is gebaseerd op gegevens van externe vermogensbeheerders.

● **Heeft het financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen¹?**

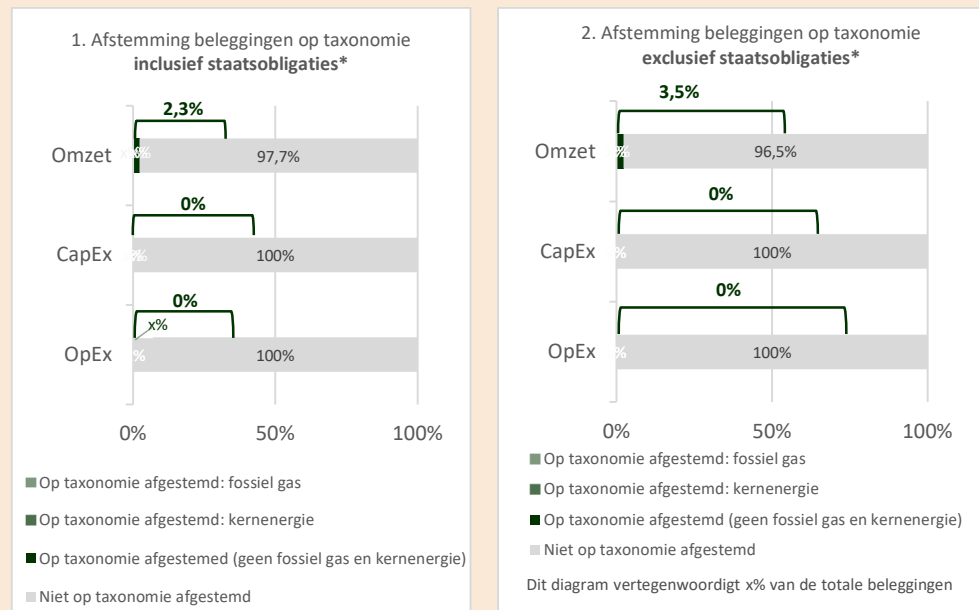
☐ Ja:

☐ In fossiel gas ☐ In kernenergie

☒ Nee

¹ Activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie zullen alleen aan de EU-taxonomie voldoen indien zij bijdragen aan het beperken van de klimaatverandering ("klimaatmitigatie") en geen ernstige afbreuk doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie – zie de toelichting in de linkermarge. De uitgebreide criteria voor economische activiteiten in de sectoren fossiel gas en kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen, zijn vastgesteld in Gedelegeerde Verordening (EU) 2022/1214 van de Commissie.

De onderstaande diagrammen geven in het groen het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen. Er is geen geschikte methode om te bepalen in hoeverre staatsobligaties* op de taxonomie zijn afgestemd. Daarom geeft het eerste diagram de mate van afstemming voor alle beleggingen van het financiële product inclusief staatsobligaties, terwijl het tweede diagram alleen voor de beleggingen van het financiële product in andere producten dan staatsobligaties aangeeft in hoeverre die op de taxonomie zijn afgestemd.

* In deze diagrammen omvat 'staatsobligaties' alle blootstellingen aan overheden.

Pensioenfonds Staples heeft geen toegang tot geschikte gegevens om nauwkeurig te rapporteren over Capex en Opex. Ook heeft Pensioenfonds Staples geen data om te meten of de portefeuille heeft geïnvesteerd in activiteiten gerelateerd aan fossiel gas en/of kernenergie die voldoen aan de EU-taxonomie. Een marginale blootstelling aan deze beleggingen valt echter niet uit te sluiten.

● Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?

0%.

● Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?

In 2022 was het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen 0%. In 2023 was dit 2,3%. Deze stijging komt voornamelijk door grotere databeschikbaarheid.

zijn duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?

Niet van toepassing. Pensioenfonds Staples heeft zich gedurende de referentieperiode niet geëngageerd aan duurzame beleggingen en heeft daarom niet gemeten of het belegd heeft in duurzame beleggingen conform SFDR.

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?

Niet van toepassing. Pensioenfonds Staples heeft zich gedurende de referentieperiode niet gecommitteerd aan duurzame beleggingen en heeft daarom niet gemeten of het belegd heeft in duurzame beleggingen conform SFDR.

Welke beleggingen zijn opgenomen in “overige”? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

De beleggingen in de categorie ‘#2 overige’ waren de beleggingen in derivaten en liquide middelen. Voor deze categorieën golden gedurende de referentieperiode geen ecologische of sociale minimumwaarborgen. Deze categorieën maakten onderdeel uit van de strategische activa allocatie. Derivaten worden gebruikt om grote financiële risico's mee af te dekken. Liquide middelen worden gebruikt om te kunnen voldoen aan aangegane verplichtingen, zoals margin calls en pensioenuitkeringen. Derivaten werden door het pensioenfonds ingezet voor het afdekken van het rente- en valutarisico. De marktwaarde van de derivaten was gedurende de referentieperiode negatief (-1,2%) gebaseerd op het gewogen gemiddelde van de vier kwartaaleinden).

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om aan de ecologische en/of sociale kenmerken te voldoen?

Pensioenfonds Staples heeft de volgende maatregelen getroffen:

- Pensioenfonds Staples wilde niet beleggen in ondernemingen die meer dan 5% van hun omzet behaalden uit de productie, onderhoud of verkoop van controversiële wapens en/of nucleaire wapens (zoals clustermunitie), of cruciale onderdelen daarvan. Ook wilde Pensioenfonds Staples niet beleggen in ondernemingen met de laagste score op compliance met de Global Compact principes van de Verenigde Naties (volgens een extern onderzoeksbureau). In opdracht van Pensioenfonds Staples is op basis van deze uitsluitingscriteria een lijst opgesteld van beleggingen waarin Pensioenfonds Staples niet wil beleggen. Deze lijst is twee keer geüpdatet gedurende de referentieperiode. Deze lijst is gecommuniceerd aan alle onderliggende externe vermogensbeheerders. De fiduciair beheerder heeft gemonitord of externe vermogensbeheerders niet hebben belegd in beleggingen die waren opgenomen op deze lijst. Dit was het geval gedurende de referentieperiode. Een directe belegging stond op de uitsluitingslijst. Deze is snel verkocht door de externe vermogensbeheerder nadat duidelijk werd dat deze belegging op de uitsluitingslijst stond. Via een extern beleggingsfonds had Pensioenfonds Staples exposure naar een uitgesloten onderneming. Hierover is gesproken met de beheerders van het betreffende beleggingsfonds. Met de betreffende onderneming is de beheerder van het beleggingsfonds de dialoog aangegaan.
- Engagement en stemactiviteiten zijn toegepast in de door Pensioenfonds Staples geselecteerde beleggingsfondsen en discretionaire mandaten. Pensioenfonds Staples heeft het stembeleid en engagementbeleid van de externe vermogensbeheerders gevolgd, omdat het praktischer is om dit uit te besteden, mede gezien het bescheiden vermogen. Pensioenfonds Staples is periodiek geïnformeerd over de resultaten hiervan.

- Gedurende de referentieperiode zijn niet-financiële aspecten expliciet meegenomen bij de selectie en monitoring van externe vermogensbeheerders en beleggingsfondsen. Hiertoe zijn niet-financiële aspecten uitgedrukt in ESG-scores en ESG risk ratings van de verscheidene beleggingsportefeuilles. Deze zijn tweemaal per jaar gerapporteerd aan Pensioenfonds Staples. Zo heeft Pensioenfonds Staples de ESG-integratie gemonitord.

Referentie-benchmarks zijn indices waarmee wordt gemeten of het financiële product de ecologische of sociale kenmerken verwezenlijkt die dat product promoot.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

Niet van toepassing. Pensioenfonds Staples heeft geen referentiebenchmark om te voldoen aan de ecologische of sociale kenmerken voor de gehele pensioenregeling.

● Waarin verschilt de referentiebenchmark van een brede marktindex?

Niet van toepassing.

● Hoe heeft dit financiële product gepresteerd wat betreft de duurzaamheidsindicatoren voor het bepalen van de afstemming van de referentiebenchmark op de gepromote ecologische en sociale kenmerken?

Niet van toepassing.

● Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

Niet van toepassing.

● Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de brede marktindex?

Niet van toepassing.